



SLOVENSKÝ
OLYMPIJSKÝ
A ŠPORTOVÝ
VÝBOR

MÍL'NIKY SLOVENSKÉHO ŠPORTU

— *Ján Grexa* —



Edícia
OLYMPIZMUS V PRAXI



SLOVENSKÝ
OLYMPIJSKÝ
A ŠPORTOVÝ
VÝBOR

————— *Ján Grexa* —————

MÍLNIKY SLOVENSKÉHO ŠPORTU

Edícia

OLYMPIZMUS V PRAXI

V rámci komplexného Programu olympijskej výchovy vydal Slovenský olympijský a športový výbor s finančnou podporou Nadácie SOV v rámci edície Olympizmus v praxi.

Autor textu: © Prof. PhDr. Ján Grexa, PhD.

Jazyková úprava: PhDr. Lubomír Souček

Lektoroval: Prof. PhDr. Miroslav Bobřík, PhD.

Fotografie: archív autora, archív SOŠV - SOŠM, Ján Súkup, TASR/AP

Grafické vyhotovenie: Peter Buček (Artwell Creative, s.r.o.)

Tlač: PATRIA I., s.r.o., PRIEVIDZA

ISBN 978-80-89460-35-9



OBSAH

ÚVOD	4
I. ŠPORT NA SLOVENSKU DO ROKU 1918	6
1.1 Obdobie od slovanského osídlenia Slovenska do roku 1848	6
1.2 Obdobie rokov 1848 – 1918	18
II. OBDOBIE PRVEJ ČSR (1918 – 1939)	30
III. OBDOBIE PRVEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY (1939 – 1945)	39
IV. OBDOBIE RIADENEJ DEMOKRACIE V ČSR (1945 – 1948)	44
V. OBDOBIE SOCIALISTICKEJ DIKTATÚRY (1948 – 1989)	49
5.1 Obdobie ČOS / JTO Sokol (1948 – 1952)	50
5.2 Obdobie štátneho riadenia (1953 – 1956)	56
5.3 Obdobie návratu k dobrovoľnej organizácii (1957 – 1968)	60
5.4 Obdobie normalizácie (1968 – 1989)	69
VI. ŠPORT NA SLOVENSKU OD ROKU 1989	84
6.1 Obdobie ČSFR (1989 – 1992)	84
6.2 Slovenské štvrtstoročie (1993 - 2017)	91
ZÁVEROM	116
DOSLOV	118
O AUTOROVI	119
PRAMENE A LITERATÚRA	120





ÚVOD

Vývoj športu na Slovensku (resp. na území Slovenska) išiel ruka v ruku s celkovým dejinným, kultúrnym a spoločenským vývojom, šport nemal vymedzenú osobitnú trať. Takže šport na našom zemí si mílniky svojho vývoja neurčoval sám, ale ako spoločenský fenomén bol tvarovaný práve spoločenskými podmienkami – spoločenským a sociálnym pokrokom, ekonomickými podmienkami a politickými pomermi. A práve politické a národnostné podmienky boli prinajmenšom od 19. storočia určujúce. Inakšie podobu športu formovali či deformovali systémy demokratických alebo totalitných režimov, inakšie šport ovplyvňovali nacionálne problémy, či sme boli suverénnym národom, alebo len „mladším bratom“, prípadne sme v čase najostrejšej maďarizácie žiadnym národom „neboli“. Avšak aj v rokoch štátnej slovenskej suverenity sa líšili prejavy športu, lebo vojnová Slovenská republika hrala podľa inakšej nóty ako súčasné Slovensko.

Do roku 1848 žili Slováci v uhorskom kráľovstve ako jedno z národnostných dietok uhorskej matere a naši predkovia si osvojili názor, že sú „uhorskými Slovákmi“, ktorí tvoria spoločné dejiny s Maďarmi a ostatnými národnosťami Uhorska. Lenže v druhej polovici 19. storočia sa pod nátlakom svojho maďarského synátora uhorská mať postupne (a potupne) začala považovať za matku výhradne maďarskú a pustila sa zo svojej pleti vytlačať uhry, totiž Uhrov, pokiaľ neboli maďarskí. Z viacnárrodného Uhorska malo zrazu byť Uhorsko číro maďarské, a kto sa nechcel pomaďarčiť dobrovoľne, tak bol k tomu nútený drsnou asimiláciou. Slováci už nemali byť ani Slovákmi, ba ani Uhrami a namiesto írečitej haleny si mali obliekať maďarský dolomán. Takáto premena uhorského na maďarské akosi unikla pozornosti svetovej verejnosti, medzinárodné olympijské hnutie nevynímajúc. Aj ono prijalo rovnicu uhorské rovná sa maďarské...

Po zániku rakúsko-uhorskej monarchie v r. 1918 neduživý uhorský junáček slovenskej nácie prijal českú pomocnú ruku a spojil svoj osud s najbližším slovanským bratom. Mohol sa oprieť o všestrannú pomoc staršieho brášku a za dvadsať rokov vyrástol na vcelku zdatného chlapáka, samozrejme aj na poli športu. Lenže stále iba mladšiemu bratovi sa postupne prestalo páčiť postavenie stále len toho mladšieho a žiadal väčší podiel na spoločnom grunte. Otázku, či obrábať grunt spoločne alebo samostatne, napokon vyriešil v prospech slovenskej samostatnosti silný nemecký sused s komickými fúzikmi.

Samostatne hospodáriaci slovenský junák by si rád na športovom poli zmieral sily so zahraničnými súpermi, ale boli mu povolení len dovolení – iba športovci zo štátov hitlerovských spojencov. Politika zas raz určila, akú podobu bude mať nielen slovenský, ale aj medzinárodný šport, lebo prominentné športové podujatia ako sú olympijské hry, majstrovstvá sveta a Európy, dostali stop.

Po druhej svetovej vojne sa slovenský už dospelák, ktorý stihol dozrieť v boji a odboji, opäť spojil s českým bratom, avšak už pod podmienkou rovnosti a rovnocennosti. Ale než sa mohli bratia rozbehnúť po spoločnej trati, dobehol ich iný človek s fúzmi ešte väčšími a vykolíkovať obom pobratimom priestor, v ktorom síce majú dovolené poskakovať, ale nie vyskakovať. Naše športové hnutie takisto dostalo účes podľa sovietskeho strihu. Z Kremľa zavanul 40-roč-



ný mráz a ozbrojené vojny vystriedala vojna studená, ktorá trvala až do zániku všemocného Sovietskeho zväzu v r. 1991.

Po páde železnej opony si český a slovenský brat konečne mohli vydýchnuť a nadýchnuť sa demokratického vzduchu. Konečne mohli konať po svojom a aj konali do tej miery, že sa dohodli na delbe spoločného gruntu a že sa kamarátsky rozídu gazdovať každý po svojom. Československý športový dres rozpárali na dvoje a Slováci vari prvý raz v novodobých dejinách dostali možnosť nevyhovárať sa na druhých – svoje veci si začali spravovať sami, pravdaže aj pri organizácii a riadení vlastného športového hnutia.

Súhrnne povedané, míľniky športu na Slovensku (nie slovenského športu, lebo ten spoluvytvárajú aj športovci iných národností) neurčujú športové faktory. Nie je medzníkom napríklad rok 1896, keď prvý raz získal olympijskú poctu rodák zo Slovenska, či napríklad rok 1949, keď titul majstra Československa v najpopulárnejšom športe (isteže vo futbale) konečne získal slovenský klub, predchodca dnešného Slovana Bratislava (mimochodom: založeného občanmi českej národnosti). Nepochybne – toto sú významné športové udalosti, lenže na samostatné medzníky nedorástli, pretože neformovali dobu, len ju ilustrovali konkrétnymi športovými činmi. Takže určujúcimi míľnikmi vo vývoji nášho športu sú raz a navždy proti-feudálna revolúcia 1848, vznik spoločného československého štátu v r. 1918, vytvorenie novej Slovenskej republiky (1939), obnovenie Československa po druhej svetovej vojne (1945), nastolenie komunistickej diktatúry (1948), pád socializmu (1989) a vznik samostatnej Slovenskej republiky (1993).

Na záver úvodu (ako sa kvázi vtípane hovorí) je potrebné ešte uviesť poznámku k pojmu *športové hnutie*, lebo tento termín má tiež svoju históriu. V staršej i nedávnej minulosti sa totiž používal pojem *telovýchovné a športové hnutie*, ktorý okrem športu a telocviku (telesnej výchovy) zahŕňal aj turistiku, rekreačnú telesnú výchovu a rôzne pohybové aktivity. Tento „dvojpojem“ má svoje historické opodstatnenie. V období novovekých dejín sa v Európe sformovali dva základné a spočiatku nepriateľské prúdy – *telovýchovný smer* (Nemecko, Švédsko, Francúzsko, Česko), ktorý bazíroval na masových telesných cvičeniach a prípadných spoločných vystúpeniach (v Československu napr. sokolské zlety alebo socialistické spartakiády), a *športový smer* (Anglicko, ale aj USA či Japonsko), charakterizovaný individualizmom, súťažnosťou a meraním výkonov, teda celkom „iná káva“.

Pred prvou svetovou vojnou v Uhorsku dominoval športový smer, kým v Čechách najmä zásluhou Sokola jeho telovýchovný protipól. Po vzniku ČSR Slovensko naladilo podľa českého vzoru na telovýchovnú nôtu, takže aj u nás mali spočiatku telovýchovné spolky ako *Sokol*, *Orol*, *robotnícke telocvičné* či *federatívne jednoty* a pod. členskú prevahu nad športovými zväzmi a klubmi. Zákonite sa preto u nás až do pádu komunizmu udomácnil termín telovýchovné a športové hnutie. V období socializmu sa ponúkal aj termín podľa sovietskeho vzoru - *telesná kultúra*, ktorý integroval všetky pohybové aktivity. V súčasnosti je vo svete bežný iba termín športové hnutie, ktorý takisto pod svojimi krídlami schováva všetky vyššie uvedené zložky: aj šport, aj telesnú výchovu, aj turistiku, ako aj najrozmanitejšie formy telovýchovno-športových aktivít. Okolnosti nás však nútia v konkrétnych obdobiach používať konkrétne dobové pojmy.



I. ŠPORT NA SLOVENSKU DO ROKU 1918

1.1 Obdobie od slovanského osídlenia Slovenska do roku 1848

Od príchodu Slovanov na prelome 4. a 5. storočia až do revolúcie 1848 pretrvával na našom území **feudalizmus**, hoci v na rozhraní 18. a 19. storočia sa už prejavovali spoločenské, duchovné a ekonomické príznaky rodiacej sa kapitalistickej spoločnosti.

Feudalizmus periodizujeme na **raný** (9. - 12. st.), **vrcholný** (1200-1526) a **neskorý** (1526-1848). O formách telesných aktivít jednotlivých spoločenských vrstiev, platných prakticky pre celú Európu, podáva zhrnutný prehľad priložená tabuľka:

obdobie feudalizmu	triedy	telesné aktivity	ideál	
raný feudalizmus <ul style="list-style-type: none"> • monopol kresťanskej cirkvi • negácia telesnosti • absencia školskej telesnej výchovy a teórie telesnej výchovy 	šľachta	<ul style="list-style-type: none"> • vojenská príprava (jazda, šerm, strelba z luku a praku, hod kopijou, vrh bremenom, zápas) • lov • tradičné pohybové hry, najmä mládeže 	svätec ako duchovný ideál	
	ľud	<ul style="list-style-type: none"> • „pracovná telesná výchova“ • tradičné hry, zábavy, preteky, tanec, zápasy 		
Vrcholný feudalizmus <ul style="list-style-type: none"> • pretrvávanie cirkevného monopolu • tolerovanie vojenskej telesnej prípravy šľachty a miest (nie rytierskych turnajov) 	šľachta	<ul style="list-style-type: none"> • systém rytierskej výchovy • rytierske turnaje • tradičné pohybové hry 	svätec ako duchovný ideál	
	mešťania	<ul style="list-style-type: none"> • vojenská príprava (strelecké a šermiarske bratrstvá) • cechové tance a zábavy • početné pohybové a loptové hry • budovanie šermiarní, loptovní, kolkární a jazdiarní 		rytier ako telesný ideál
	ľud	<ul style="list-style-type: none"> • „pracovná telesná výchova“ • tradičné hry, zábavy, preteky, tanec, zápasy • potulní akrobati 		
Neskorý feudalizmus <ul style="list-style-type: none"> • humanistická obroda antickej telesnej výchovy • obnovenie školskej telesnej výchovy a teórie telesnej výchovy 	šľachta	<ul style="list-style-type: none"> • zánik rytierstva a formovanie dvorskej (úradníckej) šľachty • rytierske akadémie 	harmonická telesná a duchovná osobnosť (akceptovanie antickej kalokagatie)	
	buržoázia	<ul style="list-style-type: none"> • formovanie novodobých hier, atletiky, šermu, gymnastiky ako novodobého športu • budovanie športových objektov (loptovne, kolkárne, strelnice, jazdiarne, šermovne) 		
	ľud	<ul style="list-style-type: none"> • tradičné hry a zábavy • prví „profesionáli“ 		



Prejdime k stručnému komentovaniu predloženej tabuľky v slovenských reláciách.

Raný (včasný) feudalizmus *odmietal telesnosť* zásluhou **kresťanskej cirkvi**, duchovnej nadvahy feudálneho systému v Európe. Ideálny obraz človeka predstavoval **svätec**, ktorého charakterizovala nezlomná viera v Boha, preduchovnenosť, rozjímanie, odriekanie a asketizmus. Napriek tomu aj v tomto období vznikalo a rozvíjalo sa veľké množstvo hier a tancov, ktoré jednak nadväzovali na predfeudálne pohanské tradície, jednak vznikali nové *herno-zábavné* činnosti ako prirodzená potreba človeka pre hru, zábavu a pohybové vyjadrenie radosti zo života. V tomto štádiu sa ešte o telesnej výchove a športe v priamom slova zmysle nedá hovoriť. V porovnaní s antickou nemal stredovek až do obdobia **humanizmu** v Uhorsku *školskú* telesnú výchovu a ani *teoretické práce* o niečom ako telesná výchova a šport.

Fyzické aktivity v ranom feudalizme prebiehali v troch rovinách:

- *telesná príprava bojovníkov* (výchova príslušníkov šľachty k boju proti vonkajšiemu a vnútornému nepriateľovi)
- *pracovná činnosť ľudu* (asistencia pri love a rybolove, chove koní, pltníctvo, pešia alebo jazdecká činnosť poslov)
- *herne-zábavná činnosť* mládeže i dospelých u oboch tried (rôzne druhy hier, zápasov a pästného boja, dvíhanie bremien, tanec)

Svedectvá o „športovaní“ starých Slovanov poskytuje archeológia a písomné pamiatky neslovanských autorov.

Archeológovia odhalili kostené predmety, súvisiace s herno-zábavnou činnosťou (hracie kocky, dlhé zvieracie kosti s prevrtanými otvorom a vyhladené do plochy, ktoré slúžili ako korčule alebo sane, člny a pod.)

Písomné doklady o živote na našom území z cudzích autorov zanechali **Prokopios Kaisarejský** (6. stor.), **Pseudo-Maurikios** (6. stor.), byzantský historik **Theofylaktos Simokattes** (6. – 7. stor.), anonymný autor **Fredegarovej kroniky** (7. st.), **Ibn Ali Mohamed** (7. stor.), **Mahmúd Gardízi** (11. st.). Podľa byzantských písomných prameňov starí Slovania vynikali pevnou stavbou tela, vytrvalosťou, otužilosťou, odvahou a slobodomyselnosťou. Arabsko-perzský geograf, cestovateľ **Ibn Omar Rusta** (umrel po r. 913) opisuje slovanské kúpanie v saune. Slovania dobre poznali parné a potné kúpele.

Vojenskú zdatnosť členov bojových kniežacích družín feudáli nepotrebovali iba v častých vojnách, ale aj pri upevňovaní svojho výsadného postavenia (vrátane vysokého duchovenstva) v domácich podmienkach. Telesnú prípravu bojovníkov predstavovali cvičenia v ovládaní dobových zbraní, jazde, v rozvíjaní vytrvalosti, sily a otužilosti. Meč však nebol iba zbraňou, ale aj znakom vyššej vojenskej moci a výrazom životného štýlu šľachty. Na nosenie meča nemali sedliaci samozrejme nárok.

V ranom feudalizme bolo zvykom riešiť právne spory *súbojom*, nielen *dvojíc*, ale aj *skupín*. Ak sa nebojovalo kyjakom a štítom, tak mečom a štítom. Pravdepodobne už v tomto období bola známa jazdecká hra *Ku krúžku*, pri ktorej sa jazdci snažili v plnom trysku napichnúť na kopiju zavesený krúžok.

Pre feudálov bol lov a rybolov nielen výsadným právom, ale aj zábavou: starosloviensky výraz *ochota* bol synonymom slova *radosť*, *zábava*. Doklad o love ako zábave nachádzame aj



v životopise vierozvestcu **Konštantína** (827 - 869): „Jedného dňa, ako býva obyčaj detí boháčov, ktoré si zábavu robia poľovaním, vyšiel s nimi do poľa, krahulca svojho vezmúc.“

Z prameňov sú známe aj ďalšie formy zábavy: *korčuľovanie, šach, tanec*, dokonca aj *plávanie*, a to nielen u feudálov. Telesnú zdatnosť si vyžadovali aj pracovné povinnosti prostých ľudí, ktorí v rámci pracovných povinností pomáhali svojmu panstvu pri love a rybolove, ovládanie sečných a bodných zbraní a sila bola potrebná pri dobíjaní lovenej zveri a zápase s ňou, obratnosť a vytrvalosť bola potrebná pri činnosti poslov (jazda, chôdza, beh). Pri prekonávaní vodných tokov museli poddaní ovládať nielen plavidlá (člny, lode, plte), ale zrejme aj plávanie.

Na takéto osobitné pracovné povinnosti boli viazaní obyvatelia obcí, ktorých názvy hovoria jasne: Psiare, Psolovce, Dravce, Sokolče, Rybáre, Hájniky.

Sane naši slovanskí predkovia používali aj v lete, lebo boli súčasťou svadobných alebo pohrebných obradov počas celého roka. Starý slovanský názov pre malé sane bol *lyže*. Dodajme, že okrem saní sa aj voz a najmä jeho „konská sila“ začali postupne využívať aj na zábavu a súťaženie, takže sme pri prvopočiatkoch dostihov a pretekoch záprahov.

S telovýchovno-športovou činnosťou nezaháľali ani potulní akrobati (prvky gymnastiky), žongléri a speváci - igrici.

Nielen feudáli, ale aj pospolitý ľud mal počas nediel a cirkevných sviatkov priestor na zábavu. Okrem tradičných rituálnych obradov pestovali naši slovanskí predkovia rôzne fyzické aktivity: hry *lovecké, pastierske, úpolové* (box a zápasy) a *obradné hry*. Zatiaľ málo frekventované boli loptové hry.



Obdobie vrcholného feudalizmu charakterizujú podstatné zmeny. V dominujúcom poľnohospodárstve sa uplatnil produktívnejší trojpoľný systém, rozšírili sa oševné plochy, zvýšil sa chov dobytky, ktorý sa už využíval ako ťažná sila, zdokonalilo sa pracovné náradie.

Pribudol aj nový dejinný hráč - stredoveké **mestá** ako strediská remesiel a obchodu a opora kráľovskej moci proti svojvôli šľachty, takže sa vytvorili pevnejšie **centralistické monarchie**. Vznikla nová trieda – **meštianstvo**, ktoré priložilo ruku k obnoveniu *peňažného hospodárstva*.

Kresťanská cirkev si upevnila svoje mocenské postavenie, ale pozor! Stratila monopol v oblasti vzdelania - v mestách začalo vznikať *laické* školstvo vrátane stredovekých univerzít.

Zmenil sa aj náhľad na ideálny obraz človeka: k asketickému svätcovi pribudol *rytier*, ktorý na rozdiel od svätého muža slovo božie šíri aj mečom.

Vo vrcholnom období feudalizmu mala každá spoločenská trieda popri spoločných telesných aktivitách aj svoje vlastné:

- **rytierska výchova feudálov** - vojenská príprava dostala systematickú podobu v zvládnutí *siedmich rytierskych cností*: jazda, šerm, lukostrelba, plávanie, ktoré však nebolo rozšírené, zápas, šach (ako zvládnutie vojenskej stratégie) a veršovanie (ako duševná aktivita)
- **telesná a vojenská príprava mešťanov** (vojenský branný výcvik v rámci šermiarskych a streleckých bratstiev)
- **telesné aktivity vidieckeho a mestského ľudu** (špeciálna pracovná činnosť, tradičné i nové hry a zábavy)

Tak sumarizujme pekne po poriadku a začnime privilegovanými feudálmi, vyššou i nižšou šľachtou. Najlepšou previerkou rytierskej prípravy boli popri love *rytierske turnaje*, ktoré už nadobudli jasné športové znaky – *súťaživosť*, ustálené (hoci regionálne odlišné) *pravidlá*, prítomnosť *rozhodcov* a *divákov*. Prirodzene, že turnaje (ktoré boli najmä pre schudobnených rytierov – príslušníkov nižšej šľachty - zdrojom zisku) si vyžadovali *špeciálnu prípravu*. Na našom území sa rytierske turnaje udomácnili za vlády Arpádovcov koncom 13. storočia.

Turnaje sa konali na hradoch, resp. v ich blízkosti, ako aj v mestách. Prvý turnaj na našom území sa podľa maďarského historika J. Kalmára konal v Bratislave, ale presný rok autor neuviedol. Ďalšie turnaje v Bratislave organizovali panovníci **Karol Róbert** (1288 – 1342) okolo r. 1330 a **Ludovít II. Jagelovský** (1506 – 1526) v r. 1522 a 1523. S trenčianskym hradom sú spojené turnaje v r. 1335, 1373, 1395, 1461 a 1512.



Rytierske turnaje – najväčšia športová slávnosť stredoveku

Oblúbenou zábavou šľachty bol *lov*, s ktorým súviselo cvičenie v jazde na koni, šerm, strelba z luku a zápas. Atraktivnosť poľovačiek lákala aj vznešené dámy, tie lovili prevažne pomocou cvičených dravých vtákov. **Gertrúda**, manželka uhorského kráľa Ondreja II., bola zavraždená počas lovu. **Barbara**, manželka českého a uhorského panovníka Žigmunda, si v r. 1431 objednala u košických remeselníkov kuše a šípy na lov. **Mária**, vdova po Ludovítovi II. Jagelovskom, písomne žiadala nitrianskeho biskupa, aby jej poslal lovecké sokoly.

Plávanie nebolo v stredoveku veľmi rozšírené, takže neprekvapuje, že v mnohých stredo-



vekých vojnách zahynulo mnoho bojovníkov utopením. Ale doklad o umení plávať máme z r. 1052. Istý **Zothmund** zabránil vpádu cisára nemeckej rímskej ríše **Henricha III.** do Uhorska tak, že pri obliehaní Bratislavy podplával v Dunaji nepriateľské lode, navrátil ich a potopil.

Nepriamy doklad o známosti *šachovej hry* na Slovensku pochádza z poľskej legendy okolo r. 1103 a viaže sa na muža menom Holub. Známý je údaj o zápolení **Beatrix**, manželky uhorského panovníka **M. Korvína** s už spomínaným panovníkom Vladislavom II. Jagelovským v Olomouci.



Šachy hrali aj ženy

Banskej Štiavnici (1540), Spišskej Novej Vsi (1587), Spišskej Belej (1637), Lubicí (1639). Existenciu streleckých spolkov majú tiež doložené Nové Zámky, Spišské Podhradie, Prešov a Krupina.

Pri streľbách mešťania používali luky a kuše, spočiatku sa strieľalo na živého vtáka, neskôr na terč. Výcvik v streľbe vrcholil na *streleckých slávnostiach*, v súťažiach o *kráľa strelcov*. Súťaže mali slávnostný rámeč a lesk im pridávali aj strelci z iných miest. Napr. viedenský strelci pozvali 16. 8. 1618 na svoje slávnosti bratislavských strelcov, ako to dokladuje dokument z Archívu mesta Bratislavy (č. 9416, sign. N 2329). Strelecké slávnosti spestrovali rôzne hry a zábavy a preteky v zápasení, behoch, skokoch, hodoch kameňom, dostihy. Svoje umenie početným divákom predvádzali potulní akrobati. V *parodickom stvárnení* sa konali rytierske súboje (Košice 1626, Levoča 1627).

Z tzv. *božích súdov*, ktorými sa riešili najmä majetkové spory, poznáme aj hromadné súboje. Zánik rytierstva v dôsledku uplatnenia strelných zbraní však nevedol k zániku „rytierskych športov“. Jazda, šerm i tanec sa rozvíjali v tzv. *rytierskych akadémiách*, ktoré pripravovali mladých šľachticov na dvorskú službu. Jazdectvo sa uplatnilo aj pri vzniku a organizovaní *dostihov*. Napr. v rámci korunovácie cisára **Maximiliána II.** (1576) zorganizoval dostihy vojvoda **Ferdinand**.

Život feudálov spestrovali početné hry a zábavy s prvkami súťaživosti – behy, skoky, zápasy, naháňačky, hra ku krúžku, hry s loptou.

U **mešťanov** takisto prevládali fyzické aktivity spojené s vojenským výcvikom. Kým najbohatšia vrstva – **mestský patriciát** – napodobňovala *rytiersku kultúru*, v *cechoch* združení remeselníci boli povinní starať sa o obranu a ochranu mesta. Preto sa organizovali v *šermiarskych* a *streleckých* spolkoch. Najstarší strelecký spolok bol založený v Kežmarku v r. 1510. Ďalšie strelecké spolky vznikli v Levoči (asi 1515), Kremnici (asi 1520 resp. 1537), Bratislave (najneskôr 1526),



Stredoveký žonglér



Rôzne druhy hier v stredovekých mestách

Špecialitou mestských zábav boli *cechové hry*, blízke športu (šerm, dostihy, zápas, pästný boj, hod pracovným kladivom kováčov a baníkov, hod oštepom u ich výrobcov, preteky lodníkov, kúpele rybárov). Z Bratislavy sú k dispozícii doklady o plavcoch, ktorí boli združení v cechu *Bratstva svätého Mikuláša*.

V stredovekých mestách sa začali budovať špeciálne *športové objekty* – loptovne, kolkárne, šermiarne a jazdiarne. Napríklad bratislavský jazdecký spolok sídlil na Palisádach. Archív-



ny dokument asi z r. 1550 uvádza, že mešťania v liste panovníkovi **Ferdinandovi I.** oznámili úmysel vybudovať loptovňu v Podhradí (Archív mesta Bratislavy, č. 6434, sign. GL 22N 51 B/1). K neskorému feudalizmu sa vzťahuje údaj spisovateľa L. Zúbeka v diele *Moja Bratislava* (1974), že pri prestavbe bratislavského hradu (1761 – 1766) sa v jeho areáli popri letnej a zimnej jazdiarni vybuďovala loptovňa – ale to sme už v období neskorého feudalizmu.

Archívne sú pre obdobie vrcholného feudalizmu doložené *hra v kolký* (Kremnica, Hodruša) a *plávanie* (Banka, Sklené pri Tepliciach).

Pohybové aktivity ľudových vrstiev v mestách a na vidieku boli pestré, ale ťažisko spočívalo v špecializovanej pracovnej činnosti. Napríklad s *turistikou* súvisí činnosť peších a jazdeckých poslov. Poslov nemali len zemepáni, ale aj mestá a mestské cechy. V plnctve môžeme vystopovať formy *vodnej turistiky*. Keď voda zamrzla a okolie pokryl sneh, tak obstarávali prepravu sane, kde môžeme nájsť zárodok *športového sánkovania*.

Stredovekí potulní akrobati (vlastne športoví profesionáli) museli ovládať akrobaciu, povrazolezectvo, strelbu a zápasenie.

V čase početných ľudových vzbúr a hlavne pri hrozbe tureckých nájazdov sa *vojenská príprava* takisto stala súčasťou ľudovej telesnej kultúry, aj keď prevažne nedobrovoľne – formou násilných lapačiek a verbovačiek.

Napriek ťažkým životným podmienkam v ľudových vrstvách pretrvávali tradičné ľudové hry, cvičenia a zábavy z predchádzajúcich období. Obľube sa tešili *zápasy*, *pästný boj*, *preteky v behu*, *loptové hry*, *kolký* a najmä početné druhy *tancov*. Tieto zábavy sa obyčajne konali na vyhradených miestach.

Široké spektrum ľudových hier, zábav a cvičení v období stredoveku zmapovala slovenská etnografia. Svedectvo poskytli **Ján Čaplovič** (1780 - 1847), **Juraj Ďurikovič** (1783 – 1848), **Ladislav Bartholomeides** (1754 – 1825), **Gustáv Lojko Tisovský** (1843 - 1871), z cudzincov **Božena Němcová** (1820 – 1862) a ďalší zahraniční autori, ktorí zo študijných dôvodov navštívili Slovensko. Podľa ich údajov boli vraj Slováci dobrí strelci a obratne narábali valaškou. Slovenskou špecialitou boli zápasy s medveďmi, bežné boli zápasy a pästné súboje počas sviatkov, jarmokov a tancovačiek. Zápasilo sa *za prsty* (ťahanie za zakvačené prostredníky) a *za pasy* (snaha hodiť protivníka na zem), obyčajne „do kráľa“- súpera bolo treba trikrát zvaliť na zem.

Rozšírili sa aj *loptové hry* (*Na jamky*, *Na starého tatka*, *Vybíjanka*, *O školu*, *Longa méta*, *Na svinku*, *Na kone*, *Na zbijačku*, *Kampa*, *Róta*, *Vokolok*).



Stredoveký baseball

Mnohé ľudové hry mali blízko ku *gymnastike* a *akrobatike* (kotúle, premety). Spomínaný Čaplovič píše, že pastieri v oblasti Gemera a Horehronia sa vyškrabali na najvyšší strom, odsekli mu vrchol a tam urobili stoj na hlave. Iné hry mali *atletický ráz* (behy hladké i prekážkové, preskakovanie „šibeníčiek“, hody a vrhy), *šermu* bol blízky šerm palicami.

V zime ľudia obľubovali *sánkovanie* a *korčuľovanie*. Ako korčule slúžili kosti zvierat a korčuľari sa odrážali železom okutou palicou.



V etape neskorého feudalizmu sa presadzoval svetonázor **humanizmu** a **renesancie**, ktorý kládol dôraz na pozemský život a hlásal nový vzťah k prírode a človeku. Humanisti našli ideový vzor v antike, vrátane antickej gymnastiky. Opäť sa objavili *teoretické práce* z telovýchovnej oblasti a v školách sa objavuje *školská telesná výchova*, hoci len v nepovinnnej forme a v malom počte škôl. Na rozvoji *teórie* sa podieľali predovšetkým pedagógovia a lekári.

V oblasti lekárstva vznikali tzv. *regimenty zdravia*, ktoré propagovali správnu životosprávu, hygienu, pohyb na čerstvom vzduchu, cvičenia a hry. K takýmto autorom patrili **Juraj Felvinczi** (1645 – 1716), **Ján Martin Szentiványi** (1633 – 1705), **Justus Ján Torkos** (1699 – 1770), **Ján Tonsoris** (1724 – 1781).

Telesnú výchovu v školách propagovali viacerí vzdelanci. Na Slovensku našlo značný ohlas dielo „učiteľa národov“ **Jana Amosa Komenského** (1592 - 1670). Hoci telesnej výchove nevenoval samostatný spis, tento predmet je trvale prítomný v jeho teórii vyučovania a výchovy. K prostriedkom predlžovania života radil aj telesné cvičenia: prechádzky, behy, pohybové a loptové hry, cvičenia, skoky o preteky, hru kolky a guľky, slepú babu. V diele *Svět v obrazech* (Orbis sensualium pictus) sa stretávame s údajmi o plávaní, šermu, loptových hrách, behu, detských hrách a pod. Je pozoruhodné, že Komenský v diele *Všenáprava* (Panorthosie) o. i. odporúčal obnoviť olympijské hry starých Grékov.

S Komenského dielom *Orbis sensualium pictus*, vydanom r. 1685 v Levoči, súvisí prvý pokus o vytvorenie *slovenskej telovýchovnej terminológie*. V priloženom štvorjazyčnom slovníku je autorom slovenského registra pravdepodobne **Daniel Sinapius Horčíčka** (1640 – 1688), slovenský spisovateľ a prekladateľ. Uvádza tam napr. pojmy odlišné od češtiny ako *gule* (koule), *povraz* (provaz), *labda kožena naduta* (míč), *kupať* (sa), *čulny* (čluny), *kolky* (kuželky).



Ilustrácie hier z diela *Orbis sensualium pictus*



Okrem Komenského našli na Slovensku medzi vzdelancami odozvu aj diela humanistických predstaviteľov telesného vzdelávania – **V. da Feltra, L. Vivesa, P. Vergeria, J. Camera-ria, F. Rabelaisa.**

Doklady o formách školskej telesnej výchovy poskytujú *školské a študijné poriadky* zo škôl v Banskej Bystrici (1580, 1617), Levoči (1589), Kežmarku (1596), Kremnici (1604), Blatnom Potoku (1621), Prešove (1711), Bratislave (1714) a v Rimavskej Sobote (1715).

K propagátorom školskej telesnej výchovy patrili autor prvého poriadku bansko-bystrickej školy **Pavel Halvepapius** (? - 1604), **Ján Bayer** (1630 – 1674), **Eliáš Ladiver ml.** (1633 – 1686), **Ján Rezik** (? - 1711), **Gabriel Balašovič** (1715 – 1754).

V rámci tereziánskych školských reforiem bol v roku 1774 zavedený organizačný štatút pre školy normálne, hlavné a triviálne (*Algemeine Schulordnung*). Vypracoval ho **Jan Ignác Felbiger** (1724 -1788). Podľa štatútu sa postupne zavádzala povinná školská dochádzka vo veku od 6 do 12 rokov. Školský poriadok zavádzal aj telesné cvičenia – pohybové hry a zábavy, odporúčal tiež zakladať ihriská.

V Uhorsku sa uskutočnila reforma škôl v r. 1777 vydaním *Ratia educationis*. Pedagogická časť *Ratia* obsahovala aj normy pre telesnú výchovu, ktorá mala odstraňovať škodlivé telesné javy, posilňovať telo a zabezpečovať duševné osvieženie. Učitelia mali pri telesnej výchove rešpektovať vekové hranice a škola mala zabezpečiť ihriská – jedno pri škole a druhé za mestom. Autorom pedagogickej časti bol zrejme **Adam František Kollár** (1718 – 1783).



Adam František Kollár



Titulná stránka *Ratia*

Telesnú výchovu v školách podporovali vzdelanci **Samuel Tešedík** (1742 – 1820), **Daniel Lehocký** (1759 – 1840), **Juraj Ribay** (1754 – 1812), **Juraj Palkovič** (1769 – 1850), **Michal Steigel** (1769 – 1829) a **Ján Seberíni** (1780 – 1857). V prospech školskej telesnej výchovy sa vyjadril aj zjazd protestantov v r. 1841 v Zay-Uhrovci.

V období **národného obrodenia** (1780 – 1848) na Slovensku našli úrodnú pôdu poznatky nemeckej *filantropickej* pedagogiky. Dôležité bolo, že filantropisti dali telesnej výchove *vedecké základy* (antropologické hľadisko, systematickosť cvičení, meranie výkonnosti) a zároveň položili základy *spolkového*, čiže masového telovýchovného hnutia.

V Čechách i na Slovensku nebol verejný spolkový telocvik rakúskymi úradmi povolený, lebo telovýchovné *turnerské* (od slova *turnen* – cvičiť) spolky v Prusku mali silný protifeudálny ráz, takže boli v r. 1820 zakázané. Preto sa v rakúskej monarchii aj na území Slovenska od 30. rokov 19. storočia cvičilo iba v *súkromných* telocvičných ústavoch, kde sa popri gymnastike pestoval aj šerm.

Krátko pred revolúciou 1848 sa objavili prvé lastovičky modernej telovýchovy a športu aj na území Slovenska. V Bratislave vznikli prvé spolky, kde sa popri telesných cvičeniach turnerského smeru uplatňoval súběžne aj šerm a jazda: v r. 1828 spolok šermiarsky a v r. 1839 dostihový. Prvý *telocvičný* a *šermiarsky ústav* na Slovensku založil v Bratislave v r. 1844 **Ferdinand de Martinengo** (1821 – 1895), v ústave sa popri šerne pestoval aj nemecký turnerský telocvik. Martinengo, záhrebský rodák s talianskymi koreňmi okrem toho v r. 1846 presadil na bratislavskej ľudovej škole telesnú výchovu. Za zmienku stojí skutočnosť, že Bratislava mala už od roku 1820 *krytú plaváreň* a od 1826 *lodenicu* na pravom brehu Dunaja.



Ferdinand de Martinengo

Telocvičný ústav vznikol aj v Prešove, k jeho členom patrili **Ján Francisci-Rimavský** (1822-1905). Dobrými šermiarmi boli **Viliam Paulíny-Tóth** (1826 – 1877) a **Janko Král** (1822 – 1876), ktorý sa na svojich *turistických* potulkách dostal do Srbska, Besarábie a pochodil aj dolnozemske pustý.

Podobne ako v Anglicku po počiatocnom impulze z vyšších aristokratických škôl sa začali na občianskej báze formovať *športové kluby*. Šport prenikal do Uhorska postupne, v prvej polovici 19. storočia boli obľúbené tradičné *rytierske* (šľachtické) disciplíny - strelba, jazda



na koni a dostihy, avšak postupne začali pribúdať športy v novovekej podobe – šerm, korčuľovanie, plávanie, kanoistika, veslovanie, tenis a pôvodne zábavné aktivity sa menili na regulárnu športovú činnosť.

S pestovaním jazdeckva súvisel vznik *dostihov*. Prvé dostihy na území Slovenska boli asi 1. 5. 1815 v Mojmírovciach a usporiadal ich gróf **J. Hunyady**, ale prvé regulárne dostihy sa uskutočnili v Bratislave 9. 4. 1826. Pretekalo sa na dve anglické míle za účasti päť až šesťtisíc divákov. V Bratislave vyšli aj prvé dostihové pravidlá (1827) a v r. 1836 bol založený spolok pre dostihy. Dostihy sa konali na Trnavskej ceste, potom na Kuchajde a napokon pri dunajskom pontónovom moste v blízkosti plavárne Grössling.

Snahy o organizovanú telesnú výchovu a šport prichádzali z neslovenského prostredia, ale príjemnou výnimkou je napríklad **Karol Kuzmány** (1806 – 1866), ktorý v r. 1847 v Banskej Bystrici založil *Spolok všeobecnej vzdelanosti*. Do programu boli včlenené aj gymnastika a plávanie.



Karol Kuzmány

Odborná literatúra uvádza, že *horolezectvo* sa zrodilo v Alpách v druhej polovici 19. storočia, preto názov alpinizmus. Lenže pozor! Kežmarský rodák **David Frölich** (1595 – 1648) ešte ako žiak kežmarského lýcea v r. 1615 vystúpil na jeden z tatranských štítov, kde už v tom čase existovala vrcholová schránka s menami dobyvateľov vrcholu. Z Frölichovho textu vyplýva, že domáci tatranskí vodcovia už vtedy používali laná, mačky a cepíny.



Ján Ruman - Driečny ml.

Pomyselný rodný list novodobej *turistiky* sa datuje v 16. storočí vo Vysokých Tatrách. Za prvú známu túru sa považuje vychádzka do doliny *Biela voda* v r. 1565, ktorú so spoločníkmi podnikla hradná pani **Beata Laska-Kóscielecka** (1515 – 1576). V 17. storočí bol už známy názov (horský) *vodca* (*przewodnik, führer, vezetö*). Prvými vodcami boli miestni obyvatelia, zberači plodov, poľovníci, pytliači, baníci a havariari. Najznámejšími slovenskými horskými vodcami boli **Jonek Lysý** (okolo r. 1790 – asi 1870), údajne najchýrnejší tatranský pytliač, ako aj **Ján Ruman - Driečny ml.** (1840 – 1879), spolu so svojím starým otcom **Jánom Rumanom st.** (1780 - ?).

S prílevom zahraničných vedcov a cestovateľov do Vysokých Tatier vzrástli nároky na sprievodcov, ktorí sa grupovali z radov miestnej inteligencie – **Ján Bocatius** (1568 – 1621), **K. A. Hortis** (1598 – 1650), **Juraj Bohuš** (1678 – 1722), **Juraj Buchholtz** (1696 – 1758), **Tomas Mauksch** (1749 – 1832). Vrcholovú túru na Kriváň, odjakživa slovenský národný končiar, podnikol v r. 1773 **Jonas Andreas Czirbes** (1732 – 1813), autor práce *Kurzgefasste Beschreibung des Karpatischen Gebirges*.

Vyznávačmi turistiky boli naši národní buditeľia **Ján Seberíni** (1780 – 1857), **Pavol Jozef Šafárik** (1795 – 1861) či **Ludovít Štúr** (1815 – 1856). Prvú národnú púť na Kriváň v r. 1835 zorganizoval jej zakladateľ **Gašpar Fejérpataky-Belopotocký** (1794 – 1874).

Turistika a horolezectvo vo Vysokých Tatrách nadobúdali čoraz športovejší charakter. Do roku 1848 boli raz alebo viackrát zdolané viaceré štíty - Kežmarský, Slavkovský, Kriváň, Lomnický, Jahňací, Kolový, Gerlachovský, Ladový, Rysy.



1. 2 Obdobie rokov 1848 – 1918

Revolúcia 1848/49 bola porazená, nastúpil nedemokratický policajný režim tzv. **Bachovho absolutizmu** (1849 – 1860), sprevádzaný dôslednou centralizáciou štátnej správy, obmedzovaním občianskych slobôd, germanizáciou a rekatolizáciou, ale neobnovili sa staré feudálne vzťahy.

Pád absolutizmu zlepšil podmienky na rozvoj národných hnutí v monarchii, čo sa krátko do prejavilo aj na Slovensku. V r. 1863 bola založená *Matica slovenská* ako centrum vedeckej a osvetovej práce, vznikli aj tri *slovenské cirkevné gymnáziá* v Revúcej (1862), Martine (1862) a Kláštore pod Znievom (1869).

Avšak slobodný výdych trval iba krátko, ďalší slovenský národný rozvoj prerušilo tzv. **rakúsko - uhorské vyrovnanie** (vlastne rakúsko-maďarské) a vznik dualistického štátu v r. 1867. Rakúsko-Uhorsko síce otvorilo možnosti pre kapitalizáciu hospodárstva, ale v uhorskej časti ríše zavládlo nacionálne temno, spočívajúce v brutálnej snahe likvidovať nemaďarské národnosti a v snahe vytvoriť z Uhorska jednonárodný štát. Dôsledkom bola likvidácia Matice slovenskej a všetkých troch slovenských gymnázií. Skutočnú národnú slobodu a demokraciu priniesol pre Slovákov až rozpad Rakúsko-Uhorska po porážke v prvej svetovej vojne v r. 1918.

Oneskorený nástup priemyselnej revolúcie v uhorskej časti ríše, pretrvávajúca hospodárska zaostalosť a stupňujúca sa maďarizácia negatívne poznamenali vývoj Slovenska. Športová oblasť nebola výnimkou. Moderné športové hnutie sa v celej Európe formovalo v mestách, lenže v mestách na zemi Slovenska sa Slováci postupne ocitali v menšine. Roľníctvo, základná spoločenská vrstva slovenského etnika, malo k športu zatiaľ indiferentný postoj. Pre vidiecky ľud bol šport iba „pánskym huncútstvom“, pre národnú inteligenciu však aj huncútstvom maďarským, lebo športové spolky sa stali nástrojom maďarizácie. Športovať sa dalo len v maďarských kluboch, čím však nemienime apriórne odsudzovať maďarských nadšencov športu, lebo politika u mnohých nehrala prvé husle: prvoradáý pre nich bol šport. Lenže úzka vrstva slovenskej inteligencie a podnikateľov „športovať po maďarsky“ nechcela.

Hlavnou hamovkou rozvoja slovenského športu bola tiež malá početnosť slovenskej solventnej buržoázie a priemyselného proletariátu – tradičnej sociálnej základne športového či telovýchovného hnutia.

Vojenské porážky Rakúska s Talianskom (1859) a s Pruskom (1866) prinútili rakúsku vládu v záujme skvalitnenia armády pozdvihnúť telesnú zdatnosť obyvateľstva. To bola šanca na zakladanie dovtedy zakázaných *telovýchovných spolkov*, ako aj na reformovanie školstva dôslednejším zavádzaním telesnej výchovy v záujme telesnej prípravy brancov.

V Uhorsku prednosť pred telovýchovnou činnosťou dostal šport, iste aj zásluhou ľudí, ktorí si počas štúdií či pobytu v Anglicku osvojili tamojší šport. V mestách začali podľa anglického vzoru vznikáť *športové kluby* (zamerané na tréning, súťaž a výkonnosť), už menej telovýchovné spolky (zamerané na všestranné cvičenia). Mnohé oddiely však vznikali ako „zmesky“ - ako šermiarsko-telocvičné subjekty, ktoré popri telocvičení poskytovali priestor aj športom, najčastejšie futbalu.

V slovenskom prostredí však pod vplyvom „českých slovanských bratov“ nachádzal priaznivejšiu pôdu pred „maďarským športom“ telovýchovný smer. Lenže do rozpadu monarchie



v dôsledku maďarizácie krátkodobu existovali na Slovensku iba tri slovenské *robotnícke telocvičné jednoty*: v Holiči (vznikla za pomoci DTJ Hodonín), Bratislave, Liptovskom Mikuláši. Ďalšia jednota pod názvom *Jánošík* bola vo Viedni.

Ale slovenské telovýchovné snaženia nemali na ružiach ustlané. Všetky pokusy o založenie *Sokola* (Revúca 1868, Martin 1871, Žilina 1907, Tisovec 1911, Martin a Skalica 1912) narazili na rózny odpor maďarských úradov. Slováci sa v Sokole mohli organizovať jedine v zahraničí. V USA si Slováci prvé spolky založili v Chicagu (1892) a New Yorku (1983). Viaceré z nich sa v r. 1896 spojili do *Telocvičnej slovenskej jednoty Sokol*, ktorá od r. 1904 vydávala časopis *Slovenský Sokol*.

Česi na rozdiel od Slovákov si mimo Čiech mohli zakladať sokolské jednoty. Napríklad v r. 1896 vznikla sokolská jednota Čechov v Budapešti, v ktorej ilegálne cvičili poprední slovenskí činitelia **Milan Hodža**, **Juraj Slávik** či **Rudolf Viest**.

Česi mali omnoho priaznivejšie podmienky pre športové, telovýchovné, turistické a skautské hnutie aj v rámci monarchie. Kľúčovým medzníkom rozvoja spolковой telesnej výchovy (ale aj športu) bolo založenie *Sokola* 16. 2. 1862 v Prahe (pôvodne *Tělocvičná jednota Pražská*, názov Sokol bol prijatý v novembri 1864). Zakladateľom Sokola a jeho vedúcou osobnosťou bol vlastenecky orientovaný **Miroslav Tyrš** (1832 – 1884), ktorý bol tvorcom telovýchovného názvoslovia a sokolskej telocvičnej sústavy, ktorá okrem gymnastiky zahŕňala aj niektoré športy (atletika, korčuľovanie, plávanie, veslovanie, zápas), ako *doplňkovú* činnosť. Po Tyršovej smrti narastala v Sokole kritika športu (samozrejme okrem vtedajšej gymnastiky), ktorému sa vytykala jednostrannosť, zdravotná škodlivosť, nevlastenectvo a výchovná škodlivosť, pričom tento postoj pretrvával až do polovice 20. rokov minulého storočia.

Sokolskí gymnasti boli úspešní v medzinárodných súťažiach gymnastických spolkov, ktoré organizovala *Európska federácia gymnastiky* (FEG), zal. v r. 1881. Do súťaží OH (1896 - 1936) a MS (1903 - 1934) boli popri náradových a prostných gymnastických cvičeniach zaradené aj behy, skoky, vrhy, šplh na lane, vzpieranie, ktoré sa zostavovali do rôzne početných viacbojov. Až do r. 1934 súťažili len muži v kategórii jednotlivcov a družstiev. V r. 1920 sa FEG premenila na *Medzinárodnú gymnastickú federáciu* (FIG) a postupne sa disciplíny športovej gymnastiky sformovali do súčasnej podoby.

Sokol ako „meštiacky“ spolok vyvolal reakciu robotníckeho hnutia a podnietil vznik *robotníckej telovýchovy*. Dňa 22. 8. 1897 bola v Prahe založená prvá *Dělnická tělocvičná jednota* (DTJ) a v r. 1903 vznikol strešný orgán - *Svaz dělnických tělocvičných jednot* (SDTJ).

Podnetom na rozvoj *katolíckej telovýchovy* bolo úsilie rímskokatolíckej cirkvi reagovať na aktuálne sociálne a politické problémy doby. Na základe pápežskej encykliky **Leva XIII. Rerum novarum** (O nových veciach - 1899) vznikali kresťansko-sociálne strany a odbory. Pri nich začali vznikať telocvičné odbory. Tie sa v r. 1909 spojili do jednotnej organizácie *Orel*, jeho domovskou pôdou bola Morava.

Podobne ako viaceré športy sa aj turistika sa začala rozvíjať na pôde Sokola v podobe výletov, ale postupne sa osamostatňovala a v r. 1888 vznikla strešná organizácia *Klub českých turistů* (KČT), jedna z najväčších turistických organizácií v celom Rakúsko-Uhorsku. Zakladateľom českého skautingu bol **Alois Benjamin Svojsík** (1876 – 1938) v r. 1912.

Vráťme sa však na Slovensko. To malo výborné geografické podmienky na rozvoj vysokehorskej turistiky a horolezectva, lenže aj tie sa rozvíjali pod maďarským práporom. Vľaj-



konosičom bol *Magyar Karpati Egyesület* (MKE – *Maďarský karpatský spolok*, resp. *Ungarischer Karpatenverein* (UKV). Spolok bol založený v r. 1873 a jeho činnosť sa koncentrovala hlavne vo Vysokých Tatrách. Slovenský vklad do tatranskej turistiky predstavujú *národné púte* na Kriváň (1861, 1880, 1884, 1907, 1912).

Na začiatku 20. storočia sa aj na území Slovenska objavili prvé skautské spolky, samozrejme pôsobili výlučne v maďarizačných intenciách.

Ako sme už spomínali, Uhorsko dávalo prednosť športovému smeru. Po pôvodných tzv. šľachtických športoch sa od druhej polovice 19. storočia začali presadzovať „plebejskejšie“ športy - futbal, gymnastika, plávanie, atletika, zápasenie, vzpieranie, box, cyklistika, kolky, korčuľovanie.

Ako sme spomínali, Slovensko si s málopočetnou vrstvou národnej buržoázie a inteligencie šport nemohlo, prípadne nechcelo, dovoliť: ak športovať „po maďarsky“, tak radšej nešportovať vôbec! Sily slovenskej intelektuálnej a politickej špičky absorboval zápas za základné národné práva. Preto nemali ambície napínať svaly ani pod olympijskými kruhmi; jednoducho mali iné priority, takže olympijské hnutie sa ocitlo mimo oficiálneho slovenského zorného poľa.

Treba tiež povedať, že moderný šport sa u nás udomáčňoval súbežne s maďarizáciou. Uhorská vláda akékoľvek pokusy o založenie slovenských ustanovizní (nielen telovýchovných a športových) likvidovala. Všetky športové spolky a kluby Uhorska museli byť výsostne maďarské. Centrálné *športové zväzy* (*asociácie*) samozrejme sídlili výhradne v Budapešti. Prvú asociáciu v Uhorsku mali gymnasti (1885), ďalšie veslári (1893), plavci (1893), cyklisti (1894), športovní strelci (1896), atléti (1897), futbalisti (1904), tenisti (1907), lyžiari (1913). Ako uvádza maďarský športový historik **Jenő Boskovics**, v roku 1886 bolo v Uhorsku 128 rozličných športových a telovýchovných organizácií. *Uhorský* (de facto maďarský) *olympijský výbor* bol založený 19. 12. 1895.

K prvým športovým lastovičkám na našom území patrili *korčuliarske* spolky (Bratislava 1871, Prešov 1873, Banská Bystrica 1874, Levoča 1876, Rožňava, Rimavská Sobota, Liptovský Mikuláš a Kremnica 1885, Levice 1886, Brezno 1892), ktoré však neforsirovali športovú činnosť v pravom slova zmysle, ale sa zameriavali na korčuľovanie v zábavno-spoločenskej forme, napr. organizovaním karnevalov na ľade a pod.

Prvým skutočne moderným športovým klubom na území Slovenska bol *Pozsonyi Hajós Egylet* (PHE - Bratislavský veslársky klub), ktorý vznikol 5. 2. 1862. V nasledujúcom roku usporiadal prvé veslárske preteky v Uhorsku, ktoré sa konali na pravoslávnom Devíne. Postupne vznikali na území Slovenska ďalšie telocvično-športové kluby. V údajoch o roku ich založenia a v názvoch sa pramene rozchádzajú, ale k pionierskym spolkom na území Slovenska patrili nasledovné subjekty:

založený	názov klubu	slovenský názov
1862	Pozsonyi Hajós Egylet (PHE)	Bratislavský veslársky klub
1869	Komáromi Torna Egylet (KTE)	Komárňanský telocvičný spolok
1871	Ersekujvári Torna Egylet (ETE) Selmecbányai Torna Egylet (STE)	Novozámocký telocvičný spolok Banskoštiavnický telocvičný spolok
1879	Lévai Torna és Vívó Egylet (LTVE)	Levický telocvičný a šermiarsky spolok
1880	Poszsonyi Torna Egylet (PTE)	Bratislavský telocvičný spolok
1884	Kassai Torna és Vívó Egylet (KTVE)	Košický telocvičný a šermiarsky spolok
1885	Nyitraimegyei Vívó és Torna Egylet (NVTE)	Nitriansky šermiarsky a telocvičný spolok
1886	Rimaszombati Torna Egysület (RTE) Losonci Torna és Vívó Egylet (LTVE)	Rimavskosobotský telocvičný spolok Lučenský telocvičný a šermiarsky spolok
1889	Somorjai Torna Egylet (STE)	Šamorínsky telocvičný spolok
1891	Trencsényi Torna Egylet (TTE)	Trenčiansky športový klub
1892	Komáromi Torna és Vívó Kör (KTVK)	Komárňanský telocvičný a šermiarsky krúžok
1893	Besztercobányiai Sport Club (BSC) Lőcsei Vívó és Torna Egysület (LVTE) Késmárki Torna Egylet (KTE)	Banskobystrický športový klub Levočský telocvičný a šermiarsky spolok Kežmarský telocvičný spolok
1896	Liptái Torna Egylet (LTE) Eperjesi Torna (ETVE) Ersekujvári Torna és Vívó Egysület (ETVE) Poszsonyi Torna és Vívó Egylet (PTVE)	Liptovský telocvičný spolok Prešovský telocvičný a šermiarsky spolok Novozámocký telocvičný a šermiarsky spolok Bratislavský telocvičný a šermiarsky spolok
1902	Körmöcbányai Sport Club (KSC) Zólyomi Sport Egylet (ZSE)	Kremnický športový klub Zvolenský športový spolok
1903	Kassai Atlétikai Club (KAC)	Košický atletický klub
1905	Zsolnai Torna Kör (ZTK) Ruttkai Torna Club (RTC) Atlétikai Club Nyitra (AC) Nagyszombtai Atlétikai Club (NAC)	Žilinský telocvičný krúžok Vrútocký telocvičný klub Atletický klub Nitra Trnavský atletický klub
1906	Concordia Rózsahely	Concordia Ružomberok
1907	študentský SK Kláštor pod Znievom	
1908	Spot Club (SC) Homonna	Športový klub Humenné



Tesne pred prvou svetovou vojnou vznikli aj robotnícke športové kluby v Bratislave, Žiline a Prešove.



PTE Bratislava, v ktorom sa pestoval futbal, plávanie, atletika a šerm, zaslúžil sa tiež o rozvoj konských dostihov



Michal Guhr

Vysoké Tatry boli okrem turistiky a horolezectva aj domovským miestom pretekárskeho *lyžovania* a *sánkovania*. Lyže ako kuriozitu do Tatier priniesol lekárnik **Karol Cornidesz** v r. 1865 z Nórska. **Mikuláš Szontagh** st. (1843 – 1899) získal lyže až o 11 rokov neskôr, ale na nich už aj jazdil, v r. 1880 na lyžiach dokonca vystúpil na Slavkovský štít. Prvé lyže vyrábala slovenský továrnik **Kornel Stodola** (1866 – 1946) podľa vzoru, ktorý si v r. 1893 do Liptovského Mikuláša priviezol z Kanady.

O rozvoj lyžovania a sánkovania sa zaslúžili hlavne spišskí Nemci, zvlášť lekár **Michal Guhr** (1873 – 1939). V r. 1910 usporiadal vo Vysokých Tatrách lyžiarsky kurz, o rok aj prvé preteky zo Sliezskeho domu do Tatranskej Polianky a neskôr nechal postaviť z debien a snehu skokanský mostík. Nadšenci sánkarskeho športu sa vďaka Guhrovi spúšťali od Sliezskeho domu po 3 200 m dlhej dráhe rekreačného typu. Guhr sa podieľal



na činnosti horskej záchranej služby, ktorú v období 1913 – 1919 dokonca viedol. Po vzniku ČSR bol delegátom *Zväzu lyžiarov Československa* na prvých troch ZOH (1924, 1928 a 1932) ako zástupca nemeckého zväzu spolkov pre zimné športy *Hauptverband der deutschen Wintersportvereine* (HDW).

Z jednotlivých druhov športu bol na Slovensku najviac rozšírený *futbal*, ale pomerne veľkej popularite sa tešili aj *atletika*, *cyklistika*, *kolky*, *korčuľovanie*, *lyžovanie*, *box*, *plávanie*, *veslovanie*, *šach*, *šerm*, *tenis* a tzv. ťažká atletika - *vzpieranie* a *zápasenie*. V týchto športoch sa od začiatku 20. storočia organizovali pravidelné regionálne či celouhorské súťaže, vrátane majstrovstiev „Felvidéku“ - horného Uhorska, čiže Slovenska (napr. vo futbale).

Na prelome 19. a 20. storočia sa budovali prvé športové objekty a zariadenia. Od roku 1895 navštevovali Bratislavčania *krytú* plaváreň Grössling (hoci prvou krytou plavárňou disponovala Bratislava už v roku 1820). V roku 1903 bola otvorená *sánkarská dráha* v Tatranskej Lomnici, existovali tiež *cyklistické dráhy* v Bratislave, Komárne, Košiciach, Prešove a Sabinove, *tenisové kurty* v Bratislave, Piešťanoch a v ďalších kúpeľných mestách.

Maďarizáciu uhorského športu príkladne ilustruje pohľad cez „olympijské okuliare“, lebo v čase zrodu novovekého olympizmu kulminoval na Slovensku maďarizačný útlak. Športovci narodení na území Slovenska mohli na OH reprezentovať jedine Uhorsko. V prípadoch olympijských reprezentantov Uhorska si nechceme nikoho násilu privlastňovať, ani tvrdiť, že títo športovci sa stali obeťami násilnej maďarizácie proti svojej vôli. Ak boli obeťami, tak jedine „obeťami“ športu, ktorému chceli venovať všetok svoj talent a voľný čas bez ohľadu na národnú farbu dresu.

V Čechách, ekonomicky vyspelej časti monarchie s početnou buržoáziou a inteligenciou, s rozvinutejším spoločenským životom, ale aj menej agresívnym germanizačným tlakom mohli vznikaf české športové kluby i zväzy, vrátane *Českého olympijského výboru* (ČOV, zal. v r. 1899). Na Slovensku bol podobný vývoj nemysliteľný. Až do roku 1918 nemohli Slováci o budovaní športového hnutia na *národnej báze* ani snívať.

A ešte inak: ak chceli rodáci zo Slovenska dosiahnuť vyššie vzdelanie, také poskytovali výlučne maďarské stredné a vysoké školy. Hlásiť sa k slovenskému pôvodu v čase negovania nemaďarských národností bolo rizikom, ktoré ohrozovalo nielen možnosť štúdia, ale aj spoločenskú kariéru a pokojnú existenciu. Mnoho vtedajších športovcov vyrastalo v prostredí hungarofilných škôl, ich absolventi boli ovplyvnení týmto prostredím a nevracali sa do rodného, obyčajne zaostalejšieho prostredia, ktorému sa postupne odcudzili. Veď ani dnes sa časť Slovákov nevracia do rodnej vlasti, ale zostáva v novom prostredí, kam odišla za štúdiom alebo prácou.

Ak naši vtedajší rodáci chceli športovať, tak mohli jedine v maďarských kluboch. Kto chcel výkonnostne rásť a prezentovať štát na najvyšších športových fórach, musel maďarskosť rešpektovať. Isté je len jedno: ak by rodáci z územia Slovenska žili v iných geopolitických podmienkach, boli by reprezentantmi iného štátu, napríklad Slovenska či Československa, ako o tom svedčí dajme tomu prípad oštepára **Móra Koczána** (1885 – 1972), ktorý dvakrát na OH reprezentoval Uhorsko a po vytvorení Československa reprezentoval novú vlasť na OH 1924 v Paríži. Treba však dodať, že takmer všetci uhorskí olympionici zostali po vzniku ČSR žiť v Maďarsku alebo v inej krajine. Aj Koczán sa napokon presídlil do Maďarska.



Mór Koczán

Maďarizačná politika sa ukázala ako vypočítavá a dvojtvárna v prípade, keď rakúske úrady zosilnili tlak na utvorenie *jedinej* spoločnej rakúsko-uhorskej olympijskej reprezentácie. Rakúšania prvý olympijský vlak nezachytili, ale s rastom prestíže olympijských hier silnel rakúsky tlak na likvidáciu nielen českej, ale aj uhorskej (teda maďarskej) olympijskej samostatnosti. Podľa rakúskeho názoru Česko ako nejestvujúci štát nemá právo na samostatnú olympijskú výpravu a monarchia by mala na hry vyslať jedinú spoločnú výpravu. Česi zrazu našli spojencov práve v intolernantných Maďaroch. Tí totiž v rámci duálnej ríše vyžadovali demokratický princíp národnostnej plurality (Maďari nie sú rakúski Nemci a monarchia je prinajmenšom dvojnárodný štát), avšak v uhorskej časti národnostnú pluralitu Uhorska Maďari zásadne odmietali v prospech jediného maďarského národa. Príznačný je list uhorského ministerstva kultúry a vyučovania do Viedne

z 30. 11. 1911, v ktorom sa zdôrazňuje, že Uhorsko svoje miesto nepovažuje za podriadené a trvá na tom, aby na OH naďalej figurovalo ako *samostatný* štát, nie iba ako súčasť monarchie. Krásny príklad uplatňovania hesla „Čo je dovolené bohovi, nie je dovolené volovi“...

Ďalších spojencov našla česká strana v prezidentovi MOV **Pierrovi de Coubertin**, ale podporu hľadali aj u ostatných Slovanov v monarchii. V prvých rokoch existencie olympijského hnutia sa aj zásluhou Coubertina totiž uplatňovala idea tzv. *športovej geografie*, podľa ktorej vyspelé športové národy (medzi ktoré však slovenský národ na rozdiel od Čechov vtedy nepatril) majú právo na *samostatnú účasť* bez ohľadu na štátnu suverenitu. Túto možnosť plne využili Česi a Fíni. V r. 1896 na zasadnutí MOV vystúpil zástupca Čech **Jiří Guth** (1861 – 1943) s požiadavkou, aby okrem Maďarov a Čechov aj iné národnosti monarchie mali právo na vlastné národné olympijské výbory. V tomto zmysle vyvinul iniciatívu sekretár ČOV **Josef Rössler** (1869 – 1933). V liste z 12. 5. 1899 Coubertinovi píše, že Česi sú pripravení zorganizovať na OH 1900 účasť Poliakov, Chorvátov, Slovincov, Srbov, *Slovákov* a pod. Preto sa obracia na Coubertina s prosbou, či by bol ochotný pozvať na hry „slovanských bratov“ a ubezpečuje ho, že český výbor je schopný menovať zástupcov uvedených národov. Tento návrh sa žiaľ nikdy nerealizoval a športovci uvedených národností reprezentovali len Rakúsko alebo Uhorsko, s výnimkou Srbska na OH 1912. Zo Slovenska však Rössler nenavrhol nikoho. Logickým výsledkom bolo potom len „uhorské“ zastúpenie Slovenska v olympijskom hnutí prostredníctvom súťažiacich olympionikov. Žiaľ, neďa sa argumentovať, že do slovenskej olympijskej súťaže patria tí, čo majú v krstnom liste uvedenú slovenskú národnosť. Počas uhorskej éry v rodných listoch rubrika o národnosti nebola, uvádzalo sa iba miesto narodenia a náboženstvo. Takže o počtoch rodákov zo Slovenska, štartujúcich na OH 1896 – 1912, vieme presne len to, že presný počet nevieme. Sumarizujme teda aspoň doteraz známe skutočnosti.



Alojz Szokol- Szokolýi

Na olympijskej premiére v Aténach sa o tretie miesto sa zaslúžil **Alojz Szokol - Szokolýi** (1871, Hronec – 1932) v behu na 100 metrov. Okrem toho obsadil štvrté miesto v trojskoku, v behu na 110 metrov cez prekážky sa do finále neprebojoval.

Na Hrách II. Olympiády 1900 v Paríži slovenskú pôdu zastupoval **Zoltán Halmaj/Halmay** (1881, Vysoká pri Morave - 1956), ktorý bol trojnásobným účastník OH (1900, 1904, 1908). Na OH 1900 štartoval v štyroch disciplínach a získal dve druhé a jedno tretie miesto, na OH 1904 v dvoch súťažiach nenašiel premožiteľa a na OH 1908 si pribalil ďalšie dve strieborné medaily.

Tretie OH boli prvýkrát v zámorí, v americkom v Saint Louis, ktoré boli pre Európanov pridrahé a príďaleko, Uhorsko nevynímajúc - na OH vyslalo iba dvoch plavcov a dvoch atlétov. Práve tam na 50 a 100 yardov voľný spôsob nenašiel Zoltán Halmaj/Halmay premožiteľa.

Na OH 1908 do Londýna si tentokrát miesto vyslúžili aj „slovenskí vidiečania“, atléti PTE Bratislava. Nefinále skončili už spomínaný Mór Koczán a **Alexander Prokopp** (1887, Košice - 1964), ich medailový čas však prišiel o štyri roky. Avšak striebornou medailou ozdobil Uhorsko šermiar **Vojtech Zulawszky** (1869, Trebišov – 1914) v šerme šablou.



Zoltán Halmaj



Alexander Prokopp



Vojtech Zulawszky



Na OH v Štokholme roku 1912 si jednu z troch uhorských zlatých medailí vystrieľal spomínaný Alexander Prokopp, o jednu striebornú medailu sa zaslúžil člen gymnastického družstva **Ľudovít Kmeťko-Kmetykó** (1884, Košice - 1952) a bronz získal v hode oštepom Mór Koczán.

Doterajšie naše poznatky zhrnuje tabuľka olympionikov, narodených na území Slovenska.

OH	meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
1896	Alojz Szokol - Szokolyi	atletika	beh na 100 m – 3. miesto trojskok – 4. miesto beh na 110 m prek. – nepostúpil do finále
1900	Zoltán Halmaj/Halmay	plávanie	200 m v. sp. – 2. miesto 4000 m v. sp. – 2. miesto 1000 m v. sp. – 3. miesto
	Zoltán Speidl (1880, Lučenec - 1917)	atletika	beh na 800 m – 5. miesto
1904	Zoltán Halmaj/Halmay	plávanie	50 y v. sp. – 1. miesto 100 y v. sp. – 1. miesto
1908	Zoltán Halmaj/Halmay	plávanie	100 m v. sp. – 2. miesto 4 x 200 m v. sp. – 2. miesto
	Vojtech Zulawszky (1869 – 1914)	šerm	šerm šablou – 2. miesto
	Juraj Luntzer (1886, Bratislava – 1942)	atletika	hod diskom – 7. miesto
	Štefan Drubina (1884, Bratislava - ?)	atletika	chôdza 3500 m – 19. miesto
	František Ješina (1877, Trnava - ?)	atletika	hody diskom a oštepom – vyradený v kvalifikácii
	Mór Koczán	atletika	hody oštepom, diskom, vrh guľou – vyradený v kvalifikácii
	Alexander Prokopp	športová strelba	ľubovoľná zbraň na 300 m – 43. m.
1912	Alexander Prokopp	športová strelba	vojenská puška na 300 m – 1. m.
	Ľudovít Kmeťko-Kmetykó	šport. gymnastika	voľné cvičenie družstiev – 2. miesto
	Mór Koczán	atletika	hod diskom – 3. miesto
	Juraj Luntzer	atletika	hod diskom – 21. miesto
	František Szobota (1891, Košice – 1939)	atletika	100 m; 4 x 100 m – vyradený v semifinále
	František Facínek-Forgács (1891, Bratislava - ?)	atletika	800m; 1500 m – vyradený v rozbehoch
	Štefan Déván (1890, Bratislava – 1977)	atletika	200 m; 400 m; 4 x 400 m – vyr. v semifinále a v rozbehoch
	Vojtech Kehrling (1891, Spišská Sobota -1937)	tenis	dvojhra – vyr. v 3. kole; štvorhra so Zsigmundom – vyr. v 2. kole
	Karol Kobulsky (1887, Prešov – 1970)	atletika	hod diskom – 16. miesto
	Štefan Jankovich (1889, Bratislava -1974)	atletika	100 m; 4 x 100 m – vyr. v semifinále
	Jenő Tóth-Hégner (1894, ? - 1915, Humenné)	vodné pólo	Súťaž družstiev - 5. miesto
	Ján Wenk (1894, Čadca – 1962)	plávanie	100 m znak; 4 x 200 m – vyradený v rozplavbách
	Ivan Wardener (1889, Solivar – 1930)	atletika	skok do výšky – vyr. v kvalifikácii



Diskutabilnými rodákmi zostávajú zápasník Jozef Maróthy (OH 1908), atlét Jozef Haluzinský (OH 1908, Ernest Holecsek (OH 1912) a športový strelec Štefan Príhoda (OH 1912). Podľa údajov švédskeho štatistika R. Magnussona, člena *Medzinárodného združenia atletických štatistikov* (AIFS) boli na OH 1912 nominovaní rodáci zo Slovenska - Miklós Nagy (Košice), Peter Füle (Košice), Vilmos Zöldi (Prešov), Pál Antal (Košice), Géza Pogány (Bratislava). O slovenskom pôvode by sme mohli uvažovať aj v prípade Pavla Koppána, účastníka OH 1900.

Olympijská tematika vo vtedajšej slovenskej tlači takmer nerezonovala. O hrách starovekých Grékov sa zmieňuje **Samuel Ormis** (1824 – 1875) vo svojom diele *Výchovoveda* (I. diel, str. 138-139). Spisovateľ **Svetozár Hurban Vajanský** (1847 – 1916) sa o hrách v starovekej Olympii zmienil v prednáške pri slávnostnej večeri, usporiadanej v Martine 6. 7. 1912 na počesť amerických slovenských sokolov, ktorí v rámci VI. všesokolského zletu v Prahe navštívili aj rodné Slovensko.

V slovenskej tlači prvú zmienku o hrách nachádzame až pri posledných OH pred prvou svetovou vojnou. Drobné správy priniesol *Slovenský denník* zo 16. a 18. 7. 1912, keď si neodpustil niekoľko ironických poznámok. Správa najprv konštatuje, že kým „*Všetky velké ilustrované týždenníky francúzske a anglické donášajú nádherné obrazy z pražských sokolských slávností ... tunajšie maďarské sú preplnené obrazmi olympiád štokholmských, na ktoré išli naši švagri s tým hrdým povedomím, že prijdú odtiaľ so štítom, donesú ich ale na štíte. Majú doteraz len jedného jediného „svetového championa“ a sice v streľbe do terča, ale aj ten sa volá Prokop*“. Ďalší článok uvádza, že „naši švagri“ na svoju veľkú radosť získali ešte jedno olympijské prvenstvo v šerme (získali však dve). „*Ale nad tým niet sa čo čudovať ... že Maďari dobyli prvé ceny v streľbe a šerme, čo poukazuje na to, akým smerom sa pohybuje u nás nadobývanie telesnej zručnosti.*“ Objektívne však treba povedať, že militarizáciu športu a telesnej výchovy zavádzali aj ďalšie európske štáty, lebo prvá svetová vojna bola na spadnutie.

Olympijské spravodajstvo chýba aj v slovensky písanej prouhorskej tlači. Napríklad *Slovenské noviny* prinášali správy o svetových výstavách 1900 v Paríži a 1904 v St. Louis, ako aj o britsko-francúzskej priemyselnej výstave 1908 v Londýne, v rámci ktorých sa konali OH. Hoci o výstavách uvádzajú aj nepodstatné detaily, zmienku o OH nenachádzame ani v jednom prípade.



Prvým slovenským vzdelancom, ktorý nastolil požiadavku *povinnnej* školskej telesnej výchovy bol básnik a vedec **Ján Kollár** (1793 – 1852). Svoje telocvičné názory budoval na znalostiach z antiky, Komenského, osvietencov, filantropistov, turnerov a anglickej športovej pedagogiky. Vo svojich *Pamätiach z mladších rokov života* uvádza: „*Naša školská výchova je taká jednostranná, že jednu časť ľudskej podstaty oživuje, no druh tým zabíja. Gréci a Rimania si počínali múdrejšie – cvičili za mladí celého človeka, telo aj dušu. Ešte najlepšia je nateraz anglická pedagogika, ktorá cvičí dietky v zápasoch, rybárení, v skoku, liezť na stromy a v iných obratnostiach.*“

Kollár po revolučných udalostiach 1848/49 pôsobil vo Viedni v službách cisárskeho dvora. Ako dôverník vlády pre otázky Slovenska podal návrh na samosprávu Slovenska a na školskú reformu. V roku 1849 vypracoval v nemčine písaný „Plán“, v ktorom požadoval nielen



povinný telocvik, ale aj prípravu učiteľov tohto predmetu. Žiaľ, elaborát sa zakrátko stratil a nájdený bol až v r. 1903. Je pomerne známa aj „pikoška“, že Ján Kollár bol prvým slovenským cyklistom. Keď v r. 1817 nastúpil na univerzite v Jene pokračovať v štúdiu evanjelickej teológie, v tom istom roku predstavil **Karl Drais** svoj vynález, draisinu, zvanú *Laufmaschine*, čo bolo cestné jednopé odrážadlo, predchodca dnešných bicyklov.



Ján Kollár

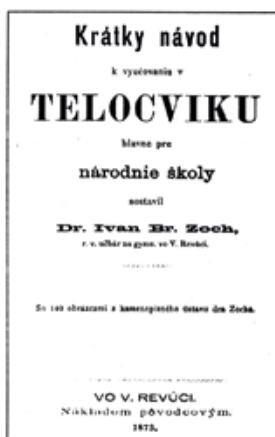


Draisina alebo Laufmaschine

Povinná telesná výchova sa v uhorských školách začala uplatňovať v druhej polovici 19. storočia. Najprv bola uzákonená na obecných a meštianskych školách (1868, 1869) a potom na stredných školách (1874 na reálkach, 1883 na gymnáziách). Základ osnov tvoril nemecký systém A. Spiessa, ale na sklonku storočia bol telocvičný obsah doplnený o športové hry a súťaže, u chlapcov aj o predvojenský prípravu. Pozitívne na „zošportovanie“



Ivan Branislav Zoch



Prvá slovenská učebnica telesnej výchovy

osnov pôsobil rozvoj športu v športových kluboch, čo našlo výraz v raste športových školských slávností, organizovaných od roku 1891.

Prínosom pre kvalitu školskej telesnej výchovy bola príprava telovýchovných pedagógov, zavedená od r. 1871 vo Viedni a Budapešti, od r. 1891 v Prahe.

Tri slovenské neštátne cirkevne gymnáziá mali *nepovinnú* telesnú výchovu, žiaci telocvik navštevovali dobrovoľne a za vyučovanie si platili. Najvyššiu úroveň mala telesná výchova v Revúcej zásluhou **Ivana Branislava**

Zocha (1849 – 1921), ktorý bol veľkým propagátorom Sokola na Slovensku a je autorom prvej slovenskej učebnice telesnej výchovy *Krátky návod k vyučovaniu telocviku hlavne pre národné školy* (1873).

O rozvoj školskej telesnej výchovy na našom území sa zaslúžili aj ďalšie osobnosti. **František Pethe** (1872 - 1964), absolvent jednoročného štátneho telovýchovného kurzu v r. 1890/91 v Budapešti, pôsobil hlavne v Prešove. Do hodín telocviku novátorsky zaviedol hod diskom, behy, skoky, šplh, lebo kládol dôraz na všestrannú prípravu. K novotám patrili aj verejné previerky z telocviku a okrskové stredoškolské hry. Pethe vychoval viacero skvelých športovcov, majstrov a rekordérov Uhorska – spomínaných olympionikov I. Wardenera a K. Kobulského, z majstrov ČSR diskára **Viliama Göröga** a **Štefana Stanislava** (1902 – 1986), prvého čs. výška- ra s výkonom 190 cm (v r. 1929 druhý najlepší výkon na svete). Navyše, v novembri 1896 inicioval založenie prešovského športového klubu *Eperjesi Torna és Vivó Egyesület* (ETVE). Do našej športovej histórie sa zapísal tiež ako organizátor prvého futbalového zápasu na území Slovenska: v máji 1898 organizoval v Prešove exhibičný súboj dvoch budapeštianskych klubov *Óbudai Tornaegylet* a *Budapesti Tornaclub*. O rok hral v drese prešovského ETVE na pravom krídle v zápase s bratislavským PTE (Prešov vyhral 2:1).

Ďalšími absolventmi telovýchovného ústavu v Budapešti boli **Eduard Adamko** (1889 – 1980) a **Ján Hajdócy** (1887 – 1950). Adamko vyučoval aj na budapeštianskom ústave, ale jeho hlavným pôsobiskom bola Žilina, kde pôsobil v rokoch 1911 – 1951 a vychoval aj bežeckých olympionikov **Andreja Engela** (OH 1932, 100 m) a **Milana Filu** (OH 1952, 400 m).

Ružomberčan Ján Hajdócy najhlbšiu atletickú brázdú vyoral v Trnave v rokoch 1910 – 1939. Jeho príchod do „Malého Ríma“ možno považovať za zrodenie atletiky v Trnave. Trnavskí gymnazisti v tomto období nemali rovnocenného súpera nielen na Slovensku, ale ani v Československu. Pričinil sa o vybudovanie prvej atletickej dráhy i organizáciu tradičných atletických pretekov. Bol spolutvorcom návrhu prvej koncepcie vysokoškolského štúdia telesnej výchovy na Slovensku a stál tiež pri snahe založiť Slovenský olympijský výbor v r. 1939.



Ján Hajdócy



II. OBDOBIE PRVEJ ČSR (1918 – 1939)

Porážka Rakúsko-Uhorska v prvej svetovej vojne privodila rozpad monarchie a vznik nástupníckych štátov. Jedným z nich bola **Československá republika (ČSR)**, spoločný štát Čechov a Slovákov. Nový štát pre Čechov znamenal oslobodenie z nerovnoprávneho postavenia voči Nemcom a pre Slovákov záchranu pred národnou záhubou v maďarskom zovretí.

ČSR sa konštituovala ako *demokratický parlamentný štát* s početnými menšinami (51 % Čechov, 16 % Slovákov, 23 % Nemcov, 5 % Maďarov, 3 % Rusínov, 1 % Poliakov). Práva menšín boli ústavne rešpektované, ale vzťah Maďarov a hlavne Nemcov k novému štátu bol málo lojálny. Nemci, ktorých bolo viac ako Slovákov, sa nepovažovali za menšinu a mohli byť za ňu označovaní len na základe koncepcie čechoslovakizmu. *Čechoslovakizmus* vychádzal z predstavy jednotného „československého národa“ a definoval čs. štát ako československo-národný. Avšak tým popieral *svojbytnosť* slovenského národa, s čím väčšina Slovákov nesúhlasila, takže na Slovensku sa popri *autonómnych* snaženiach presadili aj *separatistické* aspirácie. Nevyriešenie česko-slovenských vzťahov na princípe parity oslabovalo stabilitu republiky a spolu so silným tlakom Nemecka viedlo v marci 1939 k rozpadu ČSR.

Napriek česko-slovenským nezhodám demokratický štát garantoval *kultúrny a vzdelanostný* rozvoj slovenského národa v miere dovtedy nebývalej. Tento pozitívny trend sa odrazil aj vo vývoji slovenskej telovýchovy a športu. Slovákom napriek čechoslovakizmu už nikto nebránil budovať telovýchovné a športové hnutie na *národnej* báze.

V novom štáte pokračovali v činnosti športové kluby a vo vojne zakázanú činnosť obnovili telovýchovné organizácie, ktoré sa po r. 1918 utvárali už ako česko-slovenské. Česká obec sokolská (ČOS) sa zmenila na *Československú obec sokolskú*, *Svaz dělnických tělocvičných jednot (SDTJ)* prijal na Slovensku názov *Zváz robotníckych telocvičných jednôt (ZRTJ)*, Orel bol na Slovensku *Orol*.

Zároveň vznikali nové telovýchovné spolky – *Federácia robotníckych telocvičných jednôt (FRTJ)*, neskôr *FPT – Federácia proletárskej telovýchovy*), *Young Men's Christian Association (YMCA – Kresťanské združenie mladých mužov)* a *Young Women's Christian Association (YWCA – Kresťanské združenie mladých žien)*.

Priestor mali aj národnostné menšiny. V nemeckom okruhu pôsobili *Deutscher Turnverband in der Tschechoslowakei (DTV – Nemecký telocvičný zväz v Československu)*, *Arbeiter Turn und Sportverband (ATUS – Robotnícky telocvičný a športový zväz)*, na Slovensku *Deutscher Turn und Sportverband (DTSV)*. Maďarskú menšinu združoval *Magyar testgyző egyeslet Csehszlovakiában (MTECs – Maďarský telovýchovný zväz v Československu)*, ktorý združoval aj športové subjekty. Organizácia poľských robotníckych telocvikárov pôsobila pod názvom *SILA* a svoje miestne organizácie mala na Ostravsku a Tešínsku.

Neúmerne veľkú roztrieštenosť, obsahovú a ideovú diferencovanosť hnutia ilustruje nasledovná tabuľka:



diferencovanosť	zameranie činnosti	subjekty
obsahová	1. telovýchovná 2. športová 3. turistická	1. telovýchovné organizácie Sokol, ZRTJ, FRTJ/FPT, Orol, DTV, YMCA, YWCA, Makabi a niektoré ďalšie 2. športové kluby a zväzy, Čs. obec športová/Čs. všešportový výbor, ČSOV a niektoré ďalšie 3. Klub čs. turistov, skauting a niektoré ďalšie
ideová	1. občianske 2. robotnícke	1. prevažná väčšina čs. i menšinových spolkov 2 a. sociálno-demokratické – ZRTJ a niektoré ďalšie 2 b. komunistické – FRTJ/FPT, ČH a niektoré ďalšie
národnosť	1. česko-slovenské 2. menšinové (lojálne alebo opozičné k ČSR)	1. prevažná väčšina českých a slov. spolkov 2 a. nemecké – DTV, ATUS, Vorwärts... 2 b. maďarské – MTSz, PTE, ... 2 c. rusínske 2 d. poľské – SILA
náboženská	1. nábožensky orientované 2. nábožensky neutrálne	1. katolícke, evanjelické a židovské organizácie (Orol, skauting a ďalšie)... 2. Sokol, športové kluby a ďalšie

Takáto mnohorakosť bola síce prejavom demokratickosti verejného života, avšak hnutiu prinášala zbytočné plytvanie skromnými materiálmi zdrojmi, lebo štátnu starostlivosť o telovýchovu a šport v medzivojnovom období zďaleka nemožno hodnotiť v superlatívoch. Pokiaľ išlo o štátne orgány, celé hnutie bolo „pod palcom“ Ministerstva verejného zdravotníctva a telesnej výchovy. Pri ministerstve pôsobil *Poradný zbor* pre telesnú výchovu, v ktorom mali rozhodujúci vplyv predstavitelia Sokola – „štátotvornej organizácie“ číslo jeden, ale zastúpenie v tomto orgáne mali aj ďalšie spolky, niektoré fakulty a ministerstvá.

Hegemónom telovýchovného hnutia v ČSR bol Sokol, ktorý sa v rokoch prvej svetovej vojny výrazne angažoval v protirakúskom odboji a významne sa aj vojensky podieľal na vzniku a budovaní nového štátu. Na Slovensku bola 6. februára 1919 založená prvá sokolská župa (Masarykova) a v októbri 1919 bolo už na Slovensku 66 sokolských jednôt. Na Slovensku sa postupne vytvorilo 6 sokolských žúp so sídlami v Bratislave, Novom Meste nad Váhom (potom v Trenčíne), Liptovskom Mikuláši (potom v Martine), Zvolene (potom v Banskej Bystrici), Košiciach a Nitre.

Sokol napriek dôslednému preferovaniu čechoslovakizmu bol aj na Slovensku najväčšou telovýchovnou organizáciou, hoci zďaleka nedosahoval kvantitu českých krajín. Sokol rozvíjal vlastný sokolský systém telocviku, okrem toho vykonával vzdelávaciu a kultúrnu činnosť (sokolské knižnice, telocvičné a spoločensko-kultúrne akadémie, účinkovanie divadelných, bábkových a hudobných odborov). Základom sokolských cvičení bol nácvik skladieb na verejné cvičenia, hlavne sokolské zlety (okrskové, župné, celoštátne). Od polovice 20. rokov začali do Sokola prenikať športy a športové hry, ale len ako doplnková činnosť. Avšak futbal zostal na sokolskom indexe. V súvislosti s ohrozením ČSR v druhej polovici 30. rokov sa v Sokole začali forsírovať prvky brannej výchovy.

Už v monarchii zo sokolského tieňa vystúpili robotnícki telocvikári (SDTJ), ktorí po r. 1918 pomáhali na Slovensku budovať *Robotnícke telocvičné jednoty* (RTJ), zatiaľ čo ľudácka ľudácka Slovenská ľudová strana (SLS, neskôr *Hlinkova slovenská ľudová strana* HSLS) po vzore českého (vlastne moravského) Orla podporovala katolícky Orol.



V dôsledku polarizácie robotníckeho hnutia po boľševickej revolúcii v Rusku (1917) aj v ČSR vznikla opozičná marxistická ľavica, ktorá si v r. 1921 založila *Komunistickú stranu Československa* (KSČ). Tieto rozpory sa premietli aj do robotníckej telovýchovy a popri ZRTJ vznikla v máji 1921 *Federácia robotníckych telocvičných jednôt* (FRTJ, po česky FDTJ). Preto sa v r. 1921 konali takmer paralelne dve hromadné vystúpenia – tzv. „štátotvorný“ ZTRJ usporiadal *I. Robotnícku olympiádu*, opozičná FRTJ na Maninách *I. Spartakiádu*. Obsah spoločných cvičení bol identický, rozdielne bolo ideové poslanstvo záverečných scén. Obidve robotnícke organizácie mali aj vlastný skauting.

Základom telovýchovnej činnosti v ZRTJ bola naďalej Tyršova telocvičná sústava, ale postupne bol gymnastický obsah dopĺňovaný športom a na sklonku 30. rokov aj brannou prípravou.

FRTJ bola natoľko zviazaná s KSČ, že sa dokonca vyhlasovala za jej priamu zložku. To odporovalo princípom o apoliticosti telovýchovných spolkov, čo bolo dôvodom k perzekúcii FRTJ. Preto bola napr. zakázaná *II. Spartakiáda*, ktorá sa mala konať v r. 1928, a až do r. 1937 platil zákaz cvičenia školskej mládeže vo federovaných jednotách. FRTJ bola členom medzinárodnej *Červenej športovej internacionály* (RSI) so sídlom v Moskve. Na podnet kongresu RSI o zjednotení robotníckych telocvikárov a športovcov sa v r. 1924 pôvodne telocvikárska FRTJ v r. 1926 zlúčila so športovými robotníckymi spolkami (*Červené hviezdy, Zväz robotníckych cyklistov a pod.*) do *Federácie proletárskej telovýchovy* (FPT). Po nástupe fašizmu obidve robotnícke organizácie našli cestu k spolupráci, čoho výrazom bola aj účasť na *Ludových hrách* v Prahe 1936 (pôvodne mali byť v Barcelone), ktoré boli protestnou akciou proti konaniu XI. OH 1936 v nacistickom Berlíne. V Prahe súťažili protifašisticky zameraní športovci Francúzska, USA a Švédska v plávaní, atletike, cyklistike, volejbale a futbale.

V katolíckom Orle, proklamujúcom náboženstvo a antikomunizmus, sa spomedzi českých a slovenských telovýchovných spolkov najvýraznejšie prejavovali česko-slovenské rozpory. Na čele Orla stálo *Ústredie Čs. Orla* so sídlom v Brne, ktorému podliehali tri *krajinské rady* pre Čechy, Moravu so Sliezskom a Slovensko. Príklon slovenského Orla k silne nacionálnej HSLS viedol k ostrej kritike čechoslovakizmu, preferovaného orolským ústredím. V 30. rokoch sa v Orle na Slovensku utvorili dva prúdy – *autonomistický* (samostatnosť v rámci jednotného Čs. Orla) a *separatistický* (úplne samostatný Slovenský Orol). Nakoľko nedošlo k dohode, od r. 1935 existovali na Slovensku aj jednoty Čs. Orla, aj jednoty *Slovenského Orla* (pôsobili napriek tomu, že nemali schválené stanovy). Členskú základňu Orla na Slovensku tvorili hlavne roľníci katolíckeho vyznania a v prvej polovici 20. rokov mali dokonca viac členov než Sokol na Slovensku. Telovýchovnú činnosť v Orle na Slovensku chápali ako prostriedok *náboženskej výchovy*. Základom bol nácvik povinných prostných, cvičenia na náradí, poradové cvičenia, športové hry. Zo športov v Orle dominovala atletika, ale napodiv aj česká hádzaná, volejbal, stolný tenis, zimné športy a na rozdiel od Sokola aj futbal. V súvislosti so zákonom o brannej výchove (1937) prikrčil aj Orol k brannej výchove členstva. Orol svoje hromadné telovýchovné vystúpenia takisto nazýval zletmi.

Americké organizácie YMCA a YWCA počas 1. svetovej vojny preniesli svoju činnosť do spojeneckých armád, zajateckých táborov i čs. légii. Preto prvé ymkárske spolky boli v ČSR späť s armádou ako tzv. *vojenské domovy YMCA* (v r. 1920 ich bolo 79). Od r. 1921 preniesla YMCA pôsobnosť do *civilnej sféry*, najmä medzi vysokoškolákov. Svoju činnosť stavali na kresťanskej tolerancii, propagácii amerického štýlu života a telesnú výchovu so športom



chápali ako prostriedok harmonickej výchovy (ako zložku činnosti kultúrno-spoločenskej, vzdelávacej a charitatívnej). V YMCA a YWCA sa pestovali prakticky všetky druhy športu, špecifikom bolo propagovanie dovtedy neznámeho volejbalu a basketbalu.

Najväčšou *menšinovou* organizáciou v medzivojnovom období bol nemecký DTV, ktorý sa v 30. rokoch stal Hitlerovou piatou kolónou. Vtedy sa do vedenia spolku postavil **Konrad Henlein** a DTV začal organizovať nepovolený vojenský výcvik. V telovýchovnej činnosti vychádzal z nemeckého turnerského systému. Na Slovensku sa utvorila Karpatská župa DTV, ktorá sa po mníchovskej dohode preformovala na *Deutscher Turn und Sportverband* (DTSV).

Nemeckí sociálno-demokratickí robotníci sa organizovali v ATUS-e, komunisticky orientovaní Nemci boli za spoluprácu s FRTJ-FPT a utvorili samostatný *Arbeiter Sport und Kulturverband* (ASKV - Robotnícky športový a kultúrny zväz).

Maďarský telovýchovný zväz (MTECs) pôsobil iba na území Slovenska a jeho súčasťou boli aj športové zväzy maďarskej menšiny, najväčší z nich bol futbalový. Kvôli iredentistickým tendenciám bol spolok miestami stíhaný pre nepovolenú politickú činnosť.

V telovýchovnej organizácii *Makkabi* (tiež Makabi) sa združovali židovské telocvičné a športové kluby (aj pod názvami *Hagibor*, *Bar-Kochba*, *Makkabea*). Makkabi bol členom medzinárodnej organizácie – *Svetového zväzu Makkabi*.

Základné údaje o významnejších spolkoch podáva nasledujúca tabuľka:

názov spolku	hromadné vystúpenia	max. počet čl.	politická orientácia
SOKOL	Všesokolské slety: VII. 1920 VIII. 1926 IX. 1932 X. 1938	818 188 (1937)	Národnosocialistická strana, Agrárna strana
OREL / OROL	Orelské slety: 1922; 1929 Slovenské orolské zlety: 1928, 1933, 1938	140 000 (v r. 1935)	Lidová strana; Hlinkova slovenská ľudová strana (HSLŠ)
ZRTJ	Robotnícke olympiády: I. 1921 II. 1927 III. 1934	223 665 (v r. 1920)	Sociálnodemokratická strana
FRTJ/FPT	Spartakiády: I. 1921 II. 1928 (nepovolená)	120 000 (1921) 73 000 (1936)	Komunistická strana Československa
YMCA, YWCA	TV a športová činnosť ako zložka širšieho programu, uvedenie basketbalu, volejbalu do ČSR	cca 20 000	
DTV in der Tschechoslowakei	Turnerské cvičenia, bojové, branné a orientačné cvičenia	213 000 (1938)	Sudetendeutsche Partei
ATUS	Zväzové telocvičné slávnosti	53 000 (1925)	Nemecká sociálnodemokratická strana
MTECs	Telovýchovná a športová činnosť	cca 19 000	Magyar Nemzeti Párt
MAKKABI	Telovýchovná a športová činnosť	9 800 (1935)	Židovská strana



Športové hnutie na Slovensku po roku 1918 pomáhali rozbiehať české športové zväzy, ktoré spolu s ČOV rozšírili svoju pôsobnosť na Slovensko. Príchod českej inteligencie znamenal v oblasti športu veľkú personálnu a organizačnú pomoc. V snahe izolovať stále silné maďarské kluby a zväzy sa zakladali športové subjekty nie na regionálnom princípe, ale na *národnom*, presnejšie na čechoslovakistickom. Argumentovalo sa iredentistickými tendenciami nemeckých a maďarských spolkov (úsilím pripojiť územie, ktoré obývali, k Nemecku a Maďarsku), čo však znemožnilo vytvárať samostatné športové centrá pre Slovensko. Výsledkom bola nežiadúco pestrá existencia česko-slovenských, nemeckých, maďarských, prípadne poľských a židovských súťaží. Napríklad o titul futbalového majstra Slovenska nehrali kluby z územia Slovenska, ale víťaz slovenskej časti čs. futbalového zväzu (asociácie) s víťazom Maďarského futbalového zväzu (MLSz).

Na čele čs. športových zväzov stála najprv *Československá obec športová* (ČOŠ), v roku 1928 prebudovaná na *Československý všešportový výbor* (ČVV). Na Slovensku šport riadili príslušné nižšie zložky – župy jednotlivých športov.

Slovenský šport zaostával za českým nielen v kvantite, ale aj v kvalite. Slovenské kluby a ich športovci sa len zriedka uplatnili v celoštátnom meradle a ich medzinárodné úspechy boli malé. Do reprezentácie ČSR sa obyčajne prebojovali jednotlivci, ktorí výkonnostne dozreli až v „športovej emigrácii“ – v českých kluboch, kde našli lepšie materiálne a tréningové podmienky. Napríklad o najväčší úspech čs. futbalu v tomto období – striebornú medailu na MS 1934 – sa zaslúžil jediný Slovák **Štefan Čambal** (1908 – 1990), avšak už ako hráč pražskej *Slavie*. Jediným Slovákom v hokejovej reprezentácii bol Košičan **Ladislav Troják** (1914 – 1948), takisto až ako hráč *LTC Praha*. Odchod za lepšími tréningovými i materiálnymi podmienkami do Čiech



Štefan Čambal



Ladislav Troják



sa vzťahoval aj na olympionikov medzivojnovovej éry – atlétov Móra Koczána, **Jozefa Koščáka** (1903 – 1979), **Andreja Engela** (1904 – 1991), **Jána Takáča** (1909 - 1995), zápasníka **Jozefa Herdu** (1910 - 1985), či boxera **Rudolfa Kusa** (1915 - 2006).

Z jednotlivých športov mal na Slovensku najväčšiu popularitu futbal a najlepšiu výkonnosť mal I. ČSŠK Bratislava (zal. 1919), ktorý sa dvakrát stal amatérskym majstrom ČSR (1927, 1930). Od sezóny 1935/36 hral v štátnej lige (najvyššej súťaži) ako prvý zástupca Slovenska. Aj v iných športoch zostávala Bratislava naďalej hegemonom športu na Slovensku a bolo to aj zásluhou silných menšinových klubov (maďarský *PTE*, *AK Ursus* (býv. Hungaria), nemecký *Donaustadt*, *Pressburger Athleten Club Herkules*, židovský klub *Bar Kochba*).

Okrem futbalu sa na Slovensku uchytili volejbal, basketbal (zásluhou YMCA), česká hádzaná (aj zásluhou Sokola a Orla), tenis, plávanie, atletika, box, zápas, stolný tenis. V zimných športoch dominovalo lyžovanie a ľadový hokej (od r. 1925 kanadský). Najvyššiu hokejovú výkonnosť mal *HC Tatry*.

V medzivojnovom období vstúpil československý šport pod olympijské kruhy vedený *Československým olympijským výborom* (ČSOV), ktorý ustanovili 13. 6. 1919. Slovenský olympijský podiel vyjadrovala iba účasť športovcov zo Slovenska na OH, pretože zloženie ČSOV bolo československé iba podľa názvu. Až do polovice roku 1947 nemalo Slovensko vo výkonnom výbore ani jediného zástupcu.

ČSOV vyslal športovcov na všetky medzivojnové olympijské hry. V ich radoch našlo skromné zastúpenie aj 18 športovcov zo Slovenska. Slováci sa zaslúžili o zisk dvoch strieborných medailí (Pálfyová, Herda), čo bolo adekvátnym obrazom a odrazom vtedajších možností slovenského športu.

Na OH 1920 reprezentanti Slovenska ešte chýbali, olympijská premiéra bola až na OH 1924 v Paríži. Zo štvorčlennej delegácie sa do diplomatickej listiny dostal iba šermiar **Alexander Bárta** (1892 – 1945), striebornú medailu v preskoku získal gymnasta českej národnosti **Jan Koutný** (1897 – 1976), ktorý v čase konania hier pôsobil vo Zvolene.

Na Hry IX. olympiády 1928 v Amsterdame nominačným sitom prekázli iba traja Slováci. **Pavol Steiner** (1908 – 1969), ktorý získal bronzovú medailu na ME 1931 na 100 m voľný spôsob, bol najrýchlejší čs. plavcom medzivojnového obdobia, ale aj jedným z najlepších hráčov vodného póla. V Amsterdame štartoval ako vodný pólista. Jeho spoluhráčom bol **Michal Schmuck** (1909 – 1980), dvojnásobný účastník OH (1928, 1936).

Cesta na OH 1932 do Los Angeles bola v čase hospodárskej krízy pre Európanov pridrhá, preto z ČSR putovala do zámoria iba 7-členná výprava a jej slovenskú časť predstavoval šprintér Andrej Engel, najrýchlejší čs. atlét medzivojnového obdobia, akademický majster sveta v behu na 200 m. Na OH mal však prisilných súperov, medzi ktorými prvýkrát výrazne dominovali atléti čiernej pleti.

OH 1936 sa konali v metropole nacistického Nemecka a trpkú pachuť hier v mori hnedého moru nedokázala zotrieť ani výborná organizácia a skvelé športové objekty. Napriek tomu, že k bojkotu OH sa popri športovcoch židovského pôvodu pridala aj sokolská organizácia, ČSR vyslala do Berlína svoju najpočetnejšiu olympijskú výpravu (151 mužov a 13 žien). Jednu z dvoch olympijských medailí (striebornú) zo Slovenska vybojoval zápasník Jozef Herda, druhú slovenskú medailu, rovnako striebornú, získala **Matylda Pálfyová** (1912 – 1944). Druhou ženou zo Slovenska bola diskárka **Margaréta Schieferová** (1914 - ???). O štvrté miesto



družstva gymnastov sa zaslúžil člen bratislavského Sokola **Jan Sládek** (1907 – 1984), občan českej národnosti. Českí boxer **Rudolf Bezděk** (1916 - ?) a **František Doležal**, (1913 – ?) štar- tovali na OH 1936 ako členovia ŠK Slávia Bratislava.



Strieborný olympionik Jozef Herda

Ešte chudobnejšia bola účasť Slovákov na ZOH a slovenský zimný krst sa konal až v r. 1936 - zaslúžili sa oň hokejista Ladislav Troják a bežec na lyžiach **Lukáš Michalák** (1908 – 1988). Slovenskú olympijskú participáciu podáva nasledovná tabuľka:

OH /ZOH	meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
OH 1924	Alexander Bárta Mór Koczán Mikuláš Kucsera (1902 - 1987) Vojtech Neményi (1899 - 1945)	šerm atletika atletika vodné pólo	člen družstva šabliarov – 4. miesto hod oštepom – 22. miesto skok do výšky – vyradený v kvalifikácii 6. miesto (?)
OH 1928	Jozef Koščák Michal Schmuck Pavol Steiner	atletika vodné pólo vodné pólo	beh na 5000 m – vyradený v rozbehu družstvo vyradené v prvom kole družstvo vyradené v prvom kole
OH 1932	Andrej Engel	atletika	beh na 100 m – vyradený v medzibehu beh na 200 m – vyradený v rozbehu

ZOH 1936	Lukáš Michalák Ladislav Troják	lyžovanie ľadový hokej	beh 4x 10 km – 5. miesto; beh na 18 km - 10. miesto; beh na 50 km - nedokončil člen družstva – 4. miesto
OH 1936	Jozef Herda Matylda Pálfyová Valér Barač (1909 - 1991) Pavol Maľa (1910 - 1970) Margaréta Schieferová Ján Takáč Rudolf Kus Jozef Benedik (1898 – 1977)	zápasenie športová gymnastika atletika atletika atletika atletika box šerm	gr.-rímsky štýl, do 66 kg – 2. miesto družstvá – 2. miesto vrh guľou a hod diskom – vyr. v kvalif. hod oštepom – vyradený v kvalifikácii hod diskom – 12. miesto maratónsky beh – 21. miesto do 79,5 kg – vyradený v 1. kole šabľa jedn. – vyr. v 2. kole; šabľa družstiev – vyradený v 2. kole



Matylda Pálfyová – prvá slovenská majsterka sveta a strieborná olympijská medailistka

A keď sme už pri bilancovaní, treba uviesť, že prvý titul majstra, vlastne majsterky sveta pre Slovensko vybojovala Matylda Pálfyová v r. 1938 ako členka gymnastického družstva.

Aj turistické a skautské hnutie boli politiky, národnostne, nábožensky i odborne roztrieštené. Najväčším spolkom bol *Klub česko-slovenských turistov* (KČST), s ktorým sa v r. 1920 zlúčil *Tatranský turistický spolok* (zal. 1919). V r. 1921 začal vychádzať časopis *Krásy Slovenska*, ktorý propagoval prírodné krásy a turistické zaujímavosti.

K činnosti turistických korporácií patrilo budovanie chát a turistických ubytovní, značenie turistických trás, mapovanie, vydávanie sprievodcovských publikácií, budovanie záchranej služby (napr. *Zbor záchranej služby v Tatrách*), ochrana kultúrnych a prírodných pamiatok, spoluúčasť pri rozvoji jaskyniarstva. Niektoré odbory KČST mali vlastné lyžiarske a vodácke oddiely.

Bývalý *Uhorský karpatský spolok* (MKE) sa v novom štáte pretransformoval na *Karpatenverein*, ktorého centrum bolo na Spiši.

Najväčším skautským spolkom v ČSR bol *Zväz junákov skautov a skautiek*, pokračovateľ

predvojnového Junáka. Špecifickým druhom skautingu bol český *tramping*, organizácia bez pevného vedenia a vodcov, ktorý nemá v Európe obdobu.



Náplň činnosti roztriešteného skautingu spočívala v táborení, živote v prírode, poznávaní terénu, signalizácii, stopovaní, bojových spoločenských hrách a v športe (atletika, vodné športy, volejbal, basketbal, hádzaná, futbal, cyklistika), ako aj v základoch hygieny a prvej pomoci. Najväčšia pozornosť sa venovala letným prázdninovým táborm (stálym alebo putovným). V posledných rokoch existencie republiky sa aj v skautingu dostala do popredia braná výchova.

Vznik ČSR pozitívne ovplyvnil rozvoj slovenského školstva a pedagogiky (školstvo spadalo pod *Ministerstvo školstva a národnej osvety* – MŠANO), avšak rozvoj školskej telesnej výchovy nebol príliš výrazný. Nevylicenou ranou zostával nedostatok ihrísk, telocviční a náradia, ale aj konzervatívne predsudky. Povinná telesná výchova nebola v učňovských, odborných a vysokých školách.

Počet kvalifikovaných telocvikárov bol na Slovensku nízky. Ale ani ich príprava spočiatku nemala vysokú kvalitu. Učitelia národných škôl sa pripravovali v štátnych telovýchovných kurzoch, príprava stredoškolských profesorov telesnej výchovy mala iba *kurzový* ráz a viedli ju stredoškolskí profesori. Šesť semestrový *kurz* sa organizoval v Prahe (od r. 1920) a v Brne (od r. 1922), v r. 1936 sa príprava predĺžila na 8 semestrov, ale stále nešlo o úplné vysokoškolské štúdium. Telesná výchova bola iba čiastkovou aprobáciou a musela sa kombinovať s druhým spoločenskovedným alebo prírodovedným predmetom.

III. OBDOBIE PRVEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY (1939 – 1945)

V rokoch druhej svetovej vojny sa Slováci za výdatnej pomoci nacistického Nemecka dožili svojho prvého *formálne* samostatného, ale zároveň *totalitného* štátu, s vedúcou úlohou jedinej štátostrany v podobe HSLS. Ludácky režim však postupne strácal autoritu, čo v auguste 1944 vyústilo do **Slovenského národného povstania** (SNP).

Rozpornosť národne slobodného a politicky neslobodného štátu sa odrazila aj v telovýchovnom a športovom hnutí. Totalitný systém sa odzrkadlil v *zrušení* všetkých telovýchovných organizácií (Sokola, Orla, ZRTJ, FPT, Makkabi, YMCA a YWCA, skautingu a pod.). Podľa nemeckého vzoru vznikla jediná telovýchovná organizácia, včlenená pod *Hlinkovu gardu* (HG), ktorá preberala majetok zrušených spolkov. Nariadením č. 70 Ministerstva vnútra Slovenskej krajiny z 20. 12. 1938 boli zrušené uvedené telovýchovné spolky, zatiaľ čo športové subjekty mohli existovať aj naďalej. Snaha včleniť do HG aj športové kluby narazila na odpor, takže šport si naďalej zachoval nezávislosť.

Avšak HG mala od *telovýchovného* programu ďaleko, sólo mali politické úlohy, takže mnohí telocvikári s činnosťou prestali, prípadne prestúpili do športových klubov. Výsledkom gardistickej telovýchovy bola stagnácia, čo napokon ilustruje aj citát z časopisu *Slovenská telovýchova* (1944, č. 1): „Telocvične... sa odvrátili od pôvodného svojho poslania o celých 360 stupňov, lebo tam, kde pôvodne stála hrazda, dnes stojí pult a čapujú sa v ňom liehoviny.“ Zlomyselný komentátor by konštatoval, že v r. 1939 – 1945 si Slováci „telovýchovu prepili“ ...



Deň Hlinkovej mládeže – militantná podoba telesných cvičení



Mnohí príslušníci zrušených telovýchovných organizácií sa zapojili do ilegálneho odboja proti nacizmu a ľudáckemu režimu. Vstupovali do čs. zahraničných légií, pripravovali úteky do zahraničia, vydávali letáky, organizovali ilegálne výlety a pod. Najiniciatívnejší boli členovia zakázaného Sokola. Na sokolskej báze vznikla odbojová skupina *Obrana národa* a do odboja sa zapojili členovia Sokola, poprední činitelia **Rudolf Viest, Ján Golian, Mikuláš Ferjenčík, Vavro Šrobár, Viliam Pauliny, Július Chovan**. Z členov RTJ to bol napr. kpt. **Ján Nálepka**. Aktívnymi príslušníkmi odboja bolo značné množstvo športovcov, ako to dokumentuje publikácia *Jaromíra Perútku* a spoluautorov *Športovci v Slovenskom národnom povstaní* (1969).

Ľudácky režim zo sporadických medzinárodných športových úspechov Slovenska propagandisticky ťažil. Hoci sa medzinárodný športový styk vo vojnových rokoch obmedzoval iba na satelitné štáty nacistického Nemecka, jednako *urýchlil* výkonnostný rast slovenského športu. V predchádzajúcom období sa slovenskí športovci len výnimočne dostávali do čs. reprezentácie, teraz sa slovenským športovým reprezentantom otvárali brány do politicky zredukovaného sveta. A pretože bol český šport dusený iba v úzkom priestore vtedajšieho **Protektorátu**, Slovensko vo viacerých športoch (futbal, basketbal, ľadový hokej, stolný tenis) *znížilo* zaostávanie za českou úrovňou. Avšak na tituly olympijských víťazov, majstrov sveta a Európy si slovenský šport nemohol brúsiť zuby, pretože olympijské hry a svetové či európske šampionáty sa vo vojnových rokoch nekonali.



Vojtech Okoličány, priekopník ľadového hokeja na Slovensku

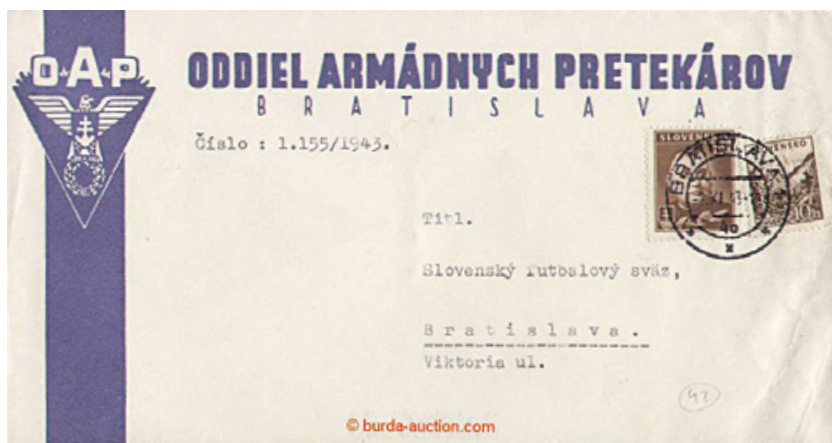
Sprievodným znakom relatívneho rozvoja slovenského športu bolo zakladanie slovenských športových zväzov. Ako prvý vznikol *Slovenský pástiarsky zväz* (4. 11. 1938), ďalej turistický *Klub slovenských turistov a lyžiarov* (KSTL) a zakrátko nasledovali šermiari, plavci, futbalisti i ďalšie športy. Organizačné aktivity vyvrcholili ustanovením centrálného športového orgánu - *Slovenskej ústrednej športovej rady* (SÚŠR) na čele s hlavným náčelníkom **Štefanom Jakubcom** a s náčelníkmi **Vojtechom Okoličány** a **Júliu**som **Gabčom**. Ďalšími členmi SÚŠR sa stali náčelníci jednotlivých športových zväzov, ako aj dvaja zástupcovia nemeckého DTSV a maďarského MTS.

Nacionálny elán neobišiel ani šport, ale medzi športovcami prevládala snaha po politickej nadstraníckosti. Ilustruje ju výrok známeho športovca a lekára MUDr. **Alexandra Bínovského** z decembra 1938, ktorú uverejnil denník *Slovák*: „Preto nikdy, opakujem nikdy, nestavajte na čelo klubu exponovaných ľudí. Práve politi-

ka to bola, ktorá tak často zvädzala k pseudoprofessionalizmu a vniesla do športu, ba aj do telesnej výchovy jed nenávisť.“

Bratislava si v slovenskom športe stále udržiavala vedúce postavenie a tituly majstrov Slovenska v kolektívnych športoch patrili prevažne bratislavským slovenským, maďarským a nemeckým klubom. Vo futbale vyhral I. ligu štyrikrát ŠK Bratislava (pôvodne I. ČsŠK), dvakrát *Oddiel Armádnych pretekárov Bratislava* (OAP), vytvorený v roku 1941 (mal oddiely atletiky, futbalu, hokeja, lyžovania, plávania, stolného tenisu, volejbalu).

Rozvoju ľadového hokeja prospela prvá umelá ľadová plocha na Slovensku (Bratislava 1940). Po dvoch majstrovských tituloch získali bratislavské kluby *Vysokoškolský šport Bratislava* (VŠB), ŠK a OAP.



Logo OAP – predchodcu Dukly

V atletike kraľoval maďarský PTE, dobrých atlétov mal aj VŠ Bratislava a TŠS Trnava. V basketbale jednoznačne dominovala Bratislava, jediným vidieckym tímom v lige bolo Nové Mesto nad Váhom. Podobný stav bol vo volejbale, kde dominanciu hlavného mesta dopĺňali hráči HG Banská Bystrica, volejbal sa hrával aj v oddieloch KSTL.

V boxe hrali prím *Tatran Bratislava* a *BC Slovakia Bratislava*, ale silný bol aj TŠS Trnava.

V cyklistike dominovali kluby Štefánik Rača, ŠK Železničari Bratislava a *Erste Pressburger Radfahrverein*.

Hádzaná, tentoraz už nie česká, ale s 11 hráčmi, sa hrala takmer výlučne v Bratislave, silný tím mal *Deutscher Sportklub* (DSK), ktorému sekundoval ŠK Bratislava. Nemecký DSK mal tiež výborných plavcov, konkurovali mu plavci PTE, *Slovenského plaveckého klubu* (SPK) a OAP.

Vodácky šport sa pestoval v Bratislave, Piešťanoch a Trenčíne, ale vodákov združovali aj oddiely KSTL.

Aj v prípade stolného tenisu dominovali hráči bratislavských klubov ŠK, PTE, OAP a ŠK Ružinov. Podobne v šerme: tu klubom ŠK, PTE a OAP robili partnera šermiari Levoče.



Športovú gymnastiku sme už spomínali, výrazne utrpela rozpustením telovýchovných organizácií. Málo rozšírené ale agilné bolo zápasenie, prínosom bol návrat olympionika J. Herdu z Prahy. Dobrých borcov mali PTE, Donaustadt a *Ťažkoatletický klub (ŤAK)*.

Spomedzi zimných športov okrem ľadového hokeja sa popularite tešilo lyžovanie, ktoré organizačne viedol KSTL, ale samostatne sa rozvíjalo v rámci armádneho výcviku a prirodzene v OAP. Krasokorčuľovanie malo veľmi malú základňu.



MUDr. Gejza Reháč

Vznik vojnovjej SR podnietil založenie *Slovenského olympijského výboru (SOV)*. Za predpokladu, že v r. 1940 budú zimné olympijské hry znovu v Garmisch-Partenkirchene a letné v Helsinkách, sa začalo uvažovať o slovenskej olympijskej účasti. Najprv vznikol slovenský olympijský fond (pre novoutvorené športové zväzy sa zaviedla tzv. olympijská daň) a potom bol 18. 6. 1939 založený samotný SOV. Na ustanovujúcom valnom zhromaždení bol za predsedu SOV zvolený **Gejza Reháč**, za podpredsedov **Jozef Terlanda**, **Jozef Straka** a **Vojtech Ihrský**, za prvého tajomníka Vojtech Okoličány za druhého tajomníka **František Lanák**. Pokladníkom sa stal **Miloslav Jurkovič**, technickým vedúcim Ján Hajdócy a za členov rady (širšieho výboru SOV) boli zvolení **Pavel Mafa**, **Štefan Šolty**, Alexander Bínovský, **Jozef Šimčisko**, **Ján Stráňai**, **Július Nemessányi**, Štefan Jakubec a niektorí ďalší.

Štefan Jakubec a niektorí ďalší.

Aktivity SOV prebiehali v rýchlom slede, aby po r. 1940 zaspali dočasným spánkom:

- 17. 6. 1939 - žiadosť SOV o uznanie Medzinárodným olympijským výborom (MOV) akceptoval žiadosť s tým, že tento fakt bude zverejnený v *Revue Olympique*, ktorá v tom čase vychádzala v Berlíne ako oficiálny bulletin MOV)
- 5. 8. 1939 - SOV požiadal o potrebné materiály a prihlásil družstvá hokejistov a lyžiarov do Garmisch-Partenkirchenu na pripravované ZOH
- 12. 8. 1939 - sekretariát MOV oznámil, že všetky materiály poskytne *Medzinárodný olympijský inštitút (MOI)* v Berlíne (počas 2. svetovej vojny suploval činnosť MOV)
- 17. 9. 1939 – oznam SOV, že zvolil Františka Lanáka za slovenského delegáta v MOV a za olympijského ataše na Hry XII. olympiády 1940 (ktoré sa nekonali) menoval Vojtecha Okoličányho
- 23. 12. 1939 - schválenie Stanov SOV Krajinským úradom

Stanovy SOV proklamovali jeho ideovú a organizačnú nezávislosť. V paragrafe č. 4 sa uvádzalo: „...SOV je spolkom stojacim mimo všetky športové organizácie Slovenského štátu. Nie je podriadený žiadnej inej organizácii Slovenského štátu a jeho členovia a činníci rozhodujú a uznávajú sa jedine podľa svojho najlepšieho vedomia, svedomia a prospechu športu Slovenského štátu.“ Vrcholnými orgánmi SOV boli podľa stanov *valné zhromaždenie, protektorát, rada a predsedníctvo*.

SOV zabezpečil účasť športovcov na zimných hrách v Garmisch – Partenkirchene (ktoré po druhej svetovej vojne MOV pochopiteľne neuznal). Štartovali tam slovenskí lyžiar



**Odznak
neuznaných ZOH 1940**

ri a hokejisti, ale nepočínali si úspešne. Hokejisti po prehrách s Talianskom 1:3 a s výberom Čiech a Moravy 0:12 z ďalšieho turnaja vypadli, z lyžiarov bola úspešná iba štafeta na 4x10 km (6. miesto). V decembri 1940 sa konalo valné zhromaždenie SOV, ktoré po úmrtí G. Reháka zvolilo J. Terlandu za nového predsedu SOV.

K ďalším aktivitám SOV patrila snaha o budovanie štadiónov a ihrísk (napr. zimného štadióna v Bratislave, prvého ZŠ s umelým ľadom, otvoreného 14. 12. 1940), ako aj úsilie o zrušenie dávok a poplatkov zo športových podnikov. Po r. 1941 už SOV žiadnu činnosť nevykonával a na scéne sa objavil až po ukončení vojny, v celkom odlišných spoločensko-politických podmienkach.

Hoci štátny režim vyzdvihoval význam školskej telesnej výchovy (najmä v súvislosti s brannosťou), praktické kroky to nepotvrdovali (podobný stav evidujeme aj v rokoch po druhej svetovej vojne, je to náš „telovýchovný evergreen“). Výchové ciele telesnej výchovy diktovala ideológia totalitného režimu, inšpirovaná nemeckým nacizmom: pokora, úcta k autoritám, klerikalizmus, výbojný nacionalizmus, rasizmus, výchova k vodcovstvu.

Oblasť školskej telesnej výchovy v r. 1939 - 1945 charakterizujú viaceré faktory:

- školská telesná výchova bola úzko spätá s organizáciou *Hlinkova mládež* (HM)
- do osnov telesnej výchovy boli výrazne začlenené prvky brannej prípravy a pochodové cvičenia
- v učňovských, odborných a vysokých školách ostávala telesná výchova *nepovinná*
- vysokoškoláci mohli výkonnostne športovať vo *Vysokoškolskom športe Bratislava* (VŠB) - ten bol v decembri 1942 zrušený a ustanovené bolo *Združenie vysokoškolského študentstva*.
- pretrvával nedostatok telovýchovných pedagógov a nepostačujúca bola ich príprava (v r. 1940/41 na stredných školách a učiteľských akadémiách vyučovalo iba 48 kvalifikovaných telocvikárov, ostatných 63 % bolo nekvalifikovaných)
- značnou stratou bol vynútený odchod českých učiteľov a profesorov telocvikárov
- zostávanie výstavby telovýchovných objektov (v r. 1945 z 3890 škôl na Slovensku malo telocvičňu len 201 škôl, cvičebňu 12 škôl a školské ihrisko 152 škôl, čo nepredstavovalo ani 10 %)

Nedostatok telovýchovných pedagógov sčasti nahrádzalo zavedenie prípravy stredoškolských profesorov telesnej výchovy na pôde Slovenskej univerzity, kde od 23. októbra 1939 pôsobil *Telovýchovný ústav*, predchodca súčasnej FTVŠ Bratislava.



IV. OBDOBIE RIADENEJ DEMOKRACIE V ČSR (1945 – 1948)

V krátkom období od obnovenia ČSR v r. 1945 do prevzatia moci komunistami vo februári 1948 vládol systém *častočnej demokracie*, demokracie s autoritatívnymi črtami (oficiálne tzv. *ľudová demokracia*), ktorý však u nás nesmeroval k rastu demokracie, ale k jej degradácii na diktatúru.

Košický vládný program (KVP) bol prvý povojnový vládný program, ktorý bol pripravený v Moskve v marci 1945 a preferoval ciele komunistov:

- v zahraničnopolitickej orientácii uprednostňoval postavenie Sovietskeho zväzu (ktorého medzinárodná prestíž ako hlavného stroju porážky nacizmu vo svete vzrástla a súbežne vzrástla prestíž komunistov v ČSR - získavali čoraz väčší vplyv nielen medzi robotníkmi, ale aj na vidieku, v odboroch, v organizáciách protifašistických bojovníkov a medzi mládežou)
- vo vnútroptickej oblasti nastolil vládu tzv. *Národného frontu* (NF): za české krajiny mali v NF paritné zastúpenie KSČ, *Československá strana ľudová* (ČSL), *Česká strana národně socialistická* (ČSNS) a *Československá sociálně demokratická strana* (ČSDS), za Slovensko *Komunistická strana Slovenska* (KSS) a *Demokratická strana* (DS)
- NF bol uzavretý systém (proti nemu nemohla stáť opozícia, rozhodnutia sa prijímali jednomyseľne, iné politické strany mohli vzniknúť iba s jej súhlasom)
- Strany NF sa dohodli, že nebudú vytvárať vlastné záujmové organizácie a že odbory, profesijné, mládežnícke a telovýchovné organizácie budú *jednotné*
- Ako orgány štátnej správy boli na úrovni obcí, miest, mestských obvodov, okresov a krajov vytvorené miestne, mestské, obvodné, okresné, zemské (od r. 1949 krajské) národné výbory (MNV, MsNV, ObNV, ONV, KNV)

Zatiaľ čo nekomunistické strany považovali spoluprácu s KSČ a KSS za trvalú, komunisti ju považovali len za dočasnú, kým definitívne neuchopia moc.

Po novom KVP riešil aj česko - slovenské vzťahy, a to na princípe *rovnocenného* postavenia oboch národov, hoci časť českej politiky na čele s prezidentom **Edvardom Benešom** zotrvala na pozíciách čechoslovakizmu. Podľa KVP sa najvyššími orgánmi štátnej moci na Slovensku stali orgány, ktoré sa na Slovensku vytvorili počas SNP - *Slovenská národná rada* a *Zbor povereníkov*. Tak sa malo zabrániť prioritnému postaveniu českého národa a obnove čechoslovakizmu. Princíp „rovný s rovným“ sa však neurobil dôsledne v podobe federácie, ale vznikol tzv. *asymetrický model* – české krajiny nemali svoje národné orgány a boli spravované priamo ústrednou čs. vládou.

spoločné čs. orgány	slovenské orgány	české orgány
Prezident ČSR	-	-
Národné zhromaždenie (parlament)	Slovenská národná rada	-
Vláda	Zbor povereníkov	-
Národné výbory	zemské, okresné, miestne	zemské, okresné, miestne

Asymetria sa na dlhé roky stala zbytočným zdrojom napätia a nedorozumení, čo sa nemohlo neodraziť v telovýchovnom a športovom hnutí.

Postoj KSC spočítku podporoval slovenské emancipačné požiadavky, ale len do parlamentných volieb v máji 1946. Kým v českých krajinách zvíťazili komunisti (40 % hlasov), na Slovensku s prevahou zvíťazila DS (62 %), v celoštátnom meradle však zvíťazila KSC (38 %). Predsedom čs. vlády sa stal komunist **Klement Gottwald** a vláda začala presadzovať a pozor - aj za spoluúčasti slovenských komunistov! - oslabovanie právomocí slovenských orgánov, pretože boli prevažne v rukách DS.

Po obnovení ČSR sa všetky zložky obnoveného telovýchovného a športového hnutia zhodli v tom, že treba urobiť očistu od fašistických elementov (preto na rozdiel od Čiech nebola na Slovensku povolená orolská organizácia). Zároveň sa hľadal prijateľný kompromis medzi atomizovaným hnutím medzivojnovej ČSR a medzi totalitným usporiadaním v rokoch druhej svetovej vojny, či už v Protektoráte alebo na Slovensku.

Pretože KVP presadzoval *organické* zjednotenie telovýchovy a športu, v Prahe už 5. 5. 1945 vznikol *Ústredný národný telovýchovný výbor (ÚNTV)*, ktorý vydal vyhlásenie *Sjednocením tělovýchovy k budování nového Československa*. Vyhlásenie podpísali predstavitelia Sokola, Junáka, ČVV, ZRTJ a FPT. Na Slovensku sa ustanovil paralelný *Prípravný výbor Jednotnej telovýchovy na Slovensku*. Dňa 2. 9. 1945 vydal ÚNTV vyhlásenie k zjednoteniu všetkých subjektov do telovýchovného zväzu *Sokol* (prijal sa názov najstaršej, najkvalitnejšej a najmasovejšej organizácie). Takticky vymyslený názov pre zjednotenú organizáciu však „nezabral“.

Postupne sa proti koncepcii organického zjednotenia sformovala opozícia, ktorá presadzovala model *federatívneho* zjednotenia na báze voľnejšieho spojenia viacerých subjektov, ktoré by si zachovali ideovú samostatnosť a právnu subjektivitu. Postupne sa v boji o usporiadanie celého hnutia vykryštalizovali dve koncepcie zjednotenia: *federatívna*, a *organická* na báze jedinej organizácie.

Rozloženie síl ukazuje tabuľka:

za federatívne zjednotenie	za organické zjednotenie
politické strany: ČSL, ČSNS, ČSDS, DS	KSC, KSS
telovýchovné, športové a spoločenské organizácie: ČOS, ZRTJ, Orel, ČVV, SÚŠR, KSTL, Junák	Revolučné odborové hnutie (ROH), Zväz slovenskej mládeže (ZSM), Český svaz mládeže (ČSM), FPT



Antonín Hřebík

Koncom r. 1945 ÚNTV prakticky prestal existovať a jeho opo-
nenti vytvorili projekt novej organizácie - *Československého telo-
výchovného zväzu (ČSTZ)*, oficiálne ustanoveného 16. 11. 1946
ako strešného orgánu, ktorý združuje všetky existujúce spolky
pri zachovaní ich *ideovej* a *právnej* samostatnosti. Na jeho čele
stál starosta ČOS **Antonín Hřebík** (ako „buržoázny“ živel
po uchopení moci komunistami emigroval).

Dňa 15. 10. 1946 sa zišli v Bratislave zástupcovia Čiech
a Slovenska a dohodli sa na personálnych a kompetenčných
otázkach. V stočlennom výbore ČSTZ mali Slováci štvrtinové
zastúpenie a v 36-člennom predsedníctve patrilo Slovensku



9 miest. Za jedného z piatich podpredsedov bol zvolený **Konštantín Čársky**. ČSTZ vykonával na Slovensku svoju právomoc prostredníctvom *Slovenskej telovýchovnej rady* (STR), ktorá bola identická so slovenským zastúpením v predsedníctve ČSTZ. Jeho zloženie ilustruje následná tabuľka:

Československý telovýchovný zväz			
telovýchovné spolky	športové spolky	turistické spolky	ostatné
ČOS, ZRTJ, Orel	ČVV	KČT + KSTL, Junák - skaut	ROH, ČSM, ZSM
župy a okrsky telovýchovných spolkov	športové zväzy a župy		
TJ	ŠK	turistické kluby a skautské oddiely	telovýchovné a športové odbory pri uvedených subjektoch

Hneď po skončení vojny nadviazalo kontakty 26 českých a 17 slovenských športových zväzov, obnovili sa celoštátne ústredia a začali prebiehať najvyššie súťaže. V nich vzrástol počet klubov zo Slovenska (vo futbale 7, v basketbale 4, v hokeji 4, v boxe 4 kluby). Postupne narastal aj počet majstrov ČSR zo Slovenska i Slovákov v čs. reprezentácii, ale nižšia kvalitatívna kvantitatívna úroveň Slovenska naďalej pretrvávala.

Objavili sa však aj pozitíva. Majstrami sveta sa v r. 1947 stal hokejista Ladislav Troják a stolný tenista **František Tokár** (1925 – 1993) ako člen čs. družstva. Slovenskí športovci sa dostali aj k titulom majstrov Európy, v r. 1946 ho získali basketbalisti **Miloš Bobocký**, (1922 – 2016), **Gustáv Herrmann** 1920 – 2010) a **Ján Hluchý** (1925 – 1994), v r. 1947 a 1948 bol majstrom nášho kontinentu Ladislav Troják.



Gustáv Herrmann



Keď ČSOV v máji 1945 obnovil činnosť, *automaticky* vzťahoval svoju pôsobnosť aj na Slovensko. Ministerstvo vnútra mu však povolilo činnosť s podmienkou: „*Případné zahájení činnosti též na území Slovenska by bylo nutno předem hlásiti Pověřenectvu* (t. j. Povereníctvu) *Slovenské národní rady pro věci vnitřní v Bratislavě.*“

V tomto čase prebiehal administratívny boj o zákonné uznanie SOV. *Predsedníctvo SNR* nariadením z 23. 5. 1945 č. 51/1945 rozhodlo, že majú byť rozpustené všetky kolaborantské spolky (vrátane športových) a ostatné mali do šiestich mesiacov predložiť nové stanovy. Spolok, ktorý nové stanovy nepredložil, bol považovaný za rozpustený. SOV lehotu nedodržel a nové stanovy predložil až v decembri 1945. Oneskorenie *Povereníctvo vnútra* zrejme netolerovalo a SOV dostal výmer (hoci oneskorene) o rozpustení 20. 9. 1947. V zdôvodnení „výmazu“ bola aj poznámka, že ak je spolok potrebný, môže sa obnoviť, predložiť nové stanovy a žiadať navrátenie majetku. SOV túto možnosť nevyužil, zrejme preto, že medzitým boli zástupcovia Slovenska kooptovaní do ČSOV.

ČSOV však kooptáciu Slovákov riešil zdĺhavo a neochotne, o čom svedčia zápisnice zo zasadaní výkonného výboru ČSOV z rokov 1945 – 1947. Slovenská strana sa ozvala prostredníctvom ČSTZ, v ktorom mali Slováci sčasti primerané zastúpenie a ktorý považovali za vhodného arbitra pri riešení česko-slovenských vzťahov v olympijskom výbore. SÚŠR v liste na vedenie ČSTZ 9. 5. 1947 konštatovala legálnosť SOV (pretože jeho stanovy neboli v lehote 40 dní úradne zamietnuté) a sťažuje si, že Český (teda nie Československý) olympijský výbor mal v roku 1947 valné zhromaždenie, keď si bez dohody so slovenskou stranou zmenil názov na Československý olympijský výbor (k čomu však došlo už v roku 1945). Preto žiada zvolanie spoločnej schôdze za účelom vytvoriť legálny ČSOV.

Opäť prebehol celý rad písomných a osobných kontaktov, až napokon (podľa českého historika Jiřího Kössla) boli do ČSOV kooptovaní zástupcovia Slovenska: **Ladislav Brežný** ako podpredseda ČSOV, **Július Chovan**, **Rudolf Holzer**, Čech **Václav Kocum**, **A. Chovanec**, **A. Lisický**. Lenže v zápise z 15. 10. 1945 sa uvádzajú aj iné mená. Za činných členov ČSOV boli kooptovaní Rudolf Holzer, **J. Pálka**, **A. Pecháček**, **Michal Polóni**, **Štefan Straka** a Ladislav Brežný, „*vesměs národnosti slovenské*“. Potom vedenie ČSOV listom 3. 12. 1947 L. Brežnému oznámilo, že všetky slovenské požiadavky boli splnené a L. Brežný sa stal členom vedenia čs. delegácie na ZOH v St. Moritz v roku 1948. Okrem neho bol do vedenia lyžiarskej výpravy delegovaný Václav Kocum a do výpravy hokejistov Michal Polóni.

Ďalšou kapitolou slovenských aspirácií bola snaha presadiť do MOV ďalšieho zástupcu z Československa, ktorým by mal byť Slovák. S myšlienkou dvoch zástupcov v MOV koketoval ČSOV už v októbri 1945, pričom sa však neuvažovalo výslovne o slovenskom funkcionárovi. Po februárovom prevrate a návrate k tuhému politickému centralizmu už otázka slovenskej účasti v MOV prestala byť aktuálna.

ČSOV svoju činnosť zamerl na výber a prípravu olympionikov na ZOH v St. Moritz a OH 1948 v Londýne, ktoré sa už konali v zmenenej vnútro politickej situácii. Na V. ZOH 1948 ČSR vyslala veľkú 53-člennú výpravu športovcov, početnejšiu delegáciu mali iba Američania a domáci Švajčiari. Slovensko bolo zastúpené štyrmi olympionikmi (Luboš Brchel zo Slovenska bol českej národnosti). Slovenskú participáciu podáva nasledujúca tabuľka:



meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Ladislav Troják	ľadový hokej	2. miesto
Štefan Kovalčík (1921-1973)	bežecké lyžovanie	4x10 km – 8. miesto 18 km – 63. miesto
Vladimír Krajňák (1927-2014)	zjazdové lyžovanie	zjazd – neštartoval pre zranenie
Daniel Šlachta (1923-2007)	zjazdové lyžovanie	slalom – 33. miesto kombinácia – 34. miesto zjazd – 46. miesto

Do kategórie olympijských kuriozít patrí účinkovanie známeho funkcionára a hokejového rozhodcu V. Okoličányho. ČSR na ZOH vyslala pôvodne iba posádku na dvojboby, keď sa však naskytla možnosť výhodne kúpiť štvorboby, rýchlo sa k pôvodnej dvojici hľadali ďalší dvaja partneri. Okrem lyžiara Zajíčka sa prihlásil aj vyše stokilový rozhodca Okoličány, ktorý pri svojej hmotnosti predstavoval naozaj solídnu záťaž. Zajazdil si však iba v tréningových jazdách, pretože medzinárodná hokejová federácia mu ako oficiálne nominovanému rozhodcovi ďalšie bobové dobrodružstvo zakázala.

Oblasť školskej telesnej výchovy a prípravy učiteľov spadala v tomto období pod sektor C *Ministerstva školstva a osvetu* (MŠANO). Výnosom z 30. 4. 1946 sa telesná výchova stala *povinným a rovnocenným* predmetom vo všetkých školách, teda aj učňovských, odborných a vysokých. Čiastočne sa zlepšila materiálna základňa a zásluhou ustanovení oblastných inšpektorov (22 v Čechách, 11 na Slovensku) i kvalita prípravy telovýchovných pedagógov. V r. 1946 bola zrušená platová diskriminácia pedagógov so špecializáciou telesnej výchovy.

V. OBDOBIE SOCIALISTICKEJ DIKTATÚRY (1948 – 1989)

Nastolením tzv. **diktatúry proletariátu** (v skutočnosti diktatúry úzkej špičky komunistických „papalášov“ (čelných funkcionárov, absolútne závislých na rozhodnutiach z Moskvy) vo februári 1948 sa v ČSR uplatnil opäť systém vlády jednej strany. To znamená, že sa uplatnili typické totalitné mechanizmy, tentoraz odkopirované od sovietskeho vzoru:

- princípy triednej nadradenosti, nedemokratického triedneho boja a vyhľadávania triedneho nepriateľa
- proklamovanie tzv. *proletárskeho internacionalizmu* (hlásanie formálnej rovnosti všetkých národov a národností, v skutočnosti vo viacnárrodných socialistických štátoch forsírovanie nadvlády väčšinového národa)
- dôrazná centralizácia moci, ktorá sa opierala o ozbrojené zložky (armáda, polícia a tzv. Ludové milície)
- vyvlastňovanie a znárodňovanie súkromného vlastníctva
- centrálné plánovanie a likvidácia voľného trhu
- radikálne obmedzovanie občianskych práv za protihodnotu sociálnych istôt (plná zamestnanosť a právo na prácu)
- nanútenie jednej „správnej“ ideológie marxizmu-leninizmu
- pokrivenie zásad právneho štátu
- uplatňovanie tzv. *demokratického centralizmu* (vylúčenie skutočnej demokracie a slepé vykonávanie rozhodnutia vyšších orgánov nižšími)
- presadzovanie princípu jednoty: jednotných spolkov a odborov



V takomto systéme sa dali „ujednotené“ subjekty prísne kontrolovať a riadiť dosadenými kádrami. Všetky pokusy znútra reformovať socializmus stroskotali na ozbrojených zásahoch sovietskej ozbrojenej moci (a ich domácich pomáhačov), čo rukoplatne ilustrujú aj udalosti v Maďarsku (1956) a v Československu (1968). Ukázalo sa, že každý pokus o reformu socializmu sa musí skončiť iba jeho deštrukciou.

Totalitný systém sa zákonite prejavil aj v totalite telovýchovného a športového hnutia socialistického Československa:

- *ideovo-organizačná jednota* (jednotnosť ideovopolitického výchovného pôsobenia v hnutí, dôsledná kontrola, lojalnosť k režimu, výchova členstva v duchu triedneho boja, proletárskeho internacionalizmu, socialistického vlastenectva, budovania a obrany vlasti)
- plná *podriadenosť* štátostrane KSČ
- orientácia na *masovosť* a boj proti elitárstvu „buržoázneho“ športu
- prevaha proklamácií nad reálnou situáciou a časté kamuflovanie štatistických údajov
- postupný nárast významu vrcholového športu (prakticky jediné meradlo, kde socializmus za vyspelým svetom nezaostával)
- proklamovanie štátneho amatérizmu (definovanie našich profesionálnych športovcov ako amatérov, formálnych zamestnancov armády, polície a študentov vysokých škôl)



5.1 Obdobie ČOS / JTO Sokol (1948 – 1952)

Po uchopení moci vo februári 1948 komunistický režim vykručil krk organizáciám občianskej spoločnosti a v oblasti športu nastolil *jedinú* organizáciu pod staronovým názvom *Československá obec sokolská* (ČOS). Na Slovensku bol bežný názov *Jednotná telovýchovná organizácia Sokol* (JTO Sokol). Novoustanovená sokolská organizácia stratila svoju telovýchovnú autentickosť a začala sa podieľať na plnení politických a budovateľských úloh. Majetok ostatných zrušených organizácií prešiel do jej rúk.

V nekrvavom komunistickom puči preberali moc tzv. *akčné výbory Národného frontu* (AV NF). Predsedníctvo Ústredného AV NF vydalo 28. 2. 1948 prehlásenie o organickom zjednotení telovýchovy, športu a turistiky na báze akože obrodeneho Sokola, do ktorého mali vstúpiť všetky telovýchovné, športové, turistické a niektoré ďalšie organizácie. Ustanovili sa *akčné výbory ČOS*, ktoré nedemokratickou cestou uskutočnili zjednotenie, oficiálne vyhlásené 31. 3. 1948 ministrom školstva a osvety **Zdeňkom Nejedlým**.

Zároveň cestou zákonných nariadení vznikali v telovýchovnom a športovom hnutí *štátne orgány* so značnými právomocami:

- vyhlásenie zákona č. 187/1949 Zb. *O štátnej starostlivosti o telesnú výchovu a šport*
- na jeho základe sa tvoril Štátny výbor pre telesnú výchovu a šport (SVTVŠ) a Štátny úrad pre telesnú výchovu a šport (ŠÚTVŠ)
- na Slovensku vznikol *Slovenský úrad pre telesnú výchovu a šport* (SIÚTVŠ)
- pri krajských a okresných národných výboroch ako nových orgánoch štátnej moci sa kreovali *oddelenia telesnej výchovy*

Zjednotenie narážalo v hnutí na značný odpor. Obavy zo zjednotenia boli *odborné* (obavy zo „zošportovania“ telovýchovy či naopak, zo „stelocvičenia“ športu), ale hlavne *politické* (odpor proti zjednoteniu „komunistického totalitného strihu“). Preto zjednocovací proces sprevádzalo násilie, perzekúcie a čistky. Zo zjednoteného Sokola bolo vylúčených asi 1150 členov (hlavne funkcionárov), mnohí boli dokonca odsúdení a mnohí zo zjednotenej organizácie odišli z protestu.

V dôsledku čistiek a občianskeho odporu výrazne poklesla členská základňa. Bola nižšia ako v samotnom Sokole pred zjednotením (na konci r. 1947 mal samostatný Sokol 1 004 897 členov, na konci r. 1952 mal Sokol s pričlenenými subjektmi len 857 678 členov). Odlevu členstva malo čeliť vytváranie *závodných sokolských jednôt* (ZSJ) na pracoviskách, *vojenských sokolských jednôt* (VSJ) v armáde a *sokolských družín* v školách. S poklesom členstva korešpondoval aj značný pokles úrovne základnej telesnej výchovy.

Akčné výbory ČOS do Sokola včlenili aj športové zväzy. Tie sa v rámci Sokola najprv zmenili na *ústredia* a od r. 1951 podľa sovietskeho vzoru na *sekcie*.

Športové súťaže na všetkých úrovniach sa častými reorganizáciami stávali neprehľadné, ale na druhej strane sa zlepšila metodicko-trénerská práca, začali sa vypracúvať celoročné plány, uskutočňovali sa odborné školenia, semináre, konferencie a namiesto jednorazových turnajov sa začali presadzovať *dlhodobé súťaže*.

V spolupráci s brannou organizáciou *Zväzarm* sa od r. 1948 začali organizovať preteky

brannej zdatnosti a od r. 1950 Športové hry robotníckej mládeže (ŠHRM), resp. Športové hry mládeže (ŠHM) v letných i zimných športoch.

Slovenský šport pokračoval v znižovaní výkonnostného odstupeu za českým športom. Výstižne to ilustrujú úspechy futbalového oddielu Slovana Bratislava, ktorý v tomto období štar- toval pod názvom *Sokol NV Bratislava* a získal tri tituly majstra ČSR (1949, 1950, 1951). Do po- predia sa pripravovali aj slovenskí plavci a boxeri.



Futbalový tím Sokola NV Bratislava

Rozvoj medzinárodných športových stykov výrazne brzdili obavy z emigrácie športovcov. Napríklad čs. futbalisti nemohli štartovať na MS 1950 v Brazílii, volejbalisti nešli obhajovať strieborné medaily na ME 1951 do Francúzska. Kabinetnou ukázkou komunistickej svojvôle bol zákaz štartu hokejistov na MS 1950 v Londýne, kde mali obhajovať tituly majstrov sveta a Európy, pod vymyslenou zámienkou (neudelenie víz dvom redaktorom) prakticky pred odletom. S rozhorčenými hokejistami vyprovokovali príslušníci **Štátnej tajnej bezpečnosti** (ŠtB) konflikt, po ktorom nasledovalo zatknutie, vyšetrovacia väzba, súd a dlhoročné väzenie - **Bohumil Modrý** bol odsúdený na 15 rokov, **Augustin Bubník** na 14 rokov, tresty ostatných deviatich hráčov sa pohybovali od 12 rokov do 8 mesiacov.



Augustin Bubník

Obavy z emigrácie boli opodstatnené. Republiku ilegálne opustili napr. krasokorčuliarska majsterka sveta **Alena Vrzáňová**, tenista a hokejista **Jaroslav Drobný** (wimbledonský víťaz 1954), hokejoví reprezentanti **Jiří Maleček**, **Oldřich Zábrodský** a **Miroslav Sláma**. Útek do cudziny zvolili aj čelní funkcionári Sokola **Marie Provazníková** a Antonín Hřebík, ktorý vytvoril Ústredí čs. sokolstva v zahraničí.

Zahraničné styky mali na starosti špeciálne vyčlenení funkcionári. V každom športovom zväze pôsobil referent medzinárodných stykov a každú športovú výpravu sprevádzali obyčajne spolupracovníci ŠtB, ktorí mali emigráciám alebo zabrániť, alebo aspoň zdokumentovať danú situáciu. Zároveň si ŠtB zabezpečovala tajných spolupracovníkov priamo spomedzi športovcov a športových činníkov a v tejto činnosti pokračovala až do r. 1989.

Medzinárodné styky sa prevažne obmedzovali na ZSSR a ostatné socialistické štáty, pričom sa často vynechávala aj účasť na svetových a európskych majstrovstvách, pokiaľ usporiadateľom nebol niektorý štát zo sovietskeho bloku. Štarty v „nepriateľskej“ cudzine sa povoľovali len v prípade minimálnych obáv z emigrácie, ako aj z potreby propagačne využiť úspešné výsledky športovcov.

Ďalšiu raritu predstavoval výber reprezentantov – nie vždy bola smerodajná výkonnosť, ale „ideová a politická vyspelosť“ športovca.

V obmedzujúcich podmienkach najväčšie medzinárodné úspechy čs. športu dosiahli hokejisti (majstri sveta a majstri Európy 1949), lukostrelci, stolní tenisti, kanoisti a volejbalisti. Ikonou svetových úspechov socialistického športu sa stal trojnásobný najlepší športovec sveta **Emil Zátopek** (1949, 1951, 1952). Medzi slovenskými športovcami veľa svetových a európskych šampiónov nepribudlo, najúspešnejší bol stolný tenista František Tokár, či už ako člen družstva alebo v štvorhre. K svetovým úspechom prispel aj pôvodom Slovinec **Max Marinko** (1916 – 1975).



Prvý slovenský viacnásobný majster sveta František Tokár

Majstri sveta:

1948	František Tokár, Max Marinko	stolný tenis, družstvá
1949	František Tokár	stolný tenis, štvorhra s I. Andreadisom
1950	František Tokár, Max Marinko	stolný tenis, družstvá
1951	František Tokár	stolný tenis, družstvá



Július Torma

Jediný európsky titul si v tomto období vybojoval boxer **Július Torma** (1922 – 1991) v hmotnostnej kategórii do 67 kg v r. 1949.

Napriek nepriaznivým politickým pomerom sa čs. športovci zúčastnili na OH 1948 v Londýne ako reprezentanti socialistického štátu. V 78-člennej výprave figurovala sedmička zo Slovenska. Olympijským zlatom bol odmenený „rytier kožených rukavíc“ Július Torma, ktorý vo welterovej hmotnosti (do 67 kg) nenašiel v olympijskom ringu premožiteľa. Budapešťiansky rodák slovenských rodičov prišiel do Londýna so slušnou vizitkou šesťnásobného majstra Maďarska (1941 - 1946), ale aj majstra ČSR a tretieho najlepšieho Európana z ME 1947. V ČSR získal 9 titulov majstra republiky a stihol ešte štartovať na OH 1952 a 1956. Olympijské reprízy už neboli také úspešné, to však nič nemení na skutočnosti, že Torma stále patrí medzi pästiarske legendy svetového formátu. O ďalších Slovákoch na londýnskych OH hovorí tabuľka, pričom v nej neuvádzame olympionikov českej národnosti, ktorí celý športový život pôsobili na Slovensku (basketbalista Josef Křepela, kanoisti Jan Matocha a Lubomír Vambera; tí štartovali aj na OH 1952).



meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Július Torma	box	welterová hmotnosť – 1. miesto
Václav Čevona (1922 – 2008)	atletika	beh na 1500 m – 4. miesto
Jozef Kalina (1926 – 1984)	basketbal	7. miesto
Zoltán Krenický (1925 – 1976)	basketbal	7. miesto

Na ZOH 1952 v 22-člennej čs. výprave bolo 17 hokejistov a 5 lyžiarov, Slovensko malo symbolické jednočlenné zastúpenie v oboch druhoch športu. ČSR nezískala žiadnu medailu.

meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Štefan Kovalčík (1921 – 1983)	bežecké lyžovanie	4 x 10 km – 8., beh na 18. km - nedokončil
Jozef Záhorský (1929 - 2002)	ľadový hokej	4. miesto

Omnoho úspešnejšie výsledky dosiahli čs. športovci na OH 1952 v Helsinkách, kde sa prvýkrát predstavila nová športová veľmoc - bývalý ZSSR. Táto olympiáda dostala prívlastok Zátopkova, lebo fenomenálny Emil Zátopek (1922 – 2000) tu dokázal čo nikto pred ním a ani po ňom: získať tri zlaté medaily za víťazstvá v behu na 5 000 m, 10 000 m a v maratóne. A v čase, keď si bežal pre zlato na desaťkilometrovej trati, vybojovala najcennejší kov aj jeho manželka **Dana Zátopková** (*1922). Stočlenná čs. výprava sa v Helsinkách prezentovala naozaj úspešne: získala 7 zlatých, 3 strieborné a 3 bronzové medaily. Slovenskí olympionici prispeli dvoma medailovými vkladmi. Zlatú medailu medzi boxerskými povrazmi získal **Ján Zachara** (*1928). Na jeho raste a samotnom olympijskom štarte sa výrazne podieľal Július Torma (pohrozil, že v prípade nenominovania Zacharu sa na OH nezúčastní ani on). Trpkú chuť porážky v olympijskom ringu pocítil Zachara až na ďalších OH v Melbourne. Bronzovú medailu si v zápase vybojoval odchovanec košickej Lokomotívy **Mikuláš Athanasov** (1930 - 2005).



Ján Zachara



Mikuláš Athanasov



meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Ján Zachara	box	do 57 kg – 1. miesto
Mikuláš Athanasov	zápasenie, gr.-rím. štýl	do 67 kg – 3. miesto
Ladislav Bačík (1933 – 2016)	plávanie	100 m znak – vyradený v rozplavbe
Ferdinand Daniš (*1929)	športová gymnastika	družstvo – 7. m., viacboj – 12. m., bradlá – 5. m., preskok – 9. miesto
Milan Fillo (1929 – 2004)	atletika	beh na 400 m – vyr. v rozbehu
Eugen Horniak (1926 – 2004)	basketbal	družstvo nepostúpilo zo skupiny
Ľudovít Komadel (*1927)	plávanie	200 m prsia – 8. miesto
Horymír Netuka (1929 – 2001)	box	do 81 kg – vyradený v 2. kole
František Reich (*1929)	veslovanie	skif – vyradený v opravnej jazde
Vladimír Skovajsa (1929 – 2002)	plávanie	200 m prsia – vyr. v rozplavbe
Július Torma	box	do 67 kg – vyr. vo štvrtfinále

Totalizácia neobišla ani pomery v ČSOV, ktorý ako spolok s *právnou subjektivitou* 23. 7. 1949 zanikol a bol organizačne včlenený do štruktúry sokolských orgánov. Prišlo aj k výmene slovenských zástupcov. Novovymenovaní boli **Karol Stráňai**, **Ivan Chodák**, **Vladimír Čičmanec**, **Rudolf Holčík**, Rudolf Holzer, **Bohuš Kobza**, Václav Kocum, Michal Polóni. Vzhľadom na prísny komunistický centralizmus však otázka primeranej slovenskej participácie prestala byť aktuálna.

V turistike sa proces zjednotenia oneskoril, odštartoval až v auguste 1949 vplynutím KSTL do zjednoteného Sokola. V tomto období však takisto evidujeme úpadok turistiky.

K zmenám, tentoraz pozitívnym, došlo v oblasti školskej telesnej výchovy. Ústavy pre vzdelávanie stredoškolských profesorov a učiteľov telesnej výchovy boli začlenené do pedagogických fakúlt, ktoré sa transformovali na vysoké školy pedagogické a na vyššie pedagogické školy. Na ostatných vysokých školách boli zriadené *ústavy telesnej výchovy*, ktoré boli v r. 1952 nahradené *katedrami telesnej výchovy* (KTV).

5.2 Obdobie štátneho riadenia (1953 – 1956)



Tyršov odznak zdatnosti

Vedenie komunistickéj strany a štátu v decembri 1952 vyjadrilo nespokojnosť s kvalitou telovýchovného a športového hnutia. Poukazovalo sa na nedostatočné využívanie skúseností sovietskej fyzkultúry pri vytváraní socialistického obsahu telovýchovy, na pretrvávajúcu sezónnosť športu, v ktorom stále „šarapatili buržoázne prežitky“ (najmä vo futbale), kritizovala sa absencia celoročnej prípravy jednotlivcov i družstiev a slabé plnenie *Tyršovho odznaku zdatnosti* (TOZ), pomeneného na odznak *Pripravený k práci a obrane vlasti* (PPOV) a *Bud' pripravený k práci a obrane vlasti* (BPPOV).

Vrcholné orgány sa preto rozhodli zaviesť *jednotné štátne riadenie a kontrolu telesnej výchovy*, uzákonenej *Zákonom o organizácii telesnej výchovy a športu č. 71 Zb., z 12. 12. 1952*, ako aj vytvoriť novú organizačnú štruktúru celého hnutia. Výsledkom bol prechod od *dobrovoľnej* organizácie na štátne riadenie a kontrolu hnutia, samozrejme podľa sovietskeho vzoru. Štátne riadenie a kontrolu zabezpečoval *Štátny výbor pre telesnú výchovu a šport* (vytvorený už r. 1949) pri vláde ČSR, na Slovensku *Slovenský výbor pre telesnú výchovu a šport* (SIV TVŠ) pri Zbore povereníkov. Výbory pre telesnú výchovu a šport ustanovili aj pri krajských, okresných a mestských národných výboroch.

Táto podstatná zmena však priniesla viac mínusov ako plusov:

- vznikla organizačne zložitá a málo účinná štruktúra hnutia podľa *pracovných úsekov*, čím sa narušil *tradičný územný a záujmový* princíp organizačnej štruktúry hnutia a jeho športových súťaží
- výrazne sa posilnil *direktívny, centralizovaný a administratívny* spôsob práce, sprevádzaný neúmernou politizáciou
- pre *zájmovú telesnú výchovu a šport* sa pri *Revolučnom odborovom hnutí* (ROH) utvorilo 9 *Dobrovoľných športových organizácií* (DŠO) podľa rezortov: Baník, Dynamo, Iskra, Lokomotíva, Slávia, Slavoj, Slovan, Spartak a Tatran. *DŠO Sokol* bol poverený riadiť činnosť na vidieku
- ďalšie dve DŠO - *Červená hviezda* (ČH) a *Pracovné zálohy* (PZ) boli zriadené pri rezortoch ministerstva vnútra a pracovných záloh
- pod ministerstvo národnej obrany spadál *Armádny telovýchovný klub* (ATK), neskôr premenovaný na *Ústredný dom armády* (ÚDA), potom *Dukla*. Okrem toho vznikli armádne družstvá *Kridla vlasti Olomouc* a *Tankista Praha* (oba zrušené v r. 1956)

Odborové hnutie dostalo pod palec prakticky všetky telovýchovné a športové zariadenia existujúcich telovýchovných subjektov. Telovýchovná a športová činnosť prebiehala direktívne podľa pracoviska, pre mládež na školách, takže v telovýchovných jednotách nemohli vzniknúť žiacke a dorastenecké družstvá, čo bol vyslovený nonsens. Systém, ktorý bol možno vhodný pre ZSSR, bol pre našu krajinu zbytočne komplikovaný, nepružný a náročný na počet funkcionárov. Veď všetky DŠO museli mať okrem centrálnych výborov aj krajské, okresné a miestne útvary! Obrazne povedané, hnutie malo viac funkcionárov ako aktívnych členov a výsledok nedal na seba dlho čakať: v r. 1955 sa 9 DŠO zlúčilo do jedinej *Telovýchovnej a športovej organizácie (TŠO)*, ale to už v období neustálych reorganizácií na dvere klopať ďalšia...

Základom telovýchovnej činnosti sa stalo plnenie odznakov PPOV a BPPOV. Vrcholným podujatím tohto obdobia bola *I. celoštátna spartakiáda* (I. CS) v r. 1955. Mala byť protiváhou „buržoázných“ sokolských zletov a mala demonštrovať prednosti socialistickej telovýchovy s jej často kamuflovanou masovosťou, ktorá však pri nácvikoch skladieb bola poznamenaná veľkou fluktuáciou a kampaňovitosťou. V pripravených 28 skladbách vystúpilo 552 000 cvičencov, ale nácvik sprevádzali komplikácie so získaním cvičencov (najmä mužov) vrátane porušenia zásad dobrovoľnosti. Jednotlivé DŠO pri príprave spartakiády sklámali, preto sa v r. 1955 utvorila už spomínaná TŠO. Súčasne namiesto *oddielov všeobecnej prípravy* v TJ zakladali *odbory základnej telesnej výchovy (ZTV)* a *oddiely turistiky*.





V oblasti športu sa v januári 1953 ako odborné orgány utvorili *ústredné športové sekcie* (na Slovensku *slovenské sekcie*), ako aj krajské a okresné sekcie. Športové sekcie sa kreovali aj pri jednotlivých DŠO, čo len znásobovalo prehnanú byrokratizáciu a viedlo ku kompetenčným sporom. Reorganizácia športových súťaží podľa výrobného princípu sa robila násilným spôsobom: nerozhodovali športové výsledky a výkonnosť, ale rezortná príslušnosť - v každom druhu súťaží musel byť jednoducho zastúpený každý rezort. Napr. do majstrovstiev republiky vo futbale pre rok 1953 neboli zaradené tímy na základe výsledkov z predchádzajúcej sezóny, ale družstvá všetkých rezortov DŠO a tri družstvá ozbrojených zložiek (ÚDA Praha, Krídla vlasti Olomouc, Tankista Praha). Takže do nižšej súťaže museli zostúpiť úspešné tímy z predchádzajúcej sezóny: tretí Ingstav Teplice, piate Kovo Trnava, siedma Slovena Žilina a desiate Vítkovice. O regulárne vybojovaný postup prišlo Kablo Topoľčany. Pritom umelo vytvorená DŠO Slávia Bratislava, zložená z vysokoškolákov, nemala šance v lige uspieť. A to ešte nebolo všetko. V „rezortnom záujme“ bol Slovan NV Bratislava ochudobnený o celý rad kvalitných hráčov, ktorí boli presunutí do rezortu vnútra ako hráči *ČH Bratislava*.

Buďme však spravodliví. Rozvoju športov rozhodne prospelo zavádzanie dlhodobých súťaží i nárast vyškolených odborníkov, trénerov a cvičiteľov, zvýšená pozornosť sa venovala budovaniu materiálnej základne a podpore vrcholového športu, ktorú však deformoval protekcionizmus armádného športu, kde úplne zavládol oficiálne odsudzovaný profesionalizmus ako dieťa „buržoázneho“ športu.

Podľa sovietskeho vzoru sa štátna športová reprezentácia a medzinárodné úspechy mali stať výkladnou skriňou socializmu, ale prístupy k medzinárodným športovým kontaktom sa výraznejšie nezmenili. Len k neškodnému socialistickému zahraničiu pribudla potreba stykov s „pokrokovými športovcami iných (aj kapitalistických) krajín“.

Spokojnosť s politickovychovnou prácou medzi športovcami, cvičiteľmi a trénermi však nebola, preto sa volalo po ďalšom prehĺbení ideologickej výchovy, pri ktorom sa malo dbať o vysokú uvedomelosť reprezentantov a ochotou prekonať pozostatky buržoázneho poňmania športu.



Bohumil Golian prvý raz majstrom sveta

Očakávané športové výsledky na medzinárodnom poli sa nenaplnili. Do pokladnice medzinárodných úspechov drobnými vkladmi prispeli sem-tam atléti, kanoisti, vodní slalomári, gymnasti, parašutisti, stolní tenisti, veslári a volejbalisti.

Prvý z dvoch svojich titulov svetového šampióna získal volejbalista **Bohumil Golian** (1931 – 2012) v r. 1956. Európsky titul z r. 1955 patril volejbalistke **Alžbete Technovskej-Slovíkovej** (*1931) a členovi čs. osemveslice **Čtiborovi Reiskupovi** (1929 – 1963) z r. 1956.

Po „helsinských hodoch“ neuspokojili ani olympijské výsledky. Na VII. ZOH 1956 v Cortine d' Ampezzo 41-člená výprava nemala prečo jasaf. Jediným úspechom bolo 5. miesto krasokorčuliara **Karola Divína** (*1936). Olympijskú súťaž si Divín zopakoval ešte dvakrát a medzitým nazbieral nemalo úspechov. Z majstrovstiev sveta má jednu striebor-

nú a jednu bronzovú medailu (1962, 1964), z majstrovstiev Európy dve zlaté medaily (1958, 1959), dve strieborné (1957, 1962) a štyri bronzové medaily (1954, 1955, 1956, 1964). Striebornú medailu získal aj na VIII. ZOH. Kým Divínovo 5. miesto bolo úspechom, rovnaké umiestenie našich hokejistov sa stalo synonymom debaklu. V 17-člennej hokejovej výprave bol jediným Slovákom brankár bratislavského Slovana **Ján Jendek** (1931 – 2002).

meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Karol Divín	krasokorčuľovanie	5. miesto
Ján Jendek	ľadový hokej	5. miesto

Obdobie studenej vojny výrazne zasiahlo do OH 1956 v Melbourne. Výprava ČSR sa z Austrálie domov nevracala lietadlom „kapitalistickej“ leteckej spoločnosti kvôli fingovanej poruche, ale nekonečne dlhou plavbou sovietskej lode Gruzia spolu s ďalšími socialistickými výpravami. Bolo to z obavy pred možnou emigráciou, lebo hrám predchádzalo silné protikomunistické povstanie v Maďarsku a následná hromadná emigrácia maďarských športovcov. Čs. výprava získala jedinou zlatú medailu zásluhou **Oľgy Fikotovej** v hode diskom, štyri strieborné medaily a jeden bronzový kov. Slovenským olympionikom sa kovové odmeny vyhlili, ako ukazuje tabuľka:

meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Anna Krausová-Marejková (*1933)	športová gymnastika	kladina – 4., družstvo – 5. miesto
Ferdinand Daniš	športová gymnastika	družstvo – 4., viacboj – 12., prostné – 6. miesto
Ladislav Čepčiansky (*1931)	kanoistika	K1 1000 m – 6., K1 10 km – 6. miesto
Ladislav Bačík	plávanie	100 m znak – vyradený v semifinále
Vladimír Černý (1926 – 2016)	moderný päťboj	jednotlivci – 24. miesto
František Reich (*1929)	veslovanie	dvojskif s Krajmerom – vyradený v semifinále
Ľtibor Reiskup	veslovanie	osemveslica – vyradený v semifinále
Marta Skupilová (*1938)	plávanie	100 m motýlik – vyradená v rozplavbe
Július Torma	box	do 75 kg – vyradený v 2. kole
Ján Zachara	box	do 57 kg – vyradený vo štvrtfinále



Ferdinand Daniš,
trojnásobný účastník OH

Podľa zákona o organizácii telesnej výchovy a športu z r. 1952 bolo *Ministerstvo školstva vied a umení* (MŠANO) poverené organizovaním a uskutočňovaním povinnej i *mimoškolskej* telesnej výchovy na všetkých stupňoch škôl s výnimkou učilíšť, ktoré spadali pod Ministerstvo pracovných síl.

Uznanie si zaslúži skutočnosť, že sa konečne zabezpečila komplexná vysokoškolská príprava telovýchovných odborníkov a pedagógov. V r. 1953 v Prahe vznikol *Inštitút telesnej výchovy a športu* (ITVŠ) ako 4-ročná vysoká škola. Zároveň sa položili základy športových vied, čo pozitívne ovplyvnilo rozvoj teoretických základov športu a športového tréningu. Vznikli *Výzkumný ústav telovýchovný* ako rezortný ústav ŠVTVŠ a *Státní muzeum tělesné výchovy a sportu*.

Taktiež začali vychádzať vedecké a odborné periodiká z oblasti športu a telesnej výchovy.



5.3 Obdobie návratu k dobrovoľnej organizácii (1957 – 1968)

Po odhalení Stalinovho kultu osobnosti na XX. zjazde Komunistickej strany Sovietskeho zväzu (1956) nastalo aj v ČSR čiastočné zmäkčenie totalitného režimu, sprevádzané skôr drobnými než systémovými zmenami v politickej a hospodárskej oblasti. Hoci zmeny neprekračovali rámec socialistického zriadenia, narážali na odpor dogmatických síl na čele s najvyšším straníckym a štátnym činiteľom, prezidentom **Antonínom Novotným**.

V r. 1960 bola prijatá nová čs. ústava, ktorá nereálne konštatovala, že socializmus v ČSR zvíťazil. Názov štátu sa zmenil na **Československú socialistickú republiku** (ČSSR). Ústava podstatne obmedzila právomoci slovenských orgánov, pričom zrušila Zbor povereníkov. K rastúcej nespokojnosti s politickou a ekonomickou situáciou sa pridala na Slovensku aj národnostná nespokojnosť.

V politickom systéme naďalej pretrvával direktívny štýl riadenia a nerešpektovanie bežných občianskych práv. Hospodárska situácia bola neuspokojivá, neúspechom sa skončil druhý (1956-1960) aj tretí päťročný hospodársky plán (1961-1965).

Kritický stav posilňoval tzv. *progresívny prúd* v strane a spoločnosti, ktorý od polovice 60. rokov vystupňoval svoje reformné úsilie. V r. 1967 bola už kríza režimu zjavná. Po odvolaní celého radu najvyšších funkcionárov napokon kapituloval aj A. Novotný. V januári 1968 ho vo funkcii prvého tajomníka ÚV KSČ vystriedal **Alexander Dubček**, v marci 1968 vo funkcii prezidenta armádnym generál **Ludvík Svoboda**.

Personálne výmeny naštartovali tzv. *obrodný proces Pražskej jari*. Bol prijatý *Akčný program*, ktorý odsúdil potlačovanie demokratických práv a slobôd, zdôraznil nevyhnutnosť pretvoriť politický režim tak, aby umožňoval dynamický rozvoj socialistických spoločenských vzťahov a prebehla ekonomická reforma. Uskutočnili sa rehabilitácie nespravodlivo odsúdených, začala prebiehať demokratizácia spoločenského života a všetky tieto procesy symbolizovalo heslo budovania *socializmu s ľudskou tvárou*.

Takýto vývoj znepokojil vedúce sily v ZSSR a v socialistických krajinách s výnimkou Juhozápadného Rumunska. Ich nespokojnosť napokon vyústila do vojenskej intervencie 20. a 21. 8. 1968. Na vpáde do ČSSR sa okrem sovietskych vojsk zúčastnili aj armády poľskej, maďarskej, bulharskej a východonemeckej republiky. Okupácia násilne ukončila obrodný proces, ale v konečnom dôsledku sa stala blamážou socializmu v očiach svetovej verejnej mienky.

Odsúdenie administratívno-direktívnych metód našlo ohlas aj v čs. telovýchovnom a športovom hnutí. V zmysle tézy o posilňovaní významu spoločenských organizácií a o postupnom odumieraní štátu v socialistickej spoločnosti prijala v júni 1956 konferencia KSČ rozhodnutie preniesť oblasť telovýchovy a športu zo štátneho orgánu naspäť na *Jednotnú dobrovoľnú telovýchovnú organizáciu* (JDTO). Dôvody boli poruke:

- posilňovanie významu spoločenských organizácií na úkor štátnych orgánov
- neefektívne a formálne napodobňovanie organizačnej štruktúry sovietskej fyzikultúry
- dogmatické uplatňovanie zásady organizovania telovýchovy a športu podľa pracovísk
- byrokratické metódy štátneho riadenia, podcenenie činnosti dobrovoľných pracovníkov v hnutí
- narušenie starostlivosti o mládež v odborárskych a sokolských TJ



V decembri 1956 bol schválený nový zákon *O organizácii telesnej výchovy* č. 68. Zb. Zákon zrušil všetky orgány štátneho riadenia i všetky DŠO a ich majetok previedol na JDTO. V marci 1957 prebehol ustanovujúci zjazd JDTO, ktorý prijal názov *Československý zväz telesnej výchovy* (ČSZTV). Jeho najvyšším orgánom bol *Ústredný výbor ČSZTV*, podriadenými článkami boli krajské a okresné organizácie s relevantnými výbormi. Vlastná činnosť sa realizovala v TJ ako *samostatných právnych subjektov*. TJ sa delili na oddiely podľa jednotlivých druhov športu a na odbory *základnej a rekreačnej telesnej výchovy a turistiky* (ZRTV). Okrem územnej štruktúry existovala aj štruktúra *zväzová* – jednotlivé športy mali svoje orgány - ústredné, krajské a okresné.

ČSZTV sa stal predstaviteľom *celého* hnutia s početnými úlohami:

- vytyčovať jednotné zásady pre celé hnutie
- starať sa o vedecko–výskumnú činnosť, o výchovu telovýchovných kádrov nižších stupňov
- starať sa o medzinárodné styky
- starať sa o plánovitú výstavbu i údržbu telovýchovných zariadení

Takéto rozhodnutie už od počiatku krívalo aspoň na jednu nohu. Stanovené úlohy totiž presahovali možnosti dobrovoľnej organizácie, preto sa sporadicky objavovali názory o potrebe existencie štátneho orgánu. Nepomohlo ani to, že sa na telovýchovnej a športovej činnosti podieľali aj ďalšie organizácie:

- *Zväzarm* (branné a motoristické športy)
- *Zväz mládeže* a jeho *Pionierska organizácia* (mimoškolská telesná výchova a šport)
- ROH (rekreačná telesná výchova, masové súťaže)
- ministerstvo školstva (školská telesná výchova, starostlivosť o vzdelávanie telovýchovných kádrov s vysokoškolskou kvalifikáciou a trénerov I. triedy, čiastočne rozvoj vedy a výskumu v telesnej výchove a športe),
- ministerstvo národnej obrany (služobná telesná výchova a armádny vrcholový šport - Dukla)
- ministerstvo vnútra (služobná telesná výchova a vrcholový šport – Červené hviezdy)

Členská základňa ČSZTV po prechodnom poklese od r. 1957 postupne narastala, ale zostávalo budovanie materiálnej základne. Snaha zlepšiť prípravu trénerských a cvičiteľských síl viedla v r. 1958 k zriadeniu *Ústrednej školy ČSZTV* a na Slovensku *Telovýchovnej školy pri Slovenskom ústrednom výbore* (SÚV ČSZTV).

Zaostávanie Slovenska za českou úrovňou „prihrala“ aj ústava z r. 1960, ktorá okypčila kompetencie všetkých slovenských (vrátane telovýchovných) orgánov. Boli zrušené slovenské športové *sekcie* (zväčša dobre odborne vybudované) a degradovala ich iba na *zväzové komisie*. Tým činom sa zrušili aj národné súťaže, čo sa stalo predmetom ostrej kritiky zo slovenskej strany. V r. 1965 bola táto anomália zrušená a už v tomto období sa uvažovalo o dvoch samostatných národných subjektoch.

Oprávnené snahy posilniť slovenské právomoci v rámci ČSZTV sa vystupňovali v relatívne priaznivom období politického odmäku pražskej jari. V rámci týchto snáh sa na Slovensku



utvorili na prípravu vrcholových športovcov armádne strediská *Dukla* (v Banskej Bystrici v r. 1967, v Trenčíne v r. 1969).

Nešlo však iba o národné právomoci. O väčšiu samostatnosť sa uchádzali aj jednotlivé zložky hnutia, najmä športové zväzy. Viaceré požiadavky o demokratizácii rezonovali na III. zjazde ČSZTV (1967), objavili sa aj požiadavky obnoviť zrušené telovýchovné organizácie (Sokol, ZRTJ, Orol). V júni 1968 bol predložený návrh na vytvorenie *Ministerstva telesnej výchovy a športu*. Ďalšiemu prehlbovaniu demokratizačného procesu v telovýchove a športe dala stopku vojenská intervencia v auguste 1968.



Odznak PPOV

Avšak základný problém, zdedený z minulosti v podobe nedostatku športových objektov a zariadení, sa socialistickému režimu ani napriek politickému odmäku stále nedarilo vyriešiť.

V oblasti masovej telesnej výchovy dominovali tradičné aktivity – plnenie odznaku zdatnosti PPOV a BPOV (často iba formálne), hromadné masové akcie na počesť tradičných výročí, vrcholom bolo usporiadanie dvoch celoštátnych spartakiád (II. CS 1960, III. CS 1965), ale pribudli aj novinky. Znovu boli obnovené Športové hry mládeže (ŠHM), organizovali sa športové a turistické akcie v rámci spartakiád i ďalšie nové masové akcie. Výrazom stále zideologizovaného hnutia bola socialistická súťaž o titul „vzorný oddiel“, „vzorná TJ“. Celkove však činnosť v oblasti základnej a rekreačnej telesnej výchovy stagnovala.

Na športovom poli zostávali na Slovensku najpopulárnejšími odvetviami futbal a ľadový hokej. Svoje dominantné postavenie v ČSSR si udržiavali bratislavskí plavci a vodní pólisti (plavci boli oddielovými majstrami ČSR v r. 1949, 1956, 1959, v ČSSR v r. 1961 – 1964, vodní pólisti Slávie Bratislava získali v r. 1954 – 1960 7 titulov čs. majstra. O slovenských (naďalej ešte skromných) úspechoch podávajú svedectvo tabuľky z MS a ME:

Majstri sveta:

1957	Anna Čapová-Rišová (*1935), Veronika Il'avská-Schmidtová (*1937)	hádzaná
1960	Juraj Kriváň (1926 - 1960)	športový parašutizmus, družstvá zoskok zo 600 m na presnosť pristátia
1962	Imrich Mihál (*1922 - ???)	kolky, družstvá
1966	Marianna Némethová-Krajčírová (*1948) Bohumil Golian, Jozef Labuda (*1941)	športová gymnastika, družstvá volejbal
1967	Anton Frolo (1934 – 2017), Martin Gregor (1940 – 2006), Rudolf Horváth (*1970), Vladimír Seruga (1936 – 2004)	hádzaná



Marianna Némethová-Krajčírová



Anna Chmelková-Blanáriková

Majstri Európy:

1958	Bohumil Golian	volejbal
	Karol Divín	krasokorčuľovanie
1959	Karol Divín	krasokorčuľovanie
1961	František Gregor (1938 - 2013), Ján Starší (*1933)	ľadový hokej
1964	Vladimír Miko (1943 – 2018)	stolný tenis, štvorhra s J. Staněkom
1966	Anna Chmelková-Blanáriková (*1944)	atletika, beh na 400 m
	Vladimír Miko	stolný tenis, štvorhra s M. Lužovou

V období mierneho politického odmäku sa opäť vynorila otázka slovenského zastúpenia v ČSOV. Údaje o počte slovenských zástupcov v ČSOV sa rozchádzajú. Podľa zápisu ČSOV (19. 3. 1955) bol 2. 2. 1955 za podpredsedu ČSOV zvolený „pražský Slovák“ **Richard Nejezchleb** (v tejto funkcii zostal prinajmenšom do roku 1961), do r. 1958 jediný zástupca



Slovenska v 11-člennom predsedníctve ČSOV. V zápise z 20. 2. 1958 sú ako členovia ČSOV uvedení **Jozef Mahr** a **Vladimír Černušák**. V máji 1961 bol do predsedníctva ČSOV zvolený **Ján Šedivý**, v tom čase predseda Slovenského výboru ČSZTV. Vo funkčnom období 1964 – 1966 sa rozšíril počet členov pléna na 50 a v ňom popri R. Nejezchlebovi figuroval aj ďalší „pražský Slovák“ **Július Chvalný**. V ďalšom zápise sa napríklad uvádza, že do 19. 8. 1966 sa v predsedníctve a v pléne ČSOV vystriedalo 103 členov, z nich bolo iba sedem zástupcov zo Slovenska: **Boris Boor**, **Vladimír Černušák**, **V. Jurčan**, **Richard Nejezchleb**, **J. Mahr**, **Štefan Múčka**, **Ján Šedivý**. Na plenárnom zasadnutí ČSOV 7. 12. 1967 vystriedal **Františka Vodsoňa** vo funkcii predsedu ČSOV **Emanuel Bosák**. Do predsedníctva boli zvolení **Ján Šedivý** a **Richard Nejezchleb**, v 18-člennom pléne boli aj ďalší štyria predstavitelia Slovenska - **Karol Galba**, **Eduard Nemeček**, **Ondrej Petraško** a **Rudolf Štefanec**. Podľa iných údajov v nasledujúcom olympijskom roku pribudol do pléna olympionik **Vladimír Černý** a členmi pléna boli aj **B. Pokorný**, **Stanislav Homola**, **Milan Michalík**, **Juraj Poliak**, **Miroslav Vanek** a **Eubomír Zeman**.

V tomto období sa trikrát konali ZOH a OH. VIII.



Karol Divín

ZOH 1960 prebiehali v Squaw Valley a slovenský šport zásluhou Karola Divína zaregistroval po Trojákovi ďalšiu zimnú olympijskú medailu striebornej kvality. Vlajkonosičom našej výpravy bol prvýkrát Slovák – hokejista **Ján Starší**. Tento hokejový matador má okrem zlatej medaily z ME 1961 aj striebornú a dve bronzové medaily z MS. Ako jeden z trénerov bol pri získaní titulov MS čs. hokejistov (1976, 1977). Spoluhráčom v Squaw Valley mu bol **Jozef Golonka** (*1938) a náhradníkom, ktorý do turnaja nezasiahol, bol **Karol Fako** (*1931). Trojicu hráčov Slovana Bratislava dopĺňal v Squaw Valley ich tréner **Ladislav Horský** (1927 – 1983) ako druhý tréner národného tímu.



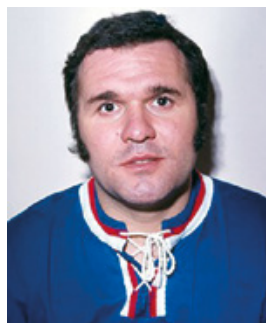
Pavel Schmidt s Václavom Kozákom

Na „letných“ OH 1960 v Ríme bolo v 120-člennej výprave 13 slovenských reprezentantov. O jediná medailu, ale zato najvyššej kvality, sa postaral **Pavel Schmidt** (1930 – 2001) v dvojskife s Václavom Kozákom.

Na bielej olympiáde 1964 v Innsbrucku boli v 47-člennej výprave zo Slovenska štyria krasokorčuliari, traja hokejisti a traja lyžiari. O jedinú bronzovú medailu sa zaslúžili aj slovenskí hokejisti. Okrem Golonku hrali v Innsbrucku aj jeho oddieloví kolegovia **František Gregor** a **Vladimír Dzurilla** (1944 – 1995), naša hokejová legenda. Z hľadiska medailových žatiev sa stal najúspešnejším slovenským hokejistom. Bol trojnásobný



Jozef Golonka



Vladimír Dzurilla



Anton Urban, kapitán čs. strieborných futbalistov z OH 1964



majster sveta (1972, 1976, 1977), ako aj držiteľ troch strieborných a štyroch bronzových medailí zo svetových šampionátov. Získal aj tri olympijské medaily, po innsbruckej bronzovej a grenoblianskej striebornej nasledovala bronzová medaila zo ZOH 1972.

V Innsbrucku odovzdal Karol Divín svoju úspešnú štafetu ešte úspešnejšiemu nástupcovi, vtedy 13-ročnému **Odrejovi Nepelovi** (1951 – 1989).

Ázijská premiéra „letných“ OH sa konala v r. 1964 v Tokiu. Tam **Věra Čáslavská** (1942 – 2016) prerušila hegemoniu gymnastiek ZSSR a popri striebornej medaile získala navrch ešte tri zlaté. Jej triumf bol ešte dokonalejší o štyri roky v Mexico City, kde získala všetky zlaté medaily, pripravené pre športové gymnastky v súťaži jednotlivkyň. Tokijská pôda bola pre čs. výpravu úrodná. Získala 5 zlatých, 6 strieborných a 3 bronzové medaily. V 107-člennej výprave bolo 17 Slovákov, najmä vďaka futbalistom, ktorí tvorili tesnú nadpolovičnú väčšinu tímu, v 17-člennom kádri ich bolo 9. Naši futbalisti našli premožiteľa až vo finále, keď podľahli Maďarsku 1:2. K ďalším strieborným medailám v súťažiach kolektívov prispeli športová gymnastka **Marianna Krajčírová-Némethová** a volejbalisti **Jozef Labuda** a Bohumil Golian, najlepší slovenský volejbalista 20. storočia. Z majstrovstiev sveta má dve zlaté a dve strieborné medaily a polovičnú dávku, jednu zlatú a jednu striebornú aj z európskych šampionátov.

Pre čs. šport bol olympijský rok 1968 „dubčekovsky“ úspešný. Na ZOH skokan na lyžiach **Jiří Raška** (1941 – 2012) získal pre ČSR prvú zimnú zlatú medailu. Jubilejný X. ZOH 1968 v Grenoble privítali sedem slovenských olympionikov, z medailovej torty ochutnali dvaja. Pre hokejového kapitána Jozefa Golonku bol jeho tretí olympijský štart najúspešnejší, dekorovaný striebornou medailou. Na olympijskom turnaji bol so štyrmi gólmi a šiestimi asistenciami naším najproduktívnejším hráčom. Vladimír Dzurilla cestoval do Grenoble ako tretí brankár, ale rozchytal sa k takému výkonu, že sa stal jednotkou.

Na OH 1968 v Mexico City Věra Čáslavská získala 4 zlaté a 2 strieborné medaily, na troch OH (1960, 1964, 1968) celkovo získala 7 zlatých a 4 strieborné medaily (z toho 3 strieborné v súťaži družstiev). V r. 1968 bola po zásluže vyhlásená za najlepšiu športovkyňu sveta. Naša výprava druhýkrát v dejinách priniesla 7 zlatých medailí. Aktívnu časť výpravy tvorilo 124 športovcov, z toho 25 Slovákov, čo bol rekord. Avšak o medailový zisk zaslúžili iba dvaja, strieborná gymnastka Marianna Némethová-Krajčírová (2. miesto družstva žien) a volejbalista Bohuš Golian, vlajkonosič našej výpravy, člen bronzového družstva volejbalistov.

Zo šiestich podujatí pod olympijskými kruhmi športovci zo Slovenska priniesli do celoštátnej pokladnice jednu zlatú medailu, päť strieborných kovov a tri bronzové kovy.



ZOH / OH	meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
ZOH 1960	Karol Divín	krasokorčuľovanie	2. miesto
	Jozef Golonka , Ján Starší	ľadový hokej	4. miesto
	Rudolf Čillík (*1931)	bežecké lyžovanie	30 km – 30. miesto 15 km – 36. miesto
OH 1960	Pavel Schmidt (1930 – 2001)	veslovanie	dvojskif s V. Kozákom – 1. m.
	Ladislav Čepčiansky	rýchlostná kanoistika	K1 – vyradený v semifinále K1 4 x 500 m – v rozplavbe diskvalifikovaný
	Ferdinand Daniš	športová gymnastika	družstvo – 4. miesto viacboj - 15. miesto
	Pavel Gajdoš (*1936)	športová gymnastika	družstvo – 4. miesto viacboj – 28. miesto
	Dušan Houdek (1931- ???)	športová strelba	ľubovoľná malokalibrovka 3 x 40 – 4. m., ľ. malokalibrovka 60 - vyradený v kvalifikácii
	František Hruzík (*1927)	jazdectvo, military	nedokončil
	Boris Lukášik (*1935), Dušan Lukášik (1932 - 2010)	basketbal	družstvo – 5. miesto
	Juraj Miklušica (1938 - 2018), Dušan Škvarenina (1939 – 1997)	dráhová cyklistika	tandem – 5. – 8. miesto
	Tibor Polakovič (1935 – 2002)	rýchlostná kanoistika	C1 100m – 5. miesto
	Svatopluk Sýkora (1925-???)	atletika	chôdza 50 km – 14. miesto
	Vladimír Špaček (*1939)	rýchlostná kanoistika	K1 4 x 500 m – v rozplavbe diskvalifikovaný
	Vojtech Tóth (*1938)	zápasenie, grécko-rímsky štýl	do 62 kg – 6. miesto
	Jozef Töre (*1933)	box	do 60 kg – vyradený v 1. kole
ZOH 1964	Vladimír Dzurilla, Jozef Golonka, František Gregor	ľadový hokej	3. miesto
	Peter Bartosiewicz (*1942) - Agnesa Búřilová-Wlachovská (*1943)	krasokorčuľovanie	športové dvojice – 9. miesto
	Karol Divín	krasokorčuľovanie	muži – 4. miesto
	Štefan Harvan (*1937)	bežecké lyžovanie	beh na 50 km – 22. miesto beh na 30 km – 26. miesto
	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie	muži – 22. miesto
	Štefan Olekšák (*1940)	lyžovanie	severská kombinácia – 13. miesto
	Anton Šoltýs (*1937)	lyžovanie	obrovský slalom – 48. miesto, slalom - nedokončil
OH 1964	Bohumil Golian, Jozef Labuda	volejbal	2. miesto
	Marianna Némethová-Krajčírová	športová gymnastika	družstvá – 2. miesto



	Ľudovít Cvetler (*1938), Ján Geleta (*1943), Vojtech Masný (*1938), Štefan Matlák (1934 – 2003), Ivan Mráz (*1941), František Schmucker (1940 – 2004), Anton Švajlen (*1937), Anton Urban (*1934), Vladimír Weiss (1939 – 2018)	futbal	2. miesto
	Július Toček (*1939)	veslovanie	osma – 3. miesto
	Pavel Gajdoš	športová gymnastika	družstvá – 6. miesto viacboj – 106. miesto
	Ivan Ferák (*1941)	plávanie	200 m znak – 18. miesto
	Eva Glesková-Lehocká (*1943)	atletika	100 m – vyradená v semifinále, 200 m – vyradená v semifinále
	Daniel Gráč (*1943)	cyklistika	cestná cyklistika – 22. miesto
ZOH 1968	Jozef Golonka, Vladimír Dzurilla	ľadový hokej	2. miesto
	Liana Drahová (*1953) – Peter Bartosiewicz	krasokorčuľovanie	športové dvojice – 12. miesto
	Marián Filc (1948 – 1993)	krasokorčuľovanie	muži – 10. miesto
	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie	muži – 8. miesto
	Milan Pažout (*1948)	lyžovanie	obrovský slalom – 27., zjazd – 35. miesto, slalom – nedokončil
OH 1968	Marianna Némethová-Krajčírová	športová gymnastika	družstvá – 2. miesto
	Bohumil Golian	volejbal	3. miesto
	Dušan Bartovič (*1944), Jaroslav Boroš (*1947), Július Holeš (*1942), Jozef Jarabinský (*1944), Stanislav Jarábek (*1938), Miroslav Kráľ (*1947), Mikuláš Krnáč (*1947), Peter Mutkovič (*1945), Ladislav Pajerchin (1944 – 2014), Ladislav Petráš (*1946)	futbal	družstvo nepostúpilo zo skupiny
	Júlia Bendeová (*1940), Hilda Mazúrová (*1943), Pavlína Štefková (*1943)	volejbal	6. miesto
	František Bočko (*1941)	šp. gymnastika	družstvo – 4., viacboj – 22. miesto
	Hynek Hromada (1935 – 2012)	športová strelba	ľubovoľná pištoľ – 14. miesto
	Eva Glesková-Lehocká	atletika	100 m – vyradená v semifinále, 200 m – vyradená v rozbehu
	Ondrej Hekel (1944 – 2009)	vzpieranie	trojboj do 67,5 kg – 9. miesto
	Milan Hurtala (*1946)	veslovanie	osemveslica – ako člen postúpil do finále, tam pre chorobu nenastúpil
	Anna Chmelková-Blanáriková	atletika	400 m – vyradená v rozbehu
	Mária Mračnová-Faithová (*1946)	atletika	skok do výšky – 6. miesto
	Oľga Kozíčová (1951 – 2016)	plávanie	200 m v.sp. – 8. miesto, 100 m v.sp. – vyr. v semifinále
	Jozef Plachý (*1949)	atletika	800 m – 5. miesto
	Vojtech Stantien (*1939)	box	do 71 kg – vyradený v 1. kole
	Ondrej Šima (*1936)	športová srelba	veľkorážna terčovnica – 18. m.



Telesná výchova v školách stále zostávala *rovnocenným* predmetom a bola na všetkých druhoch škôl naďalej povinná. Podstatne sa skvalitnila príprava telovýchovných pedagógov a trénerov v športovom hnutí. V r. 1960 bol v Bratislave zriadený *Inštitút telesnej výchovy a športu ITVŠ*, v r. 1965 premenovaný na *Fakultu telesnej výchovy a športu pri Univerzite Komenského (FTVŠ UK)*.

K rozvoju športu prispelo budovanie športu pri školách. Začali sa zakladat športové školy dorastu, experimentálne školy pre pohybovo nadanú mládež na základných deväťročných školách, ako aj športové triedy. Ale nadriadené orgány vo viacerých prípadoch konštatovali pokles kvality školskej telesnej výchovy a nízku telesnú zdatnosť mládeže.

5.4 Obdobie normalizácie (1968 –1989)

Po nádejnej „pražskej jari“, ukončenej okupáciou v auguste 1968, nastúpila pochmúrna jeseň *normalizácie*, ktorá trvala dvadsaťjeden rokov. Za prítomnosti údajne dočasného pobytu sovietskych vojsk na našom území viedla normalizácia k návratu starých pomerov. Všetky výdobytky reformného procesu boli krok za krokom likvidované, prežil len návrh o federácii, potvrdený prijatím ústavného zákona o čs. federácii v októbri 1968, ktorý konečne zrušil asymetrický model v republike. Vznikol štát s dvoma národnými republikami *Českou socialistickou republikou (ČSR)* a *Slovenskou socialistickou republikou (SSR)*, lenže pri silnej centralistickej vláde podľa sovietskeho strihu boli právomoci národných vlád postupne obmedzované.

Vojenská okupácia nabila baterky konzervatívnemu krídlu KSCĽ, ktoré začalo nekompromisne valcovať dubčekovský „socializmus s ľudskou tvárou“ do neľudskej podoby a prreformní „oportunisti“ rýchle strácali pozície. Podčiarkla to výmena A. Dubčeka **Gustávom Husákom** na čele KSCĽ (17. 4. 1969). Nástup tvrdej normalizácie sa prejavil zákazom demonštrácií, obnovením cenzúry, podriadením spoločenských organizácií komunistickej strane, postupnou demontážou reformného *Akčného programu KSCĽ* z r. 1968 a ekonomickej reformy. V snahe poraziť „oportunistické“ sily v januári 1970 sa začali previerky v KSCĽ, z ktorej vylúčili pol milióna členov (takmer tretinu). Potom nasledovali previerky nestraníkov a následné čistky v zamestnaní. Ideovým základom pre perzekúcie sa stalo neslávne *Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti*.

Rezignácia spoločnosti na odpor k normalizačnému vývoju neznamenal súhlas s politikou KSCĽ, ale bola výrazom všeobecnej pasivity, formálneho súhlasu s politikou strany a vlády, takže bujnelo pokrytectvo a politická korupcia. Ani nástup novej politiky v ZSSR pod vedením **Michaila Gorbačova** (1985) nevedol čs. komunistické vedenie k zmene kurzu, čo len posilnilo rast vnútornej opozície, ktorú najvýraznejšie stelesňovalo hnutie *Charty 77*. Napriek perzekúciám spočiatku skromný opozičný pohyb mohutnel, až vyústil do udalostí 17. novembra 1989 a následného pádu komunistického režimu.

V telovýchovnom a športovom hnutí sa všetko vrátilo do starého koryta – ČSZTV zostal jediným predstaviteľom hnutia, naďalej však nemohol zvládnuť stanovené úlohy, tak mu aj teraz museli asistovať *Zväzarm, Zväz mládeže* a *Pionierska organizácia, ROH* a ministerstvá školstva, obrany a vnútra. Ale prišli aj novoty:



- v duchu ústavného zákona o čs. federácii vznikli v rámci ČSZTV dve republikové (národné) organizácie - *Slovenská telovýchovná organizácia (STO)* a *Česká tělovýchovná organizace (ČTO)*
- republikové športové sekcie sa pretvorili na *zväzy* a dočasne sa zvýšili ich právomoci na úkor federálnych (celoštátnych) športových zväzov
- nanovo bol vypracovaný systém politickovýchovnej práce na základe *Poučenia z hodnotenia vývoja telovýchovnej organizácie v uplynulom období*, podľa ktorého nastúpili v hnutí previerky, čistky a funkcionárske výmeny
- pri národných výboroch všetkých stupňov boli zriadené *komisie pre mládež a telesnú výchovu* (1975)
- pri národných vládach ČSR a SSR vznikli ako poradné orgány *vládne výbory pre telesnú výchovu a šport* (1978)



Vladimír Černušák ako predseda STO

Avšak pod rúškom „konsolidácie krízového obdobia“ sa znovu začali posilňovať centralistické tendencie a likvidovať národné právomoci. Krátke obdobie činnosti STO, ustanovenej na prelome júna a júla 1969, sa skončilo jej „pohrebným“ zjazdom v októbri 1973. Návrat k tuhej centralizácii bol aj návratom k smutne známym administratívno-direktívnym metódam riadenia a národným organizáciám zostali iba odrobinky.



Vládnuca garnitúra si naďalej uvedomovala, že vrcholový šport a štátna reprezentácia je jednou z mála oblastí, kde sa dá rovnocenne súperiť s najvyspelejšími štátmi sveta. Preto nespokojnosť s výsledkami na OH 1972 vyvolala nové aktivity. Po vzore NDR sa začali vytvárať *strediská vrcholového športu* dospelých (SVŠ) i mládeže (SVŠ-M), ale ani toto nákladné opatrenie neprineslo očakávané výsledky. Od r. 1979 pribudli aj *internátne športové školy* (ISŠ). Smutnou skutočnosťou zostáva, že niektorí zodpovední činitelia hnutia vrátane lekárov sa znížili k tajnému podávaniu zakázaných prostriedkov, čomu napomáhala aj štátna *Antidopingové laboratórium*, zriadené v r. 1978 v Prahe.

K málo početným medzinárodným úspechom normalizačného obdobia patrili víťazstvá na úrovni klubov. V r. 1969 sa *Slovan Bratislava* stal víťazom druhej najvyššej futbalovej európskej súťaže – Pohára víťazov pohárov (PVP). Volejbalistky *Slávie UK Bratislava* zvíťazili v PVP (1976), volejbalisti ČH Bratislava získali v r. 1979 *Európsky pohár majstrov* (EPM) a v r. 1981 PVP. Hádzanáčky *Iskry Partizánske* vyhrali PVP v r. 1980.

Úspechy slovenského športu v celoštátnom rámci mierne narástli. Bolo by obsahovo náročné uverejniť zoznam všetkých majstrov ČSSR zo Slovenska v súťažiach jednotlivcov čo len v seniorskej kategórii, tak stručne uvádzame aspoň federálne tituly v niektorých kolektívnych športoch, kde jasne dominujú vodní pólisti ČH Košice (nepretržite v r. 1966 – 1988!). Po nich nasledujú kluby, uvedené v tabuľke.

počet titulov	názov klubu (oddielu)	druh športu	roky
7	Slávia UK Bratislava	volejbal ženy	1968, 1976, 1978, 1981, 1982, 1983, 1989
5	Spartak Trnava	futbal muži	1968, 1969, 1971, 1972, 1973
4	Inter Bratislava	basketbal muži	1979, 1980, 1983, 1985
4	Iskra Partizánske	hádzaná ženy	1980, 1981, 1985, 1988
4	ZVL Prešov	hádzaná ženy	1984, 1986, 1087, 1989
3	Slovan Bratislava	futbal muži	1970, 1974, 1975
3	VSŽ Košice	hádzaná muži	1978, 1981, 1989
3	ČH Bratislava	hádzaná muži	1973, 1975, 1976
3	Štart Bratislava	hádzaná ženy	1976, 1982, 1983
3	Inter Bratislava	hádzaná ženy	1975, 1978, 1979
3	Odeva Hlohovec	hádzaná ženy	1969, 1970, 1973
2	Plastika Nitra	hádzaná ženy	1971, 1972
2	ČH Bratislava	volejbal muži	1978, 1979
1	Slovan Bratislava	ľadový hokej muži	1979
1	VSŽ Košice	ľadový hokej muži	1986
1	Baník Cígef Prievidza	basketbal muži	1989
1	Slávia UK Bratislava	vodné pólo muži	1989



Volejbalistky Slávie UK Bratislava

Majstrovskú šerpu majstrov ČSSR pravdaže získali aj ďalšie tímy, napr. zápasníci *Dunaj-pavby Bratislava*, *Baníka Prievidza*, *Lokomotívy Košice*, *Dukly Trenčín*, či boxeri *Dubnice nad Váhom* alebo *Martina*. Čs. špičku v modernom päťboji naďalej tvorili bratislavskí päťbojári, ktorým v období 1968 -1972 viackrát patrili tituly majstrov republiky družstiev i jednotlivcov.

Narástol aj počet slovenských športovcov, ktorí sa stali majstrami sveta a Európy, ako to dokladá priložená tabuľka:

Majstri sveta:

1971	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie
1972	Ondrej Nepela Vladimír Dzurilla, Rudolf Tajcnár (1948 – 2005), Milan Kužela (*1946), Július Haas (*1948); Marcel Sakáč (* 1947) ako tretí brankár do zápasov nenastúpil Ondrej Hekel	krasokorčuľovanie ľadový hokej vzpieranie, trh
1973	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie
1974	Anton Tkáč (*1951)	dráhová cyklistika, šprint
1976	Anton Tkáč Vladimír Dzurilla, Marián Šťastný (*1953), Peter Šťastný (*1956)	dráhová cyklistika, šprint ľadový hokej



1977	Vladimír Dzurilla, Marián Šťastný, Peter Šťastný, Vincent Lukáč (*1954), Marcel Sakáč ako tretí brankár do zápasov nenastúpil	ľadový hokej
1978	Anton Tkáč	dráhová cyklistika, šprint
1983	Imrich Bugár (*1955) Miroslav Hajdučík – Milan Kučera, Dušan Zaťko – Ľudovít Tkáč	atletika, hod diskom vodný slalom 3x C2
1985	Vincent Lukáč, Dáriuš Rusnák (*1959), Igor Liba (*1960), Dušan Pašek (1960 – 1998) Miroslav Hajdučík - Milan Kučera	ľadový hokej vodný slalom C2
1989	Ondrej Glajza (*1966) Attila Szabó (*1966)	cyklokros, kat. amatérov rýchl. kanoistika, K1 10 km

Titul najúspešnejšieho športovca ČSSR získali Ondrej Nepela (1971) a **Anton Tkáč** (1976, 1978). Nepela bol vyhlásený aj za najúspešnejšieho slovenského športovca 20. storočia.

Majstri Európy:

1969	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie
1970	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie
1971	Marcel Sakač, Rudolf Tajcnár, Ondrej Nepela Juraj Demeč (*1945) Ondrej Hekel	ľadový hokej krasokorčuľovanie atletika, 4x100 m vzpieranie, trh
1972	Vladimír Dzurilla, Rudolf Tajcnár, Milan Kužela, Július Haas Ondrej Nepela Ondrej Hekel	ľadový hokej krasokorčuľovanie vzpieranie, trh
1973	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie
1976	Vladimír Dzurilla, Marián a Peter Šťastní Alexander Vencel (*1944), Ján Pivarník (*1947), Anton Ondruš (*1950), Koloman Gögh (1948 – 1955), Jozef Čapkovič (*1948), Ladislav Jurkemik (*1953), Marián Masný (*1950), Ján Švehlík (*1950), Karol Dobiáš (*1947), Jozef Móder (*1947), Jaroslav Polák (*1947), Dušan Galis (*1949), Dušan Herda, Pavol Biroš (1953), druhým trénerom bol Jozef Vengloš Dan Karabin (*1955)	ľadový hokej futbal zápasenie, voľný štýl
1977	Vladimír Dzurilla, Marián a Peter Šťastní, Vincent Lukáč Miloslav Rofko (*1960)	ľadový hokej plávanie, 100 m znak
1982	Imrich Bugár	atletika, hod diskom
1985	Jozef Sabovčík (*1963)	krasokorčuľovanie
1986	Jozef Sabovčík Jozef Pribilinec (*1960)	krasokorčuľovanie atletika, chôdza na 20 km



Ondrej Nepela, najúspešnejší športovec Slovenska 20. storočia

Federatívne usporiadanie ČSSR ovplyvnilo aj zloženie orgánov ČSOV v prospech väčšieho zastúpenia Slovenska, lenže tento proces bol po roku 1973 postupne umŕtvovaný a počet slovenských členov kolísal.

V novembri 1969 na plenárnom zasadnutí ČSOV Jána Šedivého vo funkcii podpredsedu ČSOV vystriedal Vladimír Černušák a v pléne boli Slováci **Ján Mráz**, Richard Nejezchleb, Eduard Nemeček a Rudolf Štefanec. V prvom polroku 1970 boli v 7-člennom predsedníctve Vladimír Černušák a Richard Nejezchleb, ktorý bol na schôdzi ČSOV dňa 8. 7. 1970 zvolený za predsedu ČSOV. V 81-člennom pléne bolo 8 Slovákov, v r. 1972 (keď sa nový predseda ÚV ČSZTV **Antonín Himl** stal automaticky aj predsedom ČSOV) v 20-člennom pléne zastupovalo Slovensko šesť členov, v r. 1974 v 33-člennom pléne bolo 9 zástupcov Slovenska.

V proreformnom duchu sa pripravovali nové stanovky ČSOV, v ktorých sa mal uplatniť paritný princíp tak, že každý z olympijských športov bude zastupovať „jeden český a jeden slovenský predstaviteľ každého čs. zväzu olympijských športov, menovaný ústredným orgánom príslušného zväzu“. Ak je predsedom občan ČSR, prvým podpredsedom je občan SSR a naopak. Ak nie je utvorený ústredný zväz (t. j. federálny zväz) niektorého olympijského športu, menuje príslušný národný zväz jedného svojho predstaviteľa. Okrem riadnych členov ČSOV s hlasom rozhodujúcim mali plénum tvoriť zástupcovia jednotlivých dobrovoľných organizácií (Zväzarmu, STO a ČTO), ako aj predsedovia Českého a zrejme chystaného *Slovenského klubu olympionikov* (v skutočnosti existoval len Československý klub olympionikov). Predsedníctvo ČSOV malo byť zložené z predsedu, generálneho tajomníka, riadnych členov MOV za ČSSR a ďalších členov pléna tak, aby zástupcovia zväzov olympijských športov mali väčšinu. Pri



ČSOV jestvovali komisie a každá mala mať svojho predsedu a podpredsedu, ktorý je vždy druhej národnosti.

Lenže príprava nových stanov či štatútu bola v dôsledku normalizácie a kádrových čistiek pozastavená. Za úspech Slovenska v období normalizácie možno považovať voľbu Vladimíra Čerňušáka za člena MOV v r. 1981 na 84. zasadnutí MOV v Baden-Badene.

V roku 1987 bola za účasti predsedu MOV **Juana Antonia Samarancha** založená *Československá olympijská akadémia* (ČSOA) a jej prvým predsedom sa stal Vladimír Čerňušák.

Úspešnosť ČSSR na OH a ZOH mala klesajúcu tendenciu. V dvadsaťročí normalizácie zlaté olympijské medaily získali šiesti slovenskí olympionici: O. Nepela (ZOH 1972), A. Tkáč (OH 1976), S. Seman a F. Kunzo (OH 1980), J. Pribilinec a M. Mečír (OH 1988).

Pritom normalizačná éra sa začala pod olympijskými kruhmi sľubne. V Sappore na XI. ZOH 1972 malo Slovensko zlatú zimnú premiéru zásluhou Ondreja Nepelu, ktorý svoj tretí olympijský štart zavŕšil zlatou korunováciou. Ondrejova športová kariéra vzbudzuje úctu. Pod vedením svojej trénerky **Hildy Múdrej** získal tri tituly majstra sveta a päť titulov šampióna Európy, v r. 1970 bol navyše svetovým akademickým majstrom. Jeho dominantnou stránkou boli povinné cviky, po ktorých získaval prakticky nedostihný náskok, čo potvrdil aj v Sappore. V olympijskom hokejovom turnaji prvý raz chýbali Kanadania, takže naši hokejisti mali o jedného rivala menej. Pred posledným zápasom s favorizovaným ZSSR siahali po zlate, lenže po prehre s nimi (2:5) našim nezostala ani strieborná medaila, pri rovnosti bodov pripadla Američanom. Slovenskú výstuž v čs. tíme predstavovali V. Dzurilla a obranca **Rudolf Tajcnár**.

Mníchovské OH 1972 smutne poznamenala tragédia spôsobená teroristami palestínskej extrémnej organizácie *Čierny september*, ktorí pripravili krvavý masaker, znamenajúci 11 obetí na životoch. Pretože olympijské hry boli „za humnami“, ČSSR vyslala do Mníchova rekordný počet 186 olympionikov, medzi nimi si vybojovalo miestenku aj 21 športovcov zo Slovenska. Naša veľká výprava však zožala malé úspechy. Chudobnú bilanciu predstavujú dve zlaté, štyri strieborné a dve bronzové medaily. Prispeli k nim traja strieborní hádzanári **Vincent Lafko** (1945 - 2012), **Andrej Lukošík** (*1947) a **Peter Pospíšil** (1944 - 2006), bronz v skoku do diaľky vybojovala **Eva Šuranová-Kucmanová** (1946 - 2016). Medailová repríza na ďalších OH 1976 sa všestrannej atlétke už nepodarila. Svoje najlepšie olympijské umiestenie získala pri treťom olympijskom účinkovaní Eva Glesková-Lehocká. Konečne sa prebojovala do finále v behu na 100 m, ale zranený stehenný sval jej nedovolil obsadiť lepšie ako 8. miesto.

Po St. Moritz sa dvojnásobným usporiadateľstvom ZOH popýšil aj Innsbruck, ktorý roku 1976 núdzovo prichýlil olympionikov, keď sa americké mesto Denver vzdalo hostiteľskej úlohy. ČSSR vyslala do rakúskeho susedstva 56 olympionikov, ktorí zásluhou hokejistov získali iba jednu medailu striebornej akosti. Zo Slovenska na ZOH vycestovala takpovediac feministická minivýprava, zložená zo štyroch lyžiarok, jednej krasokorčuľiarky a z jedného bežca na lyžiach. Ak si odmyslíme Pavla Svitanu, dodatočne privolaného tretieho brankára, ktorý však do bojov nezasiahol, slovenský hokej zastupoval iba mladší tréner Starší.

Počet slovenských športovcov na Hrách XXI. olympiády v Montreale opäť vzrástol - bolo ich 29 (čs. výpravu tvorilo 165 aktívnych účastníkov). Výprava bola síce početná, ale v porovnaní s OH v Mníchove ešte menej úspešná. Získali sme síce rovnaký počet medailí, lenže mali nižšiu kovovú hodnotu (2 - 2 - 4). Najcennejšiu medailu získal trojnásobný účastník OH a troj-



násobný majster sveta v cyklistickom šprinte Anton Tkáč. Okrem neho v Montreale na medailu zo slovenskej časti už nedosiahol nikto. Najbližšie k nej mala **Mária Mračnová-Faithová**, ktorá výkonom 189 cm obsadila nevďačné štvrté miesto.



Anton Tkáč, olympijský víťaz a trojnásobný majster sveta

Lake Placid sa po III. ZOH 1932 ujal aj XIII. bielej olympiády 1980. Do zámoria v čs. výprave cestovalo aj osem olympionikov zo Slovenska, ale na medaily nesiahol nikto. Dve členky absolvovali už svoj druhý olympijský štart. **Gabriela Svobodová-Sekajová** (*1953) sa pričínila o zisk bodovacieho 4. miesta v bežeckej štafete na 4 x 5 km). **Janka Gantnerová-Šoltýsová** (*1959) výkonnostne povyrástla, čo potvrdila v zjazde pekným 10. miestom. Treťou dárou do partie bola **Mária Jasenčáková** (*1957), ktorá v sánkarskom koryte obsadila 9. miesto. „Silné pohlavie“ zastupovali zo Slovenska štyria hokejisti. Bratskú trojicu **Antona** (*1959), **Mariána** a **Petra Šťastných** z bratislavského Slovana doplnal hokejový matador z Košíc **Vincent Lukáč** (*1954). Čs. hokejisti v Lake Placid neoslnili, 5. miesto bolo sklamaním.

Hry XXII. olympiády 1980 boli pridelené Moskve, kde na výraz protestu proti vstupu sovietskych vojsk do Afganistanu chýbali výpravy z mnohých „západných“ štátov, ale aj Číny. Neúčasť viacerých krajín urobila z Moskvy pre jej satelitov „povinnú masovku“ a z ČSSR sa na hrách zúčastnilo až 211 športovcov, z toho 52 zo Slovenska. Číselnému vzostupu zodpovedal väčší počet získaných medailí, ale o enormných úspechoch sa nedá hovoriť. Naši

olympionici získali 2 zlaté, 3 strieborné a 9 bronzových medailí. Vzhľadom na vysoký počet slovenských reprezentantov v tabuľke uvádzame iba slovenských medailistov. Futbalový olympijský turnaj vyhralo družstvo ČSSR a v jeho radoch boli dvaja slovenskí hráči - **Stanislav Seman** (*1952), ktorý odchytal všetky zápasy a dostal iba jeden gól, a obranca **František Kunzo** (*1954). **Imricha Bugára** diskársky výkon 66,38 m postavil na druhý stupienok. Podiel na striebornej medaile pozemných hokejistiek majú **Iveta Šranková** (*1963), **Viera Podhányiová** (*1960) a **Alena Kyselicová** (*1957). Bronzové ocenenia spod olympijských kruhov si priniesli zápasníci vo voľnom štýle, nitrianski rodáci **Dan Karabín** a **Július Strnisko** (1958 - 2008). Na tretí stupienok „olympijskej debny“ sa postavil aj pástiar **Ján Franek** (*1960) a vzpierač **Dušan Poliačik** (*1955). Do finále sa prebojovali plavec **Miroslav Roľko** (4. a 6. m.), cyklista Anton Tkáč (4. m.), členky gymnastického družstva **Jana Labáková** (aj 6. m. v prostých), **Eva Marečková** a **Katarína Šarišská**. O piate miesta sa zaslúžili hádzanáčky **Mária Beňová**, **Elena Boledovičová**, **Helena Brezányiová**, **Mária Končeková**, **Jana Kuťková**, **Katarína Lamrichová**, **Jolana Némethová**, **Viola Pavlasová**, **Priska Polačeková** a **Daniela Nováková**. Na 6. mieste skončili kanoista **Felix Masár**, atlét **Jozef Plachý** a členovia gymnastického tímu **Rudolf Babiak** a **Jozef Konečný**.



Stanislav Seman



František Kunzo

Na XIV. ZOH 1984 v Sarajeve nám medailovo zazvonilo. Z ČSSR prišlo na hry 50 športových vyslancov, z toho tucet zo Slovenska. Naši hokejisti získali striebornú medailu. O tento úspech sa zaslúžil slovenský útok **Igor Liba** (*1960), **Dáriuš Rusnák** (*1959) a **Vincent Lukáč**, ako aj **Dušan Pašek** (1960 - 1998). Všetci štyria preslávili náš hokej aj v zahraničí a všetkých zdobí titul majstrov sveta z roku 1985, V. Lukáča aj z roku 1977. Ku striebornému zisku ako členka štafety 4 x 5 km prispela trojnásobná olympionička **Gabriela Sekajová-Svobodová**, držiteľka bronzovej medaily z MS 1974 v obligátnej štafete. Bronzovú medailu získal **Jozef Sabovčík**, európsky majster z r. 1985 a 1986. Veľmi pekné 5. miesto v zjazde dosiahla na svojich tretích ZOH **Janka Gantnerová-Šoltýsová**.



OH 1984 v Los Angeles nie sú o nás, lebo boli bez nás: na príkaz ZSSR prišla pomsta socialistických štátov za bojkot moskovskej olympiády. Bojkot bol zdôvodnený nepresvedčivou argumentáciou údajných obáv o bezpečnosť športovcov socialistických krajín.

V r. 1988 prijalo zimných olympionikov kanadské mesto Calgary. ČSSR získala jednu striebornú a dve bronzové medaily. Pretože čs. hokejisti dosiahli svoje doteraz najhoršie umiestenie v histórii ZOH (6. miesto), slovenskí zástupcovia mali v Calgary medailovú absenciu. O 6. miesto sa zo slovenských hokejistov podpísal **Mojmír Božík** (*1962), Igor Liba, **Otto Haščák** (*1964) a Dušan Pašek.



Jozef Pribilinec

Ďalší bojkot hrozil aj OH 1988 v Soule, našťastie bol zažehnaný. Zo Slovenska si olympijskú letenku vybojovalo 51 športovcov, vzhľadom na ich vysoký počet v tabuľke uvádzame iba slovenských medailistov. Slovensko si odnieslo z hier dve zlaté medaily. O jednu z nich sa v chôdzi na 20 km zaslúžil **Jozef Pribilinec** a tak splnil očakávania športovej verejnosti. Veď ho zdobili tituly juniorského i seniorského majstra Európy (1979, resp. 1986), dva tituly halového európskeho šampióna (1987, 1988), ako aj dve strieborné medaily z majstrovstiev sveta (1983, 1987) a jedno európske striebro (1982). Druhú zlatú medailu v Soule získal tenista **Miloš Mečíř** (*1964). Patrí k tým málo svetovým tenistom, ktorí dali prednosť olympijskému turnaju pred štrngajúcim meš-

com a sympatický Miloš dodnes považuje olympijské víťazstvo za svoj najväčší úspech i zážitok. V Soule k zlatu pribalil bronz, ktorý získal s Milanom Šrejberom vo štvorhre. Medailu bronzovej kvality vo voľnom štýle v kategórii do 82 kg si vybojoval **Jozef Lohyňa** (*1963). Úspešný zápasník má medaily z MS i ME, vyšperkované v r. 1990 svetovým prvenstvom. O štvrté miesto sa zaslúžil športový strelec **Ján Kermiet**, o piate miesto hádzanárok sa zo Slovenska pričínili **Zuzana Budayová**, **Alena Damitšová**, **Mária Ďurišinová**, **Anna Hradská**, **Júlia Kolecániová**, **Božena Mažgúrová**, **Marta Pösová**, **Gabriela Sabadošová**, **Jana Stašová**, **Irena Tomašovičová** a Daniela Trandžíková-Nováková. Piata skončila členka párovej štvorky, veslárka **Lubica Novotníková-Kurhajcová**. Do semifinále (5. – 8. m.), sa prebojovala stolná tenistka **Renáta Kasalová** (v štvorhre s M. Hrachovou) a boxer **Peter Hrivňák**. Sieste miesta vybojovali gréckorímsky zápasník **Tibor Jankovics**, kanoista **Attila Szabó** a slovenskí hádzanári **Milan Brestovanský**, **Milan Fořta**, **Peter Mesiarik**, **Jozef Škandík** a **Lubomír Švajlen**, syn strieborného futbalistu z OH v Tokiu.



OH / ZOH	meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
ZOH 1972	Ondrej Nepela	krasokorčuľovanie	1. miesto
	Vladimír Dzurilla, Rudolf Tajcnár	ľadový hokej	3. miesto
	Ján Húska (*1949)	biatlon	4x7,5 km – 12. miesto
	Ján Ilavský (*1942)	beh na lyžiach	4x10 km – 8. miesto
	Ján Michalko (*1940)	beh na lyžiach	4x10 km – 8. m., 15 km – 30. m., 50 km – 30. m., 30 km – 40. miesto
OH 1972	Vincent Lafko, Andrej Lukošik, Peter Pospíšil	hádzaná	2. miesto
	Eva Šuranová-Kucmanová	atletika	skok do diaľky - 3. miesto
	Zdena Bujnáčková (*1955)	športová gymnastika	družstvo – 5. m., viacboj – 29. miesto
	Juraj Demeč (*1945)	atletika	4X100 m – 4. m., 100 m – vyradený v rozbehu
	Ivan Daniš (*1951)	atletika	400 m prek. – vyr. v semifinále
	Marian Havlíček (1953 – 1972)	vodný slalom	K1 – 6. miesto
	Ondrej Hekel	vzpieranie	do 75 kg, trojboj 4. miesto
	Hynek Hromada (*1935)	športová strelba	ľubovoľná pištoľ – 6. miesto
	Ľubomír Kadnár (1941 – 2008)	kanoistika	K4 1000 m – 9. miesto
	Darina Kodajová (*1950), Mária Mališová (*1945), Hilda Mazúrová	volejbal	družstvo - 7. miesto
	Eva Glesková-Lehocká	atletika	100 m – 8. miesto
	Dušan Moravčík (*1948)	atletika	3000 m prek. – 5. m., 5000 m – vyradený v rozbehu
	Roman Moravec (1950 – 2009)	atletika	skok do výšky – 20. miesto
	Štefan Pipa (*1950)	volejbal	družstvo – 6. miesto
	Jozef Plachý	atletika	800 m - vyradený v semifinále
	Katarína Ráczová (*1950)	šerm	fleuret – 11. miesto
	Anton Tkáč	dráhová cyklistika	pevný kilometer – 13. m., stíhacie preteky družstiev – vyradený v kvalifikácii
	Peter Vyskočil (*1948)	moderný päťboj	cestoval ako náhradník
ZOH 1976	Eva Ďurišínová (*1961)	krasokorčuľovanie	ženy – 18. miesto
	Ján Michalko	beh na lyžiach	30 km – 46. miesto
	Anna Pasiarová (*1949)	beh na lyžiach	4x5 km – 6. m., 10 km – 13. m., 5 km – 15. miesto
	Gabriela Svobodová-Sekajová	beh na lyžiach	4x5 km – 6. m., 5 km – 13. m., 10 km – 19. miesto
	Janka Gantnerová-Šoltýsová	zjazdové lyžovanie	obrovský slalom – 25. m., zjazd – 33. m., slalom nedokončila



	Dagmar Kuzmanová (*1956)	zjazdové lyžovanie	slalom – 9. m., obrovský slalom – 9. m., zjazd – 32. miesto
	Pavol Svitana (*1948)	ľadový hokej	dodatočne povolany ako náhradník, keďže nebol na pôvodnej súpiske, striebornú medailu nedostal
OH 1976	Anton Tkáč	dráhová cyklistika	šprint – 1. miesto
	Mária Bartáková (*1948)	veslovanie	párová štvorka – 5. miesto
	Jozefína Čerchlanová (*1952)	atletika	800 m – vyradená v rozbehu
	Dušan Drška (1953 - 1999)	vzpieranie	do 67,5 kg – nedokončil
	Jozef Dobrotka (*1952), Štefan Katušák (*1949), Ján Packa (*1952), Jaroslav Papiernik (1952 - 2002)	hádzaná	7. miesto
	Ondrej Hekel	vzpieranie	do 75 kg – dvojboj – 7. miesto
	Ingrid Holkovičová (*1959)	športová gymnastika	družstvo – 5. m., viacboj – 16. miesto
	Gustáv Hraška (*1953), Stanislav Kropilák (*1955), Justín Sedlák (*1955)	basketbal	6. miesto
	Ľudmila Chmelíková (*1955), Ľudmila Králiková (*1953), Božena Miklošovičová (*1949), Yvetta Poláková (*1953)	basketbal	4. miesto
	Dan Karabín	zápasenie	voľný štýl do 74 kg – súťaž pre zranenie nedokončil
	Katarína Ráczová	šerm	fleuret – vyradená v semifinále
	Dušan Moravčík	atletika	3000 m prek. – 10. miesto
	Mária Mračnová-Faithová	atletika	skok do výšky – 4. miesto
	Ján Nagy (*1945)	vzpieranie	do 110 kg – 4. miesto
	Ivan Némethy (*1946)	športová strelba	ľubovoľná pištoľ – 14. miesto
	Štefan Pipa	volejbal	5. miesto
	Jozef Plachý	atletika	800 m – vyradená v semifinále
	Ľubomír Štark (*1953)	kanoistika	K1 1000 m – 9. miesto
	Eva Šuranová-Kucmanová	atletika	skok do diaľky – vyradená v kvalifikácii
ZOH 1980	Mária Jasenčáková	sánkovanie	ženy – 9. miesto
	Janka Gantnerová-Šoltýsová	zjazdové lyžovanie	zjazd – 10. m., obrovský slalom – 21. miesto
	Vincent Lukáč, Anton Šťastný, Marián Šťastný, Peter Šťastný	ľadový hokej	5. miesto
	Gabriela Svobodová-Sekajová	beh na lyžiach	4x5 km – 4. m., 10 km – 19. m., 5 km – 20. miesto
	Peter Zelinka (*1957)	biatlon	10 km – 6. m., 20 km – 22. m., 4x7,5 km – 11. miesto



OH 1980	Stanislav Seman, František Kunzo	futbal	1. miesto
	Imrich Bugár	atletika	2. miesto
	Iveta Šranková, Viera Podháňyiová, Alena Kyselícová	pozemný hokej	2. miesto
	Dan Karabín	zápasenie	voľný štýl do 74 kg – 3. m.
	Július Strnisko	zápasenie	voľný štýl do 100 kg – 3. m.
	Ján Franek	box	do 71 kg - 3. miesto
	Dušan Poliačik	vzpieranie	do 82 kg - 3. miesto
ZOH 1984	Igor Liba, Dáriuš Rusnák, Vincent Lukáč, Dušan Pašek	ľadový hokej	2. miesto
	Gabriela Sekajová-Svobodová	beh na lyžiach	4x5 km - 2. miesto
	Jozef Sabovčík	krasokorčuľovanie	muži – 3. miesto
	Karol Foltán (*1959)	krasokorčuľovanie	tance (s Holou) – 13. m.
	Vladimír Frák (*1961)	severská kombinácia	jednotlivci – 25. miesto
	Janka Gantnerová-Šoltýsová	zjazdové lyžovanie	zjazd - 5. m., obrovský slalom - nedokončila
	Mária Jasenčáková	sánkovanie	12. miesto
	Ján Klimko (*1960)	severská kombinácia	jednotlivci – 22. miesto
	Viera Klimková (*1957)	beh na lyžiach	20 km – 24. miesto
	Anna Pasiarová	beh na lyžiach	20 km – 16. m., 10 km – 27. miesto
ZOH 1988	Ľubomíra Balážová (*1968)	beh na lyžiach	4x5 km – 7. m., 10 km klasicky – 27. m., 5 km klasicky – 30. m., 20 km voľne – 33. miesto
	Adrián Bireš (*1969)	zjazdové lyžovanie	kombinácia - 8. m., slalom – 15. m., super-G slalom – 23. m., zjazd – 33. miesto
	Mojmír Božík, Otto Haščák, Igor Liba, Dušan Pašek	ľadový hokej	6. miesto
	Alžbeta Havrančíková (*1963)	beh na lyžiach	4x5 km – 7. m., 10 km klasicky – 31. m., 5 km klasicky – 29. m., 20 km voľne – 13. miesto
	Peter Jurko (*1967)	zjazdové lyžovanie	kombinácia – 5. m., slalom – 13. m., super-G slalom – 27. m., zjazd – 29. m., obrovský slalom – 33. m.
	Viera Klimková	beh na lyžiach	4x5 km – 8. m., 20 km voľne – 17. m., 5 km klasicky – 22. m., 10 km klasicky – 35. m.
	Ján Klimko	severská kombinácia	družstvá – 6. m., jednotlivci – 27. miesto
	Lucia Medzihradská (*1968)	zjazdové lyžovanie	kombinácia – 6. m., slalom – 13. m., zjazd – 10. m., obrovský slalom – 23. miesto



	Ludmila Milanová (*1967)	zjazdové lyžovanie	kombinácia – nedokončila., slalom – 13. m., zjazd – 24. m., obrovský slalom – nedokončila, super-G slalom – 29. miesto
	Ladislav Patráš (*1967)	severská kombinácia	družstvá – 6. m., jednotlivci – 21. miesto
	František Repka (1966)	severská kombinácia	družstvá – 6. m., jednotlivci – 30. miesto
	Martin Švagerko (*1967)	skoky na lyžiach	stredný mostík – 42. miesto
OH 1988	Jozef Pribilinec	atletika	chôdza 20 km – 1. miesto
	Miloš Mečír	tenis	muži – 1. miesto
	Miloš Mečír	tenis	štvorhra s M. Šrejberom – 3. miesto
	Jozef Lohyňa	zápasenie	voľný štýl do 82 kg – 3. m.



Miloš Mečír

Školská a záujmová telesná výchova v normalizačnom období veľké úspechy nezožala. Situáciu nezlepšili ani viaceré opatrenia stranických a štátnych orgánov (1972, 1978, 1983), ani spoločný program *Ministerstva školstva SSR (MŠ SSR)* so SÚV ČSZTV pre r. 1981 – 1985, ani vytvorenie *komisie MŠ SSR* pre telesnú výchovu na základných a stredných školách, ani nové osnovy školskej telesnej výchovy pre jednotlivé typy škôl (1970/71, 1977, 1984/85).

Kladne možno hodnotiť, že od r. 1972/73 sa zakladali *športové triedy mládeže (ŠT)*, neskôr *školské športové strediská (ŠŠS)* a *internátne športové školy (ISŠ)*. Avšak nedostatok školských športových zariadení a kvalifikovaných pedagógov telesnej výchovy zostal chronickým javom.



Celková bilancia zatiaľ najdlhšej etapy našich telovýchovných a športových dejín v 20. storočí nedáva dôvod na slávnostné fanfáry, ale celkom ani na pohrebné piesne. V 40-ročnej socialistickej ére sa v Československu pre rozvoj športu a telovýchovy urobilo veľa, ale skôr v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami, už menej pri porovnávaní s najvyspelejšími športovými krajinami sveta, vrátane socialistických krajín ZSSR, Číny a hlavne Nemeckej demokratickej republiky (NDR). Táto tabuľka, isteže podfarbená subjektívnym pohľadom autora, ukazuje, že podľa jednotlivých položiek socialistická éra takmer „uhrala remízu“, tento názor však pri zohľadnení ťažko merateľných etických noriem (pseudoamaterizmus, štátom riadený doping) zostáva viac ako diskutabilný.

plusy	mínusy
vydanie troch zákonov o telesnej výchove a športe (1949, 1952, 1956)	úplná podriadenosť hnutia štátostrane KSČ
vytvorenie štátnych orgánov ŠVŠT, ŠÚTVŠ (1949), komisie pre mládež a telesnú výchovu (1975), vládne výbory pre telesnú výchovu a šport (1978)	nadradenosť administratívneho aparátu voči odborne erudovanej báze dobrovoľných funkcionárov
nárast počtu vyškolených odborníkov (pedagógov, trénerov, funkcionárov) cez školské i telovýchovné inštitúcie	prebujenosť administratívneho systému (inštitucionálna hypertrofia)
rozvoj vedeckovýskumnej základne (od r. 1953)	duplicita štátnej a dobrovoľnej sféry a následné kompetenčné spory
posilnenie vzťahu záujmovej a povinnej telesnej výchovy	častá reorganizácia súťaží (najmä v r. 1948-1956)
spolupráca s odborovým hnutím	dogmatické preberanie sovietskych skúseností, v našich podmienkach často neaplikovateľných
zavedenie princípu plánovitosti v telovýchove a športe	kampaňovitosť činnosti a ich formálne evidovanie, kamuflovanie štatistik o podujatiach a stave členstva
budovanie ŠT, ŠŠS, IŠŠ a SVŠ-M	pretrvávajúci nedostatok objektov a odborníkov pre telovýchovno-športový proces
budovanie SVŠ dospelých	úpadok rekreačných aktivít
udržiavanie prvkov demokratizmu v TJ a ŠK	nedemokratické dosadzovanie kádrov do riadiacich orgánov hnutia
	ignorovanie slovenských požiadaviek na rovnocenné zastúpenie
	klamný proklamovanie amaterizmu a tajná distribúcia dopingu zo strany štátu

Dovoľme si k časom totalitného režimu aspoň jednu poznámku. Napriek všetkým režimovým negatívam sa do neplatenej práce zapojili tisíce dobrovoľných aktivistov. Ich aktivity v demokratickom mikrosvete jednôt predstavovala „ostrov pozitívnej deviácie“, kde si občania dokázali vládnuť sami sebe bez nanominovaných súdruhov. V oddieloch, odboroch, jednotách a kluboch sa udržiavali prvky *spolkového demokratizmu* a tolerancie, odlišné od pomerov vo vyšších orgánoch hnutia, kde všetko riadila komunistická strana dosadenými kádrami. Kým „hore“ vládla diktatúra, „dolu“ sa holdovalo demokracii...



VI. ŠPORT NA SLOVENSKU OD ROKU 1990

6.1 obdobie ČSFR 1990 – 1992

Predposledným kľúčovým medzníkom v našich dejinách a v dejinách nášho športu je november 1989, keď „nežná revolúcia“ odstránením komunistickej diktatúry zásadne zmenila život celej spoločnosti. Hybnou pákou spoločenských zmien sa v Čechách stalo *Občianske fórum* (OF), na Slovensku bola vytvorená *Verejnosc proti násiliu* (VPN). Po rezignácii komunistickej federálnej vlády bola 10. decembra (deň ľudských práv) vymenovaná nová vláda a prezident Gustáv Husák podal demisiu. Koncom decembra 1989 Federálne zhromaždenie zvolilo za svojho predsedu Alexandra Dubčeka a za prezidenta ČSSR bol zvolený **Václav Havel**. V apríli 1990 prijalo Federálne zhromaždenie zmenu názvu nášho štátu na *Českú a Slovenskú federatívnu republiku* (ČSFR). V júni 1990 sa po 44 rokoch konali prvé demokratické voľby, na ktorých sa zúčastnilo 95 % voličov. V Česku presvedčivo zvíťazilo OF (53,2 %), na Slovensku vyhrala VPN (29,3 %). Komunisti dostali 13,3 % a rozpadli sa na ultrakomunistov (KSS) a na *Stranu demokratickej ľavice* (SDL), ktorá neskôr splynula so stranou *Smer – sociálna demokracia* (Smer – SD).

Na slovenskej politickej scéne sa objavil aj (staro)nový hráč - k aktivitám a k podiele na korigácii sa prihlásilo prebudené slovenské nacionálne hnutie, ktoré využilo návrat demokracie k presadzovaniu nielen prirodzených, ale aj radikálnych národných záujmov a podstatnou mierou prispelo k rozdeleniu ČSFR.

Netreba si nahovárať, že predstavitelia a príslušníci telovýchovného a športového hnutia mali na páde komunistického režimu výraznejší podiel. Táto pasivita vyplývala zo skutočnosti, že telovýchova a šport sa v socializme tešili značnej štátnej podpore, aj keď často iba vo verbálnej rovine. Najmä vrcholový šport bol „výkladnou skriňou“ socializmu, pretože mal demonštrovať prednosti socialistického systému v boji s kapitalizmom. Športovci patrili k privilegovaným vrstvám obyvateľstva, ich medzinárodné úspechy boli oceňované štátnymi vyznamenaniami, umožňovali sa im individuálne výhody pri štúdiu i v zamestnaní. V rámci početných medzinárodných súťaží na rozdiel od bežných občanov mohli cestovať na „imperialistický západ“, kde ich však ostro sledovali vedúci výprav, čelní funkcionári a spolupracovníci *Štátnej tajnej bezpečnosti* (ŠtB), často regrutovaní z radov samotných športovcov a športových funkcionárov.

Športové hnutie (pozor! - odteraz budeme používať len tento pojem, integrujúci aj telovýchovu, turistiku a relevantné pohybové aktivity) jednoducho „zaspalo“ novembrový štart, lenže potom sa športová Šípková Ruženka prebudila zo spánku a vyšprintovala hektickým tempom, miestami až chaotickým. S trochu irónie by sa dalo povedať, že hnutie (podobne ako nacionalisti) sa správalo smelo, keď sa už smelo. Avšak predstava o podobe športového hnutia bola hmlistá a jeho prestavba náročná, nevyhla sa excesom a výstrelkom jednotlivcov. Hnutie sa „za pochodu“ muselo adaptovať na nové sociálne a politické podmienky – na decentralizáciu a demokratizáciu, trhové prostredie a podnikanie.



Asi najviac názorových turbulencií spôsobovala delimitácia majetku bývalých monopolných organizácií, ako aj spôsoby jeho ďalšieho využitia. K málo prehľadnej situácii sa pridalo kreovanie množstva nových druhov športu, v ktorom sa skoncovalo s falošným amaterizmom. Nastúpila „nová neznáma“ – ozajstná *profesionalizácia* vrcholového športu a jeho výrazná komercializácia.

Na všetky pohyby v hnutí sa snažili reagovať zmeny príslušných zákonov:

- *Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov* dal „zelenú“ vytváraniu športových subjektov ako občianskych združení (OZ), ktoré prestali plniť úlohu „predstaviteľov celého telovýchovného hnutia“, akým bol ČSZTV
- *Zákon č. 173/1990* upravoval vzťahy subjektov športového hnutia
- *Zákon o telesnej kultúre č. 198/1990* vymedzil činnosť nových i staronových združení, v ktorom bola definovaná zodpovednosť jednotlivých článkov športového hnutia a štátnych orgánov v športe (tento zákon však od počiatku nenachádzal reálne uplatnenie a zostal iba v deklaratívnej rovine)

Potrebné zmeny v športovom hnutí brzdila aj skutočnosť, že jeho aparát sa na špičkových postoch obmenil iba minimálne, v priebehu transformácie hrali prím funkcionári socialistického režimu, ktorí mali výhodu: disponovali odbornými skúsenosťami i potrebnými kontaktmi, lenže sa nedokázali (alebo nechceli) adaptovať na nové sociálno-ekonomické podmienky.

Ku koncu roka 1989 mal ČSZTV rozsiahlu členskú základňu (okolo 2 miliónov členov) a prepracovanú štruktúru centralizovaného riadenia. Spočiatku sa orgány ČSZTV snažili o zachovanie organizácie a prípadné obsahové a personálne zreformovanie, nedokázali však zabrániť zrušeniu monopolného postavenia ČSZTV a Zväzarmu a vytváraniu novej pluralitnej štruktúry športového hnutia. Medzitým totiž vznikali rôzne iniciatívy a navrhovaných riešení bolo nepreberné množstvo – od zachovania doterajšieho modelu ČSZTV až po úplnú atomizáciu hnutia od vyšších celkov až po samotné TJ.

Priebeh najdôležitejších udalostí a podujatí približuje ich tabuľkový prehľad:

dátum	vo federácii	na Slovensku
3. 12. 1989		mimoriadne zasadnutie SÚV ČSZTV: požiadavky na zmeny stanov ČSZTV v súlade s aktuálnymi ústavnými zmenami, prehodnotenie Poučenia z hodnotenia vývoja telovýchovnej organizácie v uplynulom období, odbúranie administratívno-direktívnych spôsobov riadenia, budovanie politicky nezávislej organizácie na princípe dobrovoľnosti
5. 12. 1989	mimoriadne zasadnutie ÚV ČSZTV v Prahe: voľba nových orgánov ÚV (nový predseda Pavel Klapuš), zmeny v aparáte ČSZTV, požiadavky urýchlene zmeniť socialistický zákon č. 68/1956 Zb., zrušiť predpisy odporujúce novej ústave, rehabilitovať politicky postihnutých športovcov, zrušiť nadradenosť územných orgánov nad športovými zväzmi, klubom dať maximálnu samostatnosť	



7. 1. 1990		odstúpenie starého predsedníctva SÚV ČSZTV, požiadavka, aby telesná výchova a šport boli výlučne v pôsobnosti <i>národných republík</i> a aby základné organizačné články mali vo vzťahu k federálnym orgánom právnu a ekonomickú subjektivitu
13. 1. 1990		celoslovenský aktív zástupcov TJ a zväzov SO ČSZTV, zvolenie <i>akčného výboru</i> (predseda Štefan Gašparík), príprava mimoriadneho zjazdu SO ČSZTV
19. 1. 1990		<i>Celoslovenské športové fórum</i> , návrh zásad tvorby nového demokratického hnutia, požiadavky, aby celá telesná kultúra bola výlučne v pôsobnosti národných republík (pričom by základné články mali právnu subjektivitu), dodržiavanie princípov skutočnej federácie, vytvorenie legislatívnych, organizačných a ekonomických podmienok, aby sa nemohlo obnoviť direktívne byrokratické riadenie
11. 3. 1990		- mimoriadny zjazd SO ČSZTV: schválenie dočasných stanov nástupníckej organizácie <i>Slovenského združenia telesnej kultúry</i> (SZTK), žiadosť vydať zákon o telesnej kultúre, o vytvorenie ústredného orgánu štátnej správy pre telesnú kultúru v SR, o zriadenie <i>Výboru pre telesnú kultúru a mládež</i> pri vtedajšej Slovenskej národnej rade (SNR), o prevedenie majetku ČSZTV do vlastníctva TJ
25. 3. 1990	mimoriadny zjazd federálneho ČSZTV: schválenie zániku ČSZTV a vytvorenie nástupníckych organizácií (<i>Český svaz tělesné výchovy</i> - ČeSTV v ČR a SZTK v SR, ako aj subjektov, ktoré sa v nich združili, napr. <i>Československá konfederácia športových a telovýchovných zväzov</i> - ČSKŠTZ a subjektov v nej združených - TJ, ŠK, ŠZ), vytvorenie dôsledného česko-slovenského paritného zastúpenia vo federálnych zväzoch	
24. 3. 1990	transformácia Zväzarmu na <i>Sdružení technických sportů a činností ČR</i> (STSC ČR)	transformácia Zväzarmu na <i>Združenie technických športov a činností SR</i> (ZTSC SR)

Všetok civilný majetok, ktorý do r. 1989 spravoval ČSZTV (s výnimkou školských športových zariadení), bol rozdelený jednotlivým nástupníckym organizáciám a postupne ho získavali subjekty, ktoré ho na športovanie využívali, žiaľ aj zneužívali („podnikavci“ v mestách, obciach, športových kluboch a niektorých zväzoch).

Majetok Zväzarmu bol rozdelený medzi jednotlivé zväzy, združené v týchto organizá-

ciách, ale aj medzi organizácie stojace mimo, ktoré si uplatňovali nárok na časť majetku (Čs. autoklub, rádioamatérske organizácie a pod.).

Nové i staronové subjekty však nevznikli za rovnakých podmienok, v tejto súvislosti možno hovoriť o troch kategóriách:

nástupnícke organizácie	obnovené organizácie	nové organizácie na Slovensku
<p>Český svaz tělesné výchovy (ČeSTV)</p> <p>Sdružení technických sportů a činností ČR (STŠČ ČR)</p> <p>Slovenské združenie telesnej kultúry (SZTK)</p> <p>Združenie technických športov a činností SR (ZTŠČ SR)</p>	<p>nadväzovali na násilne prerušenú činnosť v roku 1945, resp. 1948:</p> <p>Československá obec sokolská (ČOS)</p> <p>Československý Orel,</p> <p>YMCA a YWCA</p> <p>Klub českých turistů (KČT)</p> <p>Junák a ďalšie skautské organizácie</p> <p>Makkabi</p> <p>Svaz dělnických tělovýchovných jednot</p> <p>Sokol na Slovensku (SnS)</p> <p>Slovenský Sokol</p> <p>Slovenský Orol (SO)</p> <p>Zváz robotníckych telovýchovných jednot (ZRTJ)</p> <p>Slovenský skauting (SLSK)</p>	<p>Asociácia športu pre všetkých (AŠPŠ) – 1990</p> <p>Asociácia (neskôr Konfederácia) športových zväzov SR (AŠZ SR) – 1990</p> <p>Asociácia telovýchovných jednot a klubov SR (ATJK SR) – 1990</p> <p>Asociácia telovýchovných a turistických aktivít SR (ATTA SR) – 1990</p> <p>Slovenská asociácia akademického športu (SAAŠ) – 1990</p> <p>Šport zdravotne postihnutých (ŠZP) – 1990</p> <p>Kresťanská športová únia (KŠÚ) – 1991</p> <p>Asociácia školských športových klubov (AŠŠK) – 1992</p> <p>Zväz základnej rekreačnej telesnej výchovy (ZRTV) – 1992</p>



Nástupnícke organizácie zdedili majetok predchodcov, členstvo i funkcionársku základňu. Združovali viaceré subjekty - rôzne športové zväzy, športové kluby a TJ, ktorým poskytovali servis a vytvárali platformu na vzájomnú spoluprácu.

Do tretej skupiny nových subjektov patria združenia, ktoré v tomto hektickom období často nedokázali koordinovať svoje ciele, takže chýbala ucelená koncepcia ďalšieho smerovania.

Transformácia sa nevyhla ani armádnemu športu. V r. 1990 vznikla *Správa telesnej výchovy a športu*, ktorá okrem riadenia armádneho športu riešila aj problematiku telesnej výchovy vojsk a vojenských škôl. Vzniklo *Armádne centrum telesnej výchovy a športu Dukla Praha* (ACTŠ Dukla Praha).

Pri *Federálnom ministerstve vnútra* sa zmenilo označenie TJ RH/ČH a jednoty sa registrovali pod názvom *Športové kluby polície (ŠPK)*.

Stále však neexistovala jasne formulovaná štátna politika v športe, v ktorej by bola zakotvená presná úloha štátu pri vytváraní podmienok na športovú činnosť, hoci transformáciou prešli aj samotné relevantné štátne orgány - od centrálnych po miestne:

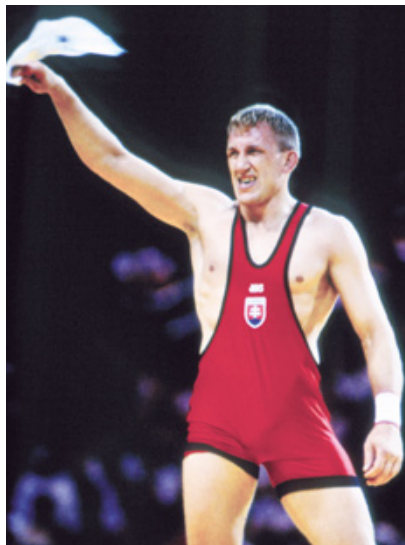
- centrálné orgány - *ministerstvá* školstva, vnútra, obrany so svojimi zložkami
- regionálne orgány - *vyššie územné celky* s odbormi športu a *strednými školami*
- miestne orgány - mestá a obce s odbormi športu a *základnými školami*



Pri *Ministerstvách školstva ČR a SR (MŠ ČR, MŠ SR)* boli zriadené odbory telovýchovy a športu, na Slovensku konkrétne *odbor štátnej starostlivosti o telesnú výchovu a šport*, ktorý však nebol vyzbrojený dostatočnými kompetenciami. MŠ SR používalo predovšetkým nepriame formy riadenia (dotácie, tvorba legislatívnych podmienok, vypracúvanie dlhodobých koncepcií a pod.) Odbory mali zabezpečovať:

- koordináciu činnosť športových subjektov a prerozdelenie financií zo štátnych zdrojov
- určovať obsah telovýchovného vzdelávania v školách a školských zariadeniach, vzdelávanie odborníkov v športe
- podporovať športové aktivity, výskum a vedu, medzinárodnú spoluprácu
- iniciovať tvorbu legislatívy v oblasti športu

Na medzinárodnej úrovni ČSFR začala spolupracovať s členskými krajinami *Rady Európy (RE)*, do ktorej sa začlenila v r. 1991. Preto mohla pristúpiť k dokumentu *Európska charta športu*, ku ktorému sa v r. 1992 pripojili všetky členské krajiny RE (dokument zjednocoval prístup k podpore rozvoja telesnej výchovy a športu podľa zásad humanizmu a demokracie).



Jozef Lohyňa

V krátkom období existencie ČSFR je slovenských titulov z MS a ME v olympijských športoch naozaj málo. Svetovým šampiónom sa v r. 1990 stal Jozef Lohyňa (zápasenie, voľný štýl do 82 kg), titul európskeho majstra pre rok 1990 si na 20 km trati vypochoval **Pavol Blažek** (*1958).

Na ponovembrové zmeny najrýchlejšie zo športového hnutia zareagovala *olympijská zložka*. Už v polovici decembra 1989 bol vypracovaný návrh na právne a organizačné osamostatnenie ČSOV z rámca ČSZTV a **Jindřich Poledník** rezignoval na funkciu predsedu ČSOV. Ustanovujúce zasadnutie ČSOV ako samostatnej organizácie sa uskutočnilo 25. 4. 1990. Za predsedníčku ČSOV bola zvolená Věra Čáslavská, za podpredsedov **Přemysl Herych** a Slováci **Pavol Glesk** a **Ján Neubauer**, generálnym tajomníkom sa stal „pražský Slovák“ **Karol Špaček**.

V olympijskom hnutí sa Slovensko predstavilo novinkou. V apríli 1990 sa ako občianske združenie slovenských športových zväzov, olympionikov Slovenska, významných osobností spoločenského života a osôb, podporujúcich olympijské hnutie, zrodila *Olympijská spoločnosť Slovenska (OSS)*. Za predsedníčku bola zvolená dvojnásobná olympionička Mária Mračnová-Faithová, tajomníkom sa stal strieborný olympionik Jozef Labuda. OSS v krátkom čase vyvinula celý rad aktivít a prejavila snahu premeniť sa na SOV. Tento krok však MOV nemohol akceptovať, pretože podľa Olympijskej charty v jednom štáte nemôže existovať viacero národných olympijských výborov (NOV). OSS sa potom stala autonómnu zložkou ČSOV. V nadväznos-

ti na program ČSOV prijala za svoju hlavnú úlohu rozvíjať na slovenskom území ČSFR *olympizmus*, ktorý sa v totalitnom režime deklaroval zväčša iba formálne. V regiónoch Slovenska vznikali *olympijské kluby*, organizovali sa stretnutia olympionikov, propagovali idey olympizmu, usporadúvali sa masové podujatia (*Dni športu*, *Beh proti drogám*, *Beh Olympijského dňa*), sústreďovali sa biografické údaje a podnecoval archívny výskum. OSS podporovala športové a kultúrne olympiády detí a mládeže pod názvom *Kalokagatia*, organizovala prednášky, semináre a besedy, vznikol fond na podporu olympionikov – dôchodcov. OSS postupne združovala regionálne *Olympijské kluby*, *Klub fair play*, *Kalokagatiu*, *Slovenskú olympijskú akadémiu* (SOA), *Slovenskú spoločnosť olympijskej a športovej filatelie* a *Komisiu športu pre všetkých*. OSS sa 28. 1. 1995 včlenila do štruktúr SOV, ktorý vznikol na svojom ustanovujúcom zasadnutí 19. decembra 1992.



Dve podoby Márie Mračnovej

Samotný ČSOV po rozdelení ČSFR ukončil svoju činnosť k 27. 3. 1993 a nástupnícke práva preniesol na Český olympijský výbor (ČOV) a *Slovenský olympijský výbor* (SOV).

Olympijský rok 1992 bol posledný, keď na ZOH a OH vystúpili českí a slovenskí olympionici pod spoločnou vlajkou.

Do Albertville, dejiska ZOH 1992 si prišli merať sily olympionici zo 64 krajín, medzi ktorými mali obnovenú premiéru výpravy staronových samostatných štátov Litvy, Lotyšska a Estónska. ČSFR vyslala do savojských Álp 76 aktívnych pretekárov, ktorí získali tri bronzové medaily. Vo výprave bolo 15 olympionikov zo Slovenska a k medailovému zisku v bronzovej hodnote prispeli iba štyria slovenskí hokejisti. Slovenské účinkovanie uvádza tabuľka:



meno olympionika a životné dáta	šport	výsledky
Jaromír Dragan (*1963), Róbert Švehla (*1969), Igor Liba, Peter Veselovský (*1964)	ľadový hokej	3. miesto
Ľubomíra Balážová	beh na lyžiach	4x5 km 6. m., 5 km klasicky – 11. m., 15 km klasicky – 13. m., kombinácia – 26. m.
Martin Bayer (*1972)	severská kombinácia	jednotlivci – 41. miesto
Marián Bireš (*1964)	zjazdové lyžovanie	zjazd – 34. m., obrovský slalom – 34. m., super-G – 37. m., kombinácia - nedokončil
Alžbeta Havrančíková	beh na lyžiach	4x5 km 6. m., 30 km voľne - 11. m., 5 km klasicky – 34 m., kombinácia – 17. miesto
Mária Jasenčáková	sánkovanie	20. miesto
Peter Jurko	zjazdové lyžovanie	slalom – 25. m., obr. slalom – 37. m., Super-G – 39. m., kombinácia - nedokončil
Jozef Kovařík (*1966)	severská kombinácia	družstvá – 6. m., jednotlivci – 17. miesto
Lucia Medzihradská	zjazdové lyžovanie	zjazd – 16. m., slalom – 16. m., obrovský slalom – 20. m., super-G – 29. m., kombinácia – 8. miesto
Ľudmila Milanová	zjazdové lyžovanie	zjazd – 24. m., slalom – 24. m., obrovský slalom – 20. m., super-G – 36. m., kombinácia – 15. miesto
Zora Simčáková-Kepeňová (*1963)	beh na lyžiach	30 km voľne -30. m., 15 km klasicky – 18. miesto

Hry XXV. olympiády 1992 v Barcelone sa konali v rodisku prezidenta MOV J. A. Samarancha. Na hry išla z ČSFR veľká 210-členná výprava športovcov, ktorí získali 4 zlaté, 2 strieborné a 1 bronzovú medailu. Zo Slovenska si olympijský dres vybojoval *rekordný* počet 62 olympionikov (pre vysoký počet ich v tabuľke neuvádzame), ale k medailovému zisku neprispel z nich nikto. Slovensku zostali dve štvrté miesta a postarali sa o ne **Slavomír Kňazovický** (*1967) v C1 na 500 m a štvorkajak **Jozef Turza** (*1972), **Juraj Kadnár** (*1972), **Robert Erban** (*1972) a Attila Szabó na 1000 m trati. Na 5. priečke skončili voľnoštyliar do 82 kg Jozef Lohyňa, do štvrtfinále (5. – 8. m.) sa prebojovali boxeri **Vojtech Rückschloss** (*1969) do 91 kg a Peter Hrivnák (nad 91 kg). Na 6. mieste skončili veslárka párovej štvorky Ľubica Novotníková-Kurhajcová a basketbalistky **Eva Antalecová**, **Eva Berková**, **Iveta Bieliková**, **Erika Burianová-Dobrovičová**, **Renáta Híráková**, **Adriana Chamajová**, **Andrea Chupíková**, **Anna Kotočová-Janoštinová** a **Milena Rázgová**.



Ku koncu roka 1992 bola organizačná transformácia občianskych združení v podstate dokončená. Súhrnne možno konštatovať, že transformačný proces sprevádzali mnohé nepriaznivé faktory. Samotné hnutie charakterizovala:

- prílišná rozdrobenosť hnutia a nekoordinovanosť ich spolupráce
- veľké ekonomické problémy, spočívajúce v nedostatku finančných prostriedkov (čo korešpondovalo s hospodárskou situáciou republiky)



- rozpad vedľajšej hospodárskej činnosti TJ
- rozpredávanie majetku (v dôsledku krachov či tunelovania) a strata účelových hospodárskych zariadení
- rozpad systému centier štátnej športovej reprezentácie a zdravotnej starostlivosti o športovcov

V prípade štátnej sféry sa prejavili negatívne faktory:

- nevyjasnené vzťahy a právomoci štátnych orgánov, absencia ucelenej koncepcie ďalšieho smerovania
- absencia stabilného a transparentného modelu podpory športu z centrálnych zdrojov, evidentné nedostatky v legislatíve
- malá podpora štátu na vedu a výskum v športe, na šírenie a výmenu informácií

Výrazne utrpel mládežnícky šport:

- rozpad uceleného systému športových tried, športových škôl, zánik tréningových stredísk mládeže a stredísk vrcholového športu mládeže
- výrazná redukcia športových krúžkov a športových hier, zrušenie príspevkov štátu na lyžiarske a športovo-turistické kurzy
- oslabenie pozície rodiny a školy a čoraz nákladnejšia *ekonomická náročnosť* športovania

Vývojová etapa 1989–92 bola ukončená ďalším historickým míľnikom, ktorým sa v r. 1993 stalo pokojné rozdelenie ČSFR na samostatné štáty Českú republiku (ČR) a *Slovenskú republiku* (SR).

6.2 Slovenské štvrtstoročie (1993 - 2017)

Na poslednom míľniku našich dejín je vyrazený dátum 1. január 1993, keď bola vyhlásená *Slovenská republika* (SR). Posledná vývojová etapa má to šťastie, že je „nekonečná“. Časová os si neustále pribaluje batôžky dňa, preto si historik musí stanoviť v nekonečne nejaký konečný termín. V tomto prípade etapa končí po štvrtstoročí, rokom 2017. Zhodou okolností je to aj 25-ročné jubileum našej najvýznamnejšej športovej inštitúcie – Slovenského olympijského výboru (- medzitým Slovenského olympijského a športového výboru, v rámci ktorého vychádza aj táto publikácia). A pretože hrá olympizmus prím, ako bonus na časovú os „nadplán“ navliekame aj dni zimných olympijských hier 2018, ktoré sa konali tesne po stanovenom limite, predsa len ide o mimoriadnu športov udalosť.

Ako je známe, prvým prezidentom SR sa stal **Michal Kováč**, predsedom vlády zostal **Vladimír Mečiar** a zotrval vo funkcii až do parlamentných volieb 1998. Žiaľ, jeho vládu charakterizovali autoritatívne spôsoby, nacionalistická rétorika a divoká privatizácia. Slovensko sa dostávalo do čoraz hlbšej medzinárodnej izolácie, z ktorej vyviazlo až po prevzatí moci dovedajšou opozíciou, vedenou **Mikulášom Dzurindom**. Slovensku sa v nasledujúcich rokoch podarilo dobehnúť politický vývoj v okolitých krajinách - SR sa stala členom *NATO* (29. 3. 2004) a členom *Európskej únie* (1. 5. 2004). V decembri 2007 sa Slovensko pridružilo k *Schengenskej zmluve* o bezhraničnom pohybe občanov v rámci EÚ a 1. 1. 2009 prijala *euro* ako domá-



cu menu. V priebehu štvrtstoročnej existencie ostáva politická situácia iba relatívne pokojná, sprevádzajú ju časté turbulencie, škandály a hádky, ktorým je cudzia politická korektnosť. Ale slabou stránkou Slovenska ostáva aj justícia, vymožitelnosť práva a právny štát existuje viac na papieri ako v skutočnosti. Výrazne zaostáva zdravotníctvo a školstvo.

Väčšina historikov potvrdí, že spracovanie najnovšieho obdobia je najproblematickejšie. Hodnotené javy a udalosti sú v neustálom pohybe a premenách, ich aktéri a svedkovia ešte žijú, udalostí je nepreberné množstvo a robiť rebriček ich významnosti je späť s rizikom subjektívnosti. Skrátka, robiť závery z ešte neuzavretej etapy je často „veštením zo sklenej gule“.

Dvadsaťpäťročná etapa športu na samostatnom Slovensku už nie je dobou zásadných premen. Po hektickej revolúcii nastúpila rozpačitá evolúcia, žiaľ, iba málo progresívna: skôr ako posun dopredu ide o prešľapovanie v zamotanom kruhu opakujúcich sa problémov a výziev, ba až cúvania dozadu. Skôr ako do spevu je verejnosti do žalospevu. Evolučný pohyb v poslednom štvrtstoročí sa prejavoval nasledovne:

- ako-tak sa ustálil počet športových subjektov, ktoré získali stabilizovanú štruktúru a svoje vnútorné pravidlá
- udomáčovali sa nové športové odvetvia a niektoré tradičné športy sa ocitli na ústupe
- v súlade s územnosprávnou reformou sa presúvali v oblasti športu kompetencie z centra (ministerstvá) na regionálne útvary, čo vždy nebolo šťastným riešením

Ak sme v smerovaní športového hnutia spomínali aj cúvanie dozadu, jedným z jeho prejavov bol pozostatok socialistickej éry – neadekvátne zasahovanie *politiky* do športu. V rokoch „mečiarizmu“ sa to napr. prejavilo v abdikácii predsedu SZTK **Ivana Hargaša** v prospech príslušníka vládneho *Hnutia za demokratické Slovensko* (HZDS) **Baltazára Dubeňa**. Vláda zrazu ukázala štedrú tvár a pre finančne podvyživený šport okamžite uvoľnila centrálné finančné toky (v r. 1996 sa prídela z rozpočtu prvý raz v histórii SR výrazne vyšplhal nad 200 miliónov korún a v roku 1997 prekročil hranicu jednej miliardy). Vonkoncom nešlo o systémový prístup, ale len o politické protekcionárstvo a lacný populizmus. Športové hnutie vedelo, čo sa patrí. Vládnemu mecenášovi odvieadlo protislužbu pri výstupe na Mount Everest v máji 1998: slovenskí horolezci na najvyšší vrch sveta nezapichli štátnu vlajku, ale vlajočku HZDS (!), z čoho by zdíval aj yeti, keby naozaj žil.

O prepojenosti s politikou svedčí aj účasť predsedu ZTŠČ SR **Ferdinanda Haladu** na kandidátke HZDS v parlamentných voľbách 1998, či voľba podpredsedu NR SR a predsedu *výboru pre vzdelanie, vedu, kultúru a šport* pri NR SR **Mariána Andela** z vládnej *Slovenskej národnej strany* (SNS) za prezidenta ATJK SR. A na dôvažok bol M. Anđel kooptovaný za podpredsedu výkonného výboru SZTK (1997). Aj ďalšie združenia porušovali princíp nadstraníckosti a viazali sa na konkrétne politické subjekty. Napríklad *Slovenský Orol* spolupracoval s politicky sa angažujúcim predstavenstvom *Maticy Slovenskej* (MS) a cez ňu so *Svetovým kongresom Slovákov* (SKS). Z politicko-nacionálnych dôvodov sa politicky polarizoval tiež *Slovenský skauting*, ktorý takisto nadviazal spoluprácu s MS.

Vráťme sa však k evolúcii v športovom hnutí. Pripomeňme si, že napriek malej hybnosti priniesla nepreberné množstvo udalostí, javov a procesov, takže je náročné vybrať tie najpod-



statnejšie determinanty a ozrejmiť ich pútavou formou, tu by sa zapotil aj samotný Shakespeare. Ale zatnime zuby a podľho do sveta prehrýzať sa evidenčnou nudou.

Našťastie jeden z prvých krokov Slovenska bol pozitívny, keď v r. 1993 SR pristúpila k akceptovaniu medzinárodných aktivít *Rady Európy*:

- k *Európskej charte o športe*
- k *Európskemu dohovoru o násilí a neviazanosti divákov počas športových podujatí najmä na futbalových štadiónoch*
- k *Dohovoru Rady Európy proti dopingu*

Priebežne NRSR prijala rad relevantných (nie však dokonalých) zákonov:

- *Zákon NR SR č. 264 (1993) o štátnom fonde telesnej kultúry*, ktorý upravil podmienky financovania športu z prostriedkov lotérií
- *Zákon č. 226 O používaní a ochrane olympijskej symboliky a o SOV (1994)*
- *Zákon NR SR č. 288 o telesnej kultúre (1997)*, ktorý upravil aj oblasť vzdelávania a živnostenského podnikania v športe (nebol dokonalý a stal sa predmetom značnej kritiky)

Pri historickom mapovaní pohybu a menších metamorfóz v subjektoch športového hnutia nemá význam postupovať detailne rok po roku, postačí pozastaviť sa pri kľúčových momentoch.

V r. 2004 bol v podstate stabilizovaný demokratický model koexistencie vládnych orgánov a mimovládnych organizácií na všetkých úrovniach – od celoštátnej cez regionálnu až po miestnu. Systém štátnej správy v oblasti športu naďalej (a naďalej neuspokojivo) zabezpečovali ústredné a regionálne orgány – *ministerstvá* školstva, vnútra a obrany so svojimi orgánmi, na regionálnej úrovni *vyššie územné celky* s odbormi športu a strednými školami, na miestnej úrovni *mestá a obce* s odbormi športu a základnými školami. K vládnyim športovým inštitúciám patrili:

- *AŠK Dukla Banská Bystrica, AŠK Dukla Trenčín*
- *Centrum štátnej športovej reprezentácie ministerstva vnútra SR*
- *Oddelenie vrcholového športu ministerstva obrany*
- *Centrum akademického športu, neskôr sa zmenilo na Národné športové centrum*
- *Sekcia štátnej starostlivosti o šport MŠ SR*
- *Štátny pedagogický ústav*
- *Ústav informácií a prognóz školstva*
- *Vysoké školy (Fakulta telesnej výchovy a športu UK Bratislava, Fakulta športu Prešovskej univerzity, Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bella Banská Bystrica, pedagogické fakulty Prešovskej Univerzity, Univerzity Komenského Bratislava, Univerzity Mateja Bella a Univerzity Konštantína filozofa Nitra).*

Partnerom štátnej správy bol mimovládny športový sektor. Doň patril príliš veľký počet subjektov, ktoré by sa dali členiť do troch kategórií:



<i>národné športové federácie a federácie postihnutých športovcov</i> (vyše 90 zväzov)	<i>špeciálne mimovládne športové organizácie</i> (Klub športových redaktorov SSN, Múzeum telesnej kultúry v SR, Slovenská spoločnosť športovej psychológie, Slovenská spoločnosť telovýchovného lekárstva, Slovenská vedecká spoločnosť pre telesnú výchovu a šport, Slovenský antidopingový výbor)	<i>mimovládne športové organizácie</i> (v prvej polovici 90. rokov 22 subjektov so svojimi zložkami)
---	---	--



Najpočetnejšia mimovládna organizácia SZTK zastrešovala *Asociáciu športu pre všetkých (AŠPV), Asociáciu telovýchovných jednôt a klubov SR (ATJK SR), Konfederáciu športových zväzov SR (KŠZSR) a Slovenský futbalový zväz (SFZ)*. SZTK malo do r. 2004 aj 37 *oblastných útvarov (ObÚ SZTK)*.

Druhé najväčšie občianske združenie - ZTŠČ - zastrešovalo 18 celoslovenských športových a športovo-technických organizácií so 60-tisícovou členskou základňou.

K najvýznamnejším mimovládnym organizáciám patrili:

- *Kresťanská športová únia (KŠÚ)*
- *Slovenská asociácia športu na školách (SAŠŠ)*
- *Slovenská asociácia univerzitného športu (SAUŠ)*
- *Slovenské hnutie špeciálnych olympiád (SHŠO),*
- *Paralympijská asociácia Slovenska (PAS)*
- *Slovenský Orol (SO)*
- *Sokol na Slovensku (SnS)*
- *Slovenská obec sokolská (SoS)*
- *Slovenský skauting (SL SK)*
- *Slovenský vysokoškolský zväz technických športov (SVSZTS)*
- *Slovenský zväz technických športov (SZTŠ)*
- *Únia telovýchovných organizácií polície (UNITOP SR)*
- *YMCA na Slovensku*
- *Združenie detského a mládežníckeho športu (ZDMŠ)*
- *Zväz rekreačnej telesnej výchovy a športu (ZRTVŠ)*

Takáto pestrá mnohorakosť ani zďaleka nepredstavovala kompaktný a dobre fungujúci model: takmer 600-tisícová členská základňa mala priveľa šéfov. Preto sa objavili názory o potrebe vytvoriť štátny športový orgán na úrovni samostatného ministerstva športu (na obcerstvenie pamäti - štátny orgán málo úspešne existoval v r. 1953 – 1956). Iné návrhy volali po vytvorení spoločného *strešného orgánu* pre občianske združenia (taký existoval v r. 1946 – 1947 v podobe Čs. telovýchovného zväzu). Konkrétny „strešný“ návrh prvýkrát predložil SOV na svojom 32. valnom zhromaždení 25. 3. 2006, ale k realizácii návrhu zatiaľ nedošlo.

V r. 2008 by pomyselná strecha zakrývala 34 športových zväzov vtedajších olympijských športov, 34 športových zväzov neolympijských športov a 12 iných subjektov.

Na konci r. 2017 podľa *Kroniky športu 2013 – 2017* v SR účinkovalo 40 športových zväzov olympijských športov a 38 zväzov neolympijských športov, plus ďalšie športové OZ.



Toľko aspoň stručné čísla, teraz prikróčme (opäť stručne) od kvantity združení ku kvalite ich činností. Hneď úvodom sa dá konštatovať, že ak má športové hnutie niečoho dostatok, tak nedostatkov. Športové hnutie z nich viní štát a ten zasa hnutie - a obe strany majú pravdu. Aforisticky povedané, štát sa viac stará do športu než o šport, v športových organizáciách sa popri nadšencoch pohybujú ľudia, ktorí nežijú pre šport, ale zo športu.

Hlavné problémy slovenského športu koncom 20. storočia možno zhrnúť do nasledovných bodov:

- nedostatočná, nesystematická a málo transparentná podpora štátu
- nedokonalosť zákonov vo vzťahu k športu
- absencia skutočného sponzoringu do prijatia súčasného Zákona o športe (jestvovali len podporovatelia športu a vlastníci športových objektov, pričom mnohí z nich sledovali vlastný zisk a cez výdavky do športu „prali“ peniaze)
- nedostatočná legislatíva a „neochota“ nadnárodných spoločností podporovať vrcholový šport na „cudzom“ Slovensku
- kompromitácia viacerých čelných predstaviteľov športového hnutia
- nedostatočné fungovanie športového marketingu (bol založený hlavne na kamarátskych vzťahoch)
- nedostatok športových objektov, v ktorých by sa mohla realizovať špičková športová príprava a ktoré by mohli byť dejiskom vrcholných podujatí
- nedostatočné servisno-metodické zabezpečenie
- nedostatočná odborná starostlivosť o talenty a špičkových športovcov, nedostatok kvalitných trénerov a metodikov (mnohí unikali a unikajú do lepšie platiaceho zahraničia)
- úzka základňa vrcholového športu, vyplývajúca zo všeobecne sťažených podmienok na športovanie a z nedostatočnej starostlivosti o mládež a športové talenty

Porovnajme si uvedené nedostatky s názormi športového žurnalistu **Mariána Šima** (SME, 7. 10. 2004), ktorý zosumarizoval obsahlu správu MŠ o stave športu na Slovensku do viacerých položiek:

- zložitá organizačná štruktúra
- zaostávanie v materiálnom vybavení a výstavbe, súčasné objekty nezodpovedajú funkcii športu ako súčasť kultúrnej úrovne európskej spoločnosti, mnohé boli zrušené bez náhrady (napr. pri výstavbe obchodných centier v Bratislave)
- neuspokojivý stav školského športu: znížil sa počet hodín telesnej výchovy na II. stupni základných škôl a počet športujúcich detí v porovnaní s rokom 1987 až o 30 percent
- počet športovcov schopných dosahovať vynikajúce výsledky v olympijských odvetviach je veľmi nízky, viac medailí nosia reprezentanti v neolympijských športoch, v ktorých je nižšia konkurencia
- z kolektívnych športov sa darí len hokeju (čo už v súčasnosti neplatí) a čiastočne vodnému pólu (detto), v niektorých tradičných športoch sme ustúpili z pozícií (napr. ženský basketbal, volejbal)
- nedostatočný objem financií zo štátneho rozpočtu
- snaha MF SR zrušiť garanciu 50 percent z výnosov hazardných hier na šport



Takže nosné problémy (nedostatočná podpora štátu, preorganizovanosť hnutia, zaostávanie v materiálnom vybavení, neuspokojivý stav školského športu a telesnej výchovy, úzka základňa vrcholového športu) sa stali evergreenom, ktorý je hitom dodnes. Ďalší odborníci by určite mohli pridať ešte ďalšie opodstatnené položky...

Prekročme vytyčenú 25-ročnú hranicu (2003 – 2017) a pozrime sa, ako po ZOH 2018 hodnotili úroveň slovenského športu ľudia „od fachu“. Ich názory prezentovalo periodikum *Olympic. sk, jar/leto 2018*. Vyjadrenia „fachmanov““ potvrdzujú smutnú skutočnosť, že ak naše športové hnutie napreduje, tak iba miestami a iba drobnými krôčikmi. Manžel a tréner A. Kuzminovej **Daniel Kuzmin** v rámci hodnotenia ZOH 2018 konštatoval, že hry odkryli staronové chyby. „Začínajú sa od financovania športovcov nielen pred olympiádou, ale aj celkovo... (Financovanie) nie je v takom rozsahu, ako by ho vrcholoví športovci, ktorí idú na olympijské hry, potrebovali a štát sa tým nezaobrá... príslušný zväz a potom aj športovec nemajú v danej chvíli peniaze na záverečnú prípravu pred vrcholným podujatím...“ A pokračuje: „Keď nebudú centrá prípravy, keď nebudú štadióny, lepšia športová infraštruktúra, nepohneme sa ďalej... Máme málo veľkých športovísk ... Je na zamyslenie, že najviac zimných olympijských medailí doniesla Naša Kuzminová, vychovaná v juniorskom veku v **inom ako slovenskom prostredí** (podč. autor) ... *Slovenský systém výchovy talentovaných športovcov sa musí zmeniť.*“

Aj prezident Slovenského zväzu biatlonu **Tomáš Fusko** varuje, „že rastie výkonnosťná priepasť medzi nami a svetom ... Čím ďalej máme menej kvalitných zimných (a nielen zimných – pozn. JG) športovcov a čoraz častejšie nachádzame našich vzadu... Úspechy Kuzminovej, Fialkovej, Vlhovej a Velez Zuzulovej **nie sú zrkadlo systémovosti** (podč. autor) v našom športe.“

Prezident Slovenského krasokorčuľarskeho zväzu **Jozef Beständig** si zalamentoval, že naši najlepší krasokorčuľari sa už dlhodobo pripravujú v zahraničí a nie doma, že sme zaspali dobu a za vyspelým svetom zaostávame niekoľko dekád.

Tieto neradostné konštatovania potvrdzujú aj trénerskí rodičia našich zjazdárskych špičiek. **Timotej Zuzula** konštatoval úpadok slovenského zjazdového lyžovania, lebo chýbajú adekvátne podmienky, nielen financie, ale hlavne „vlastný kopec“, na ktorom by sa mohli mladé generácie pripravovať. Ďalší trénerský otec **Tomáš Žampa** upozornil aj na neutíchajúce konflikty medzi športovcami a Slovenskou lyžiarskou asociáciou s jej podivnými praktikami. Smutne znie jeho názor, že „Každá sezóna je náročná a pravdu povediac, nikdy dopredu nevieme, či **nie je posledná.**“

Uvedenými odborníkmi povedané, SR a jej športové zväzy preukazne nedokázali vyriešiť ani len elementárne nedostatky slovenského športu: nedostatočné financovanie športu, nedostatok kvalitnej materiálnej základne, nedostatočný systém výchovy talentovaných športovcov, nesystémové opatrenia, konfliktné vzťahy vo zväzoch a v hnutí. Pri týchto negatívach bude klesať nielen úspešnosť vrcholového športu, ale aj nižšieho podlažia – výkonnostného, rekreačného a školského športu.

Pri aspoň stručnej analýze chronicky zlého stavu športu na Slovensku treba možno začať peniazmi, ktoré sú stále „až na prvom mieste“. Nie dobrou správou je skutočnosť, že vrcholový šport nadmerne závisí na štátnych dotáciách. Podľa údajov z r. 2004 sa na finančnom pokrytí športu štát podieľal takmer ako jediný, do športu smerovalo cca 48% všetkých



dotácií, v ktorej bolo zahrnuté aj financovanie základných činností príslušných športových zväzov. Tam bola situácia pomerne únosná, ale nedostatočná bola pre základné články, športové kluby a oddiely neboli dotované štátom a žili len z vlastných príjmov a sponzorských darov. Nedostatočná legislatíva a neochota nadnárodných spoločností podporovať vrcholový šport na Slovensku negatívne limitovali najmä rozvoj kolektívnych športov. Podiel na takomto stave mala nielen komplikovaná a neprehľadná štruktúra slovenského športu, ale aj kompromitácia viacerých jeho čelných predstaviteľov. Štát namiesto podpory viedol voči niektorým subjektom (SZTK, Slovenský lyžiarsky zväz) oprávnené vyšetrovania a hrozilo nielen zrušenie podpory, ale aj vymáhanie vysokých pokút. K finančným problémom prispievalo tiež zlé fungovanie športového marketingu, založeného hlavne na kamarátskych vzťahoch.

Podľa údajov **Luboša Vanča** z KPMG (celosvetová sieť poradenských spoločností poskytujúcich služby v oblasti auditu, daní a poradenstva), uverejnených v periodiku *Olympic. sk, jar/leto 2018*, sa v r. 2017 investovalo z verejných zdrojov do slovenského športu 215 miliónov eur. Ale až 50 mil. pripadlo na dotáciu Národného futbalového štadióna v Bratislave (z ktorého profituje nielen šport, ale aj súkromný podnikateľ). Pritom analýza uvedenej inštitúcie nie je presná, lebo nedisponovala ani zďaleka správnymi údajmi od športových zväzov, napr. o veľkosti členskej základne či počtu klubov (nahlasovanie čiernych duší). Situáciu nerieši ani posledný zákon o športe (ktorý na rozdiel od veľkých športových zväzov tie menšie kritizujú, že je v ich neprospech). Hoci šport dostáva od štátu viac ako v nedávnej minulosti a čísla rastú, stále je to menej ako v štátoch EÚ, za Slovenskom skončila už iba Litva. Pritom sa ukazuje, že z každého eura investovaného z verejných zdrojov sa do športu vráti späť približne vyše 4 eur (!) vo forme zamestnanosti, dane z pridanej hodnoty, zo vstupeniek na športové podujatia a pod. Ak sa dá niečo vo finančnej sfére hodnotiť pozitívne, tak je to fakt, že v súčasnosti na športových funkcionárov šport nedopláca. Športová administratíva tvorí iba 2 % v spotrebe verejných finančných prostriedkov na šport. Pánbohzaplať, že vrecká športových „papalášov“ prestali mať hlboké dno...

Slovensko až na malé výnimky (Čunovo, zo súkromných zdrojov vybudovaný areál v Šamoríne a niekoľko obnovených futbalových štadiónov) dlhodobo nedisponuje modernými športovými objektmi na špičkovú športovú prípravu a na usporiadanie vrcholných podujatí. Veľká časť objektov bola v rámci privatizácií rozpredaná alebo štátom exekúovaná (Areál Štrbské Pleso, Športcentrum Bojnice), iné chátrajú, mnohé boli zrušené bez náhrady a pomalým tempom pokračuje výstavba nových, k čomu prevažne prispieva iba štát (Národné tenisové centrum v Bratislave, Národné futbalové centrum v Senci s umelým vyhrievaným trávnikom, Národné centrum vodného póla v Novákoch, Areál biatlonu v Osrblí, Tréningové centrum ľadového hokeja v Piešťanoch, Národné centrum boxu v Nitre, tartanové dráhy v Dubnici nad Váhom a v Trnave, najnovšie renovácia futbalových štadiónov). Zmodernizovali sa strelecké areály v Považskej Bystrici, Trnave a Areál vodného slalomu v Liptovskom Mikuláši. Pre športovcov so zdravotným postihnutím sa investovalo do vybudovania športových centier vo Vrátnej a na Remate.



Areál vodných športov v Čunove



Športový areál X-Bionic Sphere v Šamoríne

Slová z vládneho materiálu z r. 2004 však znejú, akoby boli napísané včera: „Zaostávame oproti vyspelým krajinám sveta najmä v materiálnom vybavení pre šport a v investičnej výstavbe. Súčasné športové objekty a zariadenia sú prevažne v nevhodnom ... stave, ktorý už nezodpovedná funkcii športu ako súčasťi kultúrnej úrovni európskej spoločnosti. ... Z tohto pohľadu je nutné konštatovať, že ... sme ďaleko od možnosti hovoriť v tejto správe o úspešnosti v riešení športového a tiež športovo-rekreačného vybavenia v republike“ (Správa o stave športu v SR, 2004).

Pristúpme od objektov k odbornosti. Spokojnosť stále nemôže byť so servisno-metodickým zabezpečením, s činnosťami, súvisiacimi predovšetkým s celkovou odbornou starostlivosťou



o talenty a špičkových športovcov, s nedostatkom kvalitných trénerov a metodikov. V takejto situácii odbornú trénerskú robotu i sponzorov v jednej osobe pričasto suplujú obetaví rodičia. Po príklady netreba ísť ďaleko, stačí uviesť rodiny Martikánovcov, Hochschornerovcov, Zuzulovcov či Vlhovcov. Čoskoro sa možno nebudeme čudovať, ak sa naša hymna v medzinárodnej aréne stane neznámou melódiou. Zostáva nám iba spoliehať sa na mimoriadne športové talenty, vrodennú túžbu po športovaní a na nadšenie ľudí dobrovoľne robotovať na športovom poli aj za vlastný groš.

Nedostatočná starostlivosť o talentovanú mládež negatívne ovplyvňuje úroveň vrcholového športu, výkladnej skrine športu, ktorý vzbudzuje najväčší záujem verejnosti. Ale od r. 1993 sme nepokročili výraznejšie dopredu. Najväčším problémom ostáva úzka základňa, vyplývajúca z nízkej úrovne školskej telesnej výchovy, zo všeobecne sťažených podmienok na športovanie a z nedostatočnej starostlivosti o mládež a športové talenty. Z dôvodu slabej podpory štátu a vysokých škôl kolabuje aj akademický šport, v minulosti jedna zo základní reprezentačných výberov.

S výnimkou tenistov a hokejistov sa „vrcholáci“ sústreďovali iba v strediskách štátnej športovej reprezentácie rezortov školstva (*Národné športové centrum* v Bratislave), armády (*Vojsenské športové centrum Dukla* so sídlom v Banskej Bystrici a s ďalším pracoviskom v Trenčíne) i vnútra (*Stredisko štátnej športovej reprezentácie MV SR* v Bratislave a s ďalším pracoviskom na Štrbskom Plese).

K neveselému obrazu slovenského športu prispievajú smutné, našťastie ojedinelé udalosti. Priamo z dejiska OH 2004 musel s hanbou odísť dopingový hriešnik, guliar **Milan Haborák**. V r. 2008 dvaja športovci SR dostali doživotný zákaz pôsobenia v športe za opakované použitie dopingu – atlét **Mikuláš Konopka** a dráhový cyklista **Jaroslav Jeřábek**.

Sumárne povedané, športové hnutie na Slovensku sa celých päťadväsať rokov pasuje s nedostatočnou, nesystematickou a málo transparentnou podporou štátu, nedostatkom kvalitných športových objektov, nedostatočným počtom kvalitných odborníkov, slabým marketingom a sponzoringom, s klesajúcim počtom adeptov na medzinárodné športové úspechy a ich starnutím, ako aj s nedostatočnou starostlivosťou o mládež a jej športové talenty.



Preladme teraz na veselšiu nôtu. Napriek neradostným podmienkam sa slovenskí športovci po vzniku samostatnej SR dokázali presadiť aj na medzinárodnej športovej scéne. Ale ruku na srdce: nie **vdáka** pomerom v športovom hnutí, ale **napriek** týmto pomerom. Úspechy sme varili takmer iba z vody, pokojnej i divokej. V rýchlostnej kanoistike, našom najúspešnejšom športe, sme znásobili povestné české príslovie „ve dvou se to lépe táhne“ až na štvoricu. Výnimkou, ktorá potvrdzuje pravidlo, sú Martina Moravcová, Slavomír Kňazovický a vodní slalomári Elena Kaliská, Jana Dukátová, Katarína Macová, Michal Martikán, Alexander Slafkovský a Ján Šajbidor.

Treba podotknúť, že v uvádzaní počtov titulov majstrov sveta a Európy sa pramene miestami rozchádzajú, takže aj v tomto prípade platí známe konštatovanie, že ide o presný súčet nepresných čísel a toto riziko berie autor tejto publikácie na seba. Dôraz kladieme na olympijské športové disciplíny.



Samostatná SR si na tituly majstrov sveta v olympijských športoch musela počkať štyri roky - prvý titul získali v r. 1997 vodní slalomári **Michal Martikán** (*1979) v kategórii C1 a v kategórii C3 x C1 aj s **Jurajom Minčíkom** (*1977) a **Jurajom Ontkom** (*1964), v tom istom roku aj vzpierateľ **Martin Tešovič** (*1974), v kategórii do 99 kg majster sveta v dvojboji, trhu i v nadhode.



Dvaja z trojice našich prvých majstrov sveta v ére samostatnosti, tentoraz na stupňoch olympijských víťazov 2000, prvý zľava bronzový Juraj Minčík, tretí zľava strieborný Michal Martikán



Martina Moravcová

Prvý európsky titul pre SR získala v r. 1996 plavkyňa **Martina Moravcová** (*1976) na 200 m v. sp. v krátkom bazéne. Práve ona sa ako jediná postarala o všetky plavecké zlaté medaily zo svetových a európskych majstrovstiev, čo je naozaj svetová rarita. Majiteľka dovedna 68 medailí z vrcholných súťaží získala v krátkom bazéne spolu 7 titulov majsterky sveta a 19 titulov majsterky Európy, v dlhom bazéne pridala tri zlaté európske kovy.

Najviac svetových a európskych titulov pre Slovensko získali rýchlostní kanoisti a kráľom medzi nimi je **Erik Vlček** (*1981), 10-násobný majster sveta v disciplínach K4 (7 x) a K2 (3 x). Ďalšie poradie v zisku titulov MS tvoria: **Michal Riszdorfer** (*1977) má osem prvenstiev, **Richard Riszdorfer** (*1981) a **Juraj Bača** (*1977) po šesť, **Juraj Tarr** (*1979) štyri, po jednom titule získali **Peter Gelle** (*1984), **Rastislav Kužel** (*1975), **Ladislav Belovič** (*1983), **Juraj Lipták** (*), **Martin Chorvát** (*1980), **Denis Myšák** (*1995), **Tibor Linka** (*1995).

V počte titulov ME vedú majitelia 11 zlatých medailí Michal Riszdorfer a Erik Vlček, ďalšie poradie majstrov Európy je nasledovné: desať titulov má Richard Riszdorfer, päť Juraj Tarr,

štyri Juraj Bača, tri Róbert Erban, dva Rastislav Kužel (*1975) a Martin Chorvát, jeden Slavomír Kňazovický, **Martina Kohlová** (*1984), **Ivana Kmeťová** (*1985), **Martin Jankovec** (*1987), **Gábor Jakubík** (*1990), Juraj Kadnár (*1972), **Andrej Wiebauer** (*1979), Ladislav Belovič, Juraj Lipták, Denis Myšák, Tibor Linka.



Slavomír Kňazovický

K slovenskej medailovej zlatve výdatne prispeli vodní slalomári. Na MS v individuálnych disciplínach najviac titulov, a to päť (2002, 2007, 2009, 2010, 2012), získali bratia **Pavol a Peter Hochschornerovci** (*1979). Michal Martikán triumfoval štyrikrát (1997, 2002, 2003, 2007), v kajaku i v kanoe po jednom titule patrí **Jane Dukátovej** (*1983) – v K1 r. 2006, v C1 r. 2010, napodiv iba raz stála na najvyššom stupni **Elena Kaliská** (*1972) v r. 2005.

Najviac medailí v divokej vode však získali slalomári v neolympijských disciplínach hliadok. Muži v 3 x C1 vypádlovali zlato 9 x (M. Martikán štartoval 9 x, Alexander Slafkovský 8 x, Matej Beňuš má 7 účasť, Juraj Minčík dve a Juraj Ontko jednu). Jedenkrát vyhrala aj hliadka 3 x C2 (2009). Ženská hliadka 3 x K1 získala zlatú medailu v r. 2011.

Za zmienku stoja aj výsledky v zjazde a šprinte na divokej vode, kde excelovala dvojica C2 **Vladimír Vala - Jaroslav Slučík** (v r. 1995, 1999, 2000, 2001, 2002, 2004 v šprinte i zjazde, 2006), ktorí boli aj členmi víťazných hliadok 3xC2 (1995, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2006).

Aj majstrovstvá Európy boli svedkami slovenských úspechov. Tu tiež dominujú bratia Hochschornerovci, ktorých európskymi titulmi ovenčili šesťkrát (1998, 2000, 2002, 2008, 2009, 2011). Pri zisku zlatých medailí im sekundovali bratrance **Ladislav** (*1983) a **Peter** (*1982) **Škantárovci** v r. 2007, 2010 a 2014. V r. 2016 v C2 na ME zvíťazila dvojica **Tomáš Kučera** (*1985) – **Ján Bátik** (*1986).



V kategórii C1 štyri zlaté medaily získal Michal Martikán (2007, 2008, 2009, 2010), **Alexander Slafkovský** (*1983) triumfoval trikrát (2014, 2016, 2017), v r. 2007 v K1 získal európsky titul aj **Ján Šajbidor** (*1982).

Medzi ženami s piatimi titulmi dominuje Elena Kaliská (1998, 2002, 2004, 2006, 2009), po jednom zlate v K1 získali Jana Dukátová (2010) a v C1 v r. 2010 **Katarína Macová** (*1986).

Hliadka mužov 3xC1 nenašla súperov v 11 prípadoch (v hliadkach štartovali M. Martikán, Dušan Ovčarík, J. Ontko, J. Minčík, A. Slafkovský, M. Beňuš a Jerguš Baďura).

Hliadka mužov 3xC2 zvíťazila v r. 2002, 2005, 2014, 2015 a 2016 (štartovali dvojice Hochschornerovci, Milan Kubáň – Marián Olejník, Pavol Hric – Roman Vajs, L. a P. Škantárovci, Tomáš Kučera – Ján Bátik).

V ženských hliadkach 3xK1 Slovenky zvíťazili štyrikrát v r. 2000, 2005, 2006, 20015 (štartovali E. Kaliská, J. Dukátová, Gabriela Stacherová, Gabriela Brosková, Gabriela Zamišková, Kristína Nevařilová, Kristína Zárubová).

Podme od vody na pevnú zem. Zo „suchozemských športov“ najviac zlatých medailí zo svetových a európskych majstrovstiev v olympijských športoch získali športovní strelci, ale neboli jediní.

Na MS tri tituly získali cestní cyklisti **Peter Sagan** (*1990) v pretekoch jednotlivcov s hromadným štartom (v r. 2015, 2016, 2017) a **Peter Velits** (*1985) v tímovej časovke (2012, 2013, 2014).

Titulmi majstrov sveta v olympijských disciplínach sa mohli pochváliť až štyria slovenskí strelci - **Jozef Gönci** (*1974) v ľubovoľnej malokalibrovke 3x40 (v r. 1998), trampisti **Marián Kováčocý** (*1984 - v r. 2009), **Zuzana Štefečeková** (*1984 - v r. 2010) a **Erik Varga** (*1976) dokonca dvakrát (v r. 2014 a 2015). Jediným našim majstrom sveta v atletike je **Matej Tóth** (*1983) v chôdzi na 50 km (v r. 2015). Titul tenisovej majsterky sveta vo štvorhre získala **Janette Husárová** (*1974) v r. 2002.



Peter Sagan



Matej Tóth

V kolektívoch olympijských športoch jediný titul majstrov sveta pre SR v r. 2002 získali hokejisti **Ján Lašák** (*1979), **Rastislav Staňa** (*1980), **Miroslav Šimonovič** (*1974), **Richard Lintner** (*1977), **Jerguš Bača** (*1965), **Dušan Milo** (*1973), **Eubomír Višnovský** (*1976), **Ladislav Čierny** (*1974), **Martin Štrbák** (*1975), **Radoslav Hecl** (*1974), **Peter Smrek** (*1979), **Miroslav Šatan** (*1974), **Peter Bondra** (*1968), **Žigmund Pálffy** (*1972), **Jozef Stümpel** (*1972), **Marián Tomík** (*1979), **Radovan Somík** (*1977), **Marek Uram** (*1974), **Rastislav Pavlikovský** (*1977), **Michal Handzuš** (*1977), **Ľuboš Bartečko** (*1976), **Miroslav Hlinka** (1974 - 2014), **Peter Pucher** (*1974), **Vladimír Országh** (*1977), **Róbert Petrovický** (*1973), **Ladislav Nagy** (*1979).



Najväčší úspech SR v kolektívnom športe dosiahli hokejisti v r. 2002, keď získali titul majstrov sveta



Jozef Gönci

Pavkovčekovou (*1977) a **Soňou Mihokovou** (*1971) získala aj zlato v štafete na 4x7,5 km na ME v r. 2000. Aspoň raz sa z titulu tešili strelec **Zoltán Baláz** (*1985) vo vzduchovej puške 60 (2005), vzpierač **Martin Tešovič** (v r. 2007, okrem olympijského dvojboja vyhral aj v trhu a v nadhode), zápasník **David Musulbes** (*1972) vo voľnom štýle do 120 kg v r. 2008, atlét **Libor Charfreitag** (*1977) v hode kladivom v r. 2010, strelec Erik Varga v trape v r. 2011 a strelkyňa Zuzana Reháková Štefečeková v trape v r. 2015.

Na olympijských tenisových kurtoch sa naši reprezentanti nepresadili, ale dosiahli viacero úspechov. Napríklad *Svetový pohár tenisových družstiev* v r. 2000 (MS ATP tour) získali **Dominik Hrbatý** (*1978), **Karol Kučera** (*1974) a **Ján Krošlák** (*1974). *Ženský Pohár federácie* (MS WTA Tour) v roku 2002 pre Slovensko vybojovali **Daniela Hantuchová** (*1983), **Janette Husárová** (*1974), **Henrieta Nagyová** (*1978) a **Martina Suchá** (*1980). Trikrát priniesli z Austrálie *Hopmanov pohár* (medzinárodná tímová súťaž, v ktorej každoročne súťaží osem tímov z celého sveta, tímy majú jedného mužského a jedného ženského zástupcu) páry **Karina Habšudová** (*1973) – K. Kučera (1998), D. Hantuchová – D. Hrbatý (2005) a **Dominika Cibulková** (*1989) – D. Hrbatý (2009). Dominika Cibulková v r. 2016 triumfovala na MS WTA Tour.



Dominik Hrbatý a Daniela Hantuchová s víťaznou trofejou na Hopman Cupe (2005)

Na ME v súťažiach olympijského programu vystúpili na najvyšší stupienok štyrikrát strelec Jozef Gönci (v r. 1999 aj 2003 vo vzduchovej puške 60, v r. 1999 aj 2007 v ľubovoľnej malokalibrovke 3x40), trikrát plavkyňa **Martina Moravcová** (na 100 m motýlik v r. 2000, 2002 aj 2004, okrem toho získala 19 európskych titulov v krátkom bazéne), dvakrát strelkyňa **Danka Barteková** (*1984) v skeete (2008, 2010) a biatlonistka **Martina Halinárová-Jašicová** (*1973) v r. 2003, ktorá pod priezviskom **Schwarzbacherová** spolu s **Annou Murínovou** (*1973), **Marcelou**



Úspešne si na svetových a kontinentálnych majstrovstvách počínali reprezentanti neolympijských športov, hlavne v kulturistike, fitnese, silovom trojboji a v pretláčaní rukou. V tejto kategórii športov prvý titul majstrov sveta v dejinách novodobého Slovenska patrí trojici nohejbalistov **Ladislavovi Ivaneckému, Ladislavovi Bertkovi a Jaroslavovi Žigalovi** z r. 1994. Ešte o rok skôr si táto trojica vybojovala európsky titul a európsky triumf získal tiež kulturista **Adam Cibula**, ktorý prvenstvo ešte viackrát zopakoval. Medzi kulturistami sa mnohonásobnými majstrami sveta stali **Igor Kočiš a Jana Purdjaková**.

Významné postavenie v slovenskom športovom hnutí si udržiava SOV, ktorý sa ustanovil 19. 12. 1992, keď už bolo definitívne rozhodnuté o zániku ČSFR. SOV od prvých dní svojej existencie vynaložil úsilie o uznanie zo strany MOV, za riadneho člena bol prijatý na 101. zasadaní MOV v Monaku 24. 9. 1993.

Prvým predsedom SOV bol v r. 1992 – 1999 Vladimír Černušák, zároveň člen MOV na Slovensku. Po dovŕšení vekového limitu (80 rokov) sa stal čestným členom MOV. Vo funkcii predsedu (v súčasnosti prezidenta SOV) ho v novembri 1999 vystriedal **František Chmelár**, od novembra 2016 je novým prezidentom **Anton Siekel**. Prvými podpredsedami SOV sa stali **Anton Ihring, Lubomír Kadnár** a **Mária Mračnová**, členmi prvého výkonného výboru aj **Vladimír Miller, Karol Mihók a Július Dubovský**. Za generálneho sekretára SOV bol menovaný Ján Mráz. Vo funkcii pôsobil v r. 1993 – 1997, v r. 1997 – 2005 bol na tomto poste **Martin Benko** a od 1. 2. 2005 je v tejto funkcii **Jozef Liba**.

Členmi SOV sú športové zväzy olympijských i neolympijských športov, športovci, rozhodcovia, tréneri a iní exponovaní pracovníci v športe, ako aj ďalšie organizácie a inštitúcie, uznané a prijaté SOV.

Stanovy SOV definujú jeho postavenie ako samostatnej, nezávislej a nepolitickej právnickej osoby s pôsobnosťou na celom území SR s príslušnými právomocami. SOV má široké poslanie:

- riadi a rozvíja v SR olympijské hnutie (šírenie olympijských ideálov, olympijskej výchovy a harmonického životného štýlu)
- podporuje rozvoj športu v SR
- zabezpečuje športovú reprezentáciu na olympijských hrách a na iných súťažiach organizovaných MOV, Európskymi olympijskými výbormi (EOV) alebo Asociáciou národných olympijských výborov (ANOV) vrátane výprav na Európske hry (EH), Európske olympijské festivaly mládeže (EYOF), resp. v minulosti Európske olympijské dni mládeže (EYOD) a na olympijské hry mládeže (OHM).

U zdravotne postihnutých občanov podobné poslanie ako SOV plní *Slovenský paralympijský výbor* (SPV), ktorý sa v októbri 1995 stal riadnym členom SOV. SPV „šéfuje“ viacerým subjektom:

- *Zväz telesne postihnutých športovcov*
- *Slovenský zväz nepočujúcich športovcov*
- *Slovenský zväz športovcov s mentálnym postihnutím*
- *Sekcia nevidiacich a slabozrakých športovcov Slovenska*
- *Slovenský zväz tanečného športu na vozíku*



- Slovenský zväz plávania zdravotne postihnutých
- Slovenský atletický zväz zdravotne postihnutých
- Slovenský lyžiarsky zväz zdravotne postihnutých

V rámci olympijského hnutia pôsobí *Nadácia SOV*, ktorá vznikla 27. 12. 2007 s cieľom podporovať mladých talentovaných športovcov. Zároveň podporuje mládežnícke športové podujatia a športové osobnosti, ktoré nás v minulosti reprezentovali na domácich aj zahraničných podujatiach.

Paletu olympijských aktivít pomáhajú zabezpečovať komisie a zložky SOV. K najvýznamnejším akciám patria stále i príležitostné podujatia ako *Beh olympijského dňa (BOD)*, *Celoslovenské dni športu*, *celoslovenské olympijské štafety* k jednotlivým OH (2004, 2012, 2016), pri ktorých sa do športových aktivít zapojili tisíce ľudí vo všetkých regiónoch Slovenska, v minulosti aj olympiády detí a mládeže, *Challenge day*, či aktivity v rámci *Roka športu a olympijských ideálov* (1994).



Beh Olympijského dňa

V poslednom období sa rozbehli aktivity pod mottom „*Hýb sa, uč sa, objavuj*“. Delia sa na *pohybové* (Beh Olympijského dňa, Vykróčte za zdravím pre seniorov, Olympijské festivaly detí a mládeže, Olympijský deň, Olympijský odznak všestrannosti), *vzdelávacie* (sem patrí aj vydanie tejto publikácie) a *poznávacie* (súťaž vedomostného alebo umeleckého charakteru, audiovizuálne predstavenia „*Dotkni sa hviezd*“, Medzinárodný olympijský tábor mládeže vo Vysokých Tatrách).

SOV sa stal dôveryhodným partnerom čelných olympijských ustanovizní. Valné zhromaždenie EOV poverilo SOV usporiadať v regióne Poprad - Tatry *IV. zimné Európske olympijské dni mládeže (EYOD) 1999*, ktorých sa SR úspešne zhostila. Pod egidou MOV Slovensko usporiadalo viaceré podujatia. V októbri 2013 sa v Bratislave uskutočnilo 8. európske fórum športovcov. V septembri 2016 SOV hostil zasadnutie exekutívy EOV. Valné zhromaždenie EOV v r. 2016 prideliť Košiciam právo usporiadať *XIV. letný Európsky olympijský festival mládeže (EYOF)* v r. 2021. V júni 2017 SOV organizoval medzinárodný olympijský marketingový seminár MOV a ANOV za účasti vyše sto delegátov z viac než 60 krajín.

Neodmysliteľnou súčasťou olympijských aktivít bola aj participácia SOV pri presadzovaní kandidatúry Slovenska na usporiadanie ZOH 2002, 2006 v regióne Poprad - Tatry a spoločnej kandidatúry s Poľskom na ZOH 2022 v Krakove.

Zopakujme si, že prinajmenšom od r. 2006 SOV sa ako najpovolanejší a najstabilnejší subjekt slovenského športu s medzinárodným renomé a s najširšou škálou aktivít snaží zastrešiť všetky subjekty športového hnutia na Slovensku, lebo je zrejmé, že široké spektrum športových organizácií nemôže byť pre štát diskusným partnerom. A hoci už viackrát bol tento projekt „na spadnutie“, do konca r. 2017 spadla len virtuálna strecha...

SOV vyslal na OH a ZOH početné výpravy, preto v prehľadných tabuľkách jednotlivých hier budeme uvádzať iba medailistov (ako bonus uvádzame aj výsledky ZOH 2018).

OH/ZOH	Počet aktívnych účastníkov
ZOH 1994 Lillehammer	42
OH 1996 Atlanta	71
ZOH 1998 Nagano	39
OH 2000 Sydney	108
ZOH 2002 Salt Lake City	49
OH 2004 Atény	64
ZOH 2006 Turín	58
OH 2008 Peking	57
ZOH 2010 Vancouver	72
OH 2012 Londýn	47
ZOH 2014 Soči	62
OH 2016 Rio de Janeiro	51
ZOH 2018 Pjongčang	55

Najpočetnejšie výpravy v Sydney a vo Vancouveri sme mali zásluhou kolektívnych športov (futbalisti, basketbalistky, vodní pólisti, resp. hokejistky), ale počet aktívnych účastníkov má v zásade zostupnú tendenciu, čo súvisí s poklesom počtu elitných vrcholových športovcov v SR.

Športovci SR sa prvýkrát samostatne objavili na olympijskej pôde na XVII. ZOH v Lillehammeri. Naša výprava bola spomedzi 67 krajín 14. najpočetnejšou, podľa počtu získaných bodov (2 body za dve 6. miesta) skončila SR na 27. mieste. Najviac slávy zožali naši *hokejisti*. Ani nie tak 6. bodovacím miestom, ako skôr kvalitnými výkonmi, potvrdzujúcimi, že slovenský hokej nepatrí do tretieho rangu, kde bol zaradený, ale do svetovej extratriedy (ale v súčasnosti nám elitný vlak uniká...). V Lillehammeri potešila 6. miestom aj biatlonistka s vtedajším priezviskom Martina Jašicová.

Letnú premiéru absolvovali naši olympionici na OH 1996 v Atlante. Medailu z každej sorty si vybojovali traja naši olympionici. Tú najcennejšiu, prvú zlatú v ére samostatnosti, vybojoval najmladší, iba 17-ročný vodný slalomár Michal Martikán (C1), striebrom ovenčili starého olympijského kozáka Slavomíra Kňazovického (C1 500 m), bronz si vystríeľal v ľubovoľnej malokalibrovke 60 Jozef Gönci, ktorý bol aj piaty v ľubovoľnej malokalibrovke 3x40. Štvr-



té miesto obsadil vlajkonosič našej výpravy Jozef Lohyňa, piatu priečku kajakárka **Gabriela Brosková** (*1973) vo vodnom slalome, šiesty skončil športový strelec v trape **Vladimír Slamka** (*1966).

ZOH 1998 sa konali v Nagane, ale zimný olympijský kov našej výprave nezazvonil. Iba „zemiakové“ medaily získali biatlonistky: v súťaži jednotlivkyň Soňa Mihóková, v štafete 4 x 7,5 km Martina Schwarzbacherová-Jašicová, Anna Murínová, **Tatiana Kutlíková** (*1972).

Na OH 2000 v Sydney sa o zlatý úspech postarali dvojčatá Peter a Pavol Hochschornerovci vo vodnom slalome (C2), ale to zďaleka nebolo ich posledné olympijské slovo. Z divokej vody priniesli medaily ďalší dvaja kanoisti – striebornú Michal Martikán a bronzovú Juraj Míňčík. V olympijskom bazéne dve strieborné medaily vylovila Martina Moravcová (100 m motýlik, 200 m voľný spôsob) dvakrát bola piata na 50 a 100 m v. sp. O štvrté miesta sa zaslúžili vodná slalomárka v K1 Elena Kaliská, štvorkajak Michal Riszdorfer, Juraj Tarr, Erik Vlček, Róbert Erban, piaty bol Slavomír Kňazovický (C1- 500 m). Na 6. mieste v K2 skončili Michal Riszdorfer a Juraj Bača a trojica rýchlostných cyklistov v olympijskom šprinte **Jaroslav Jeřábek** (*1971), **Peter Bazálik** (*1975) a **Jan Lepka** (*1977). Dominik Hrbatý a Karol Kučera sa prebojovali do štvrťfinále tenisovej štvorhry.

Na ZOH 2002 v Salt Lake City sme sa zimnej olympijskej medaily stále nedočkali. Ako-tak potešilo iba 5. miesto štafety biatlonistiek, lenže bolo o stupienok nižšie ako pred štyrmi rokmi.

V Aténach na OH 2004 si z naši olympionici vybojovali po dve medaily z každého kovu. Prvou Slovenskou, ktorá získala zlatú olympijskú medailu, bola vodnoslalomová kajakárka Elena Kaliská, druhé zlato pridali bratia Hochschornerovci. Z divokej vody striebro vyzvoval Michal Martikán, medailu striebornej kvality vybojoval tiež džudista **Jozef Krnáč** (*1977). Olympijské ruže konečne zasvitli aj vtedajšej slovenskej pýche v rýchlostnej kanoistike – štvorkajaku. Tentoraz posádku tvorili Juraj Bača, Michal Riszdorfer, Richard Riszdorfer a Erik Vlček. Na strelnici si ďalší bronz vybojoval Jozef Gönci, tentoraz vo vzduchovej puške 60, štvrtý bol v ľubovoľnej malokalibrovke. Piata v rýchlostnej kanoistike K1 na 500 m skončila **Marcela Erbanová** (*1978), šiesta na 100 m mot. dohmatla Martina Moravcová.



Olympijskí víťazi z Pekingu Pavol a Peter Hochschornerovci s Elenou Kaliskou



Štvorkajak – zľava Juraj Bača, Erik Vlček, Michal Riszdorfer, Richard Riszdorfer



Radoslav Židek

ZOH 2006 v Turíne konečne priniesli Slovensku prvú „zimnú“ medailu striebornej hodnoty, o ktorú sa zaslúžil **Radoslav Židek** (*1981) v snoubordingu. Slovensko prišlo na hokejový turnaj konečne v najsilnejšom zložení so všetkými esami NHL – takže olympijská medaila bola reálna. Naši hokejoví matadori sa ako víťazi svojej skupiny prebojovali do play-off a čakal ich dôležitý zápas s Českom, lebo víťazstvo viedlo k boju o medaily. Lenže českí hokejisti nám dali stopku po víťazstve 3:1 a našim zostalo celkové 5. miesto, ktoré získal aj biatlonista **Marek Matiaško** (*1977) na 20 km trati.

Olympionikov v r. 2008 privítala Čína. Naši športoví vyslanci získali v Pekingu až tri zlaté medaily, dve strieborné a jednu bronzovú. Majiteľmi zlatého kovu sa stali všetci naši „starí známi“ – Elena Kaliská, Michal Martikán a bratia Hochschornerovci. O strieborný zisk úspešne zabojovala športová strelkyňa v trape Zuzana Štefečeková a štvorkajak v zložení bratia Riszdorferovci, Erik Vlček a Juraj Tarr. Zápasník neslovenského pôvodu vo voľnom štýle David Musulbes získal bronz, ale po dodatočnom odhalení dopingu víťaza súťaže sa v roku 2017 posunul na striebornú pozíciu. Piatym miestom v ľubovoľnej pištoľi 60 zabodoval **Pavol Kopp** (*1978).



Dvojnásobná olympijská medailistka Zuzana Rehák-Štefečeková



Na ZOH 2010 svitla Slovensku konečne zlatá hviezda. Najcennejší kov si vybojovala biatlonistka **Anastasia Kuzminová** (*1984) na 7,5 km trati a mala „tú drzosť“ uchmatnúť aj striebro v stíhacích pretekoch na 10 km. Zahanbiť sa nedal ani jej biatlonový kolega **Pavol Hurajt** (*1978), ktorému na 15 km s hromadným štartom namerali tretí najrýchlejší čas. O stupienok si polepšila zlatá generácia našich hokejistov, ale pohár sklamaní si vo Vancouveri vypili do najhlbšieho dna. V boji o finále s Fínmi stratili vedenie 3:1 po druhej tretine a prehrali 3:5. Staré garde svetových hráčov namiesto medaily zostali iba oči pre plač.



Ruska so slovenským srdcom Anastasia Kuzminová



Takto vyzerá členka MOV na Slovensku a držiteľka bronzovej medaily z OH 2012, športová strelkyňa Danka Barteková

V Londýne na OH 2012 naši olympionici pekingskú medailovú žatvu neprekonali, len sa potvrdila kríza slovenského vrcholového športu. Strieborné repete si naservírovala v trape Zuzana Štefečeková a to bola naša najcennejšia medaila, inak sme žali iba bronz. Na strelnici si bronz v skeete vystrelala Danka Barteková, ktorú na týchto hrách zvolili najvyšším počtom hlasov za členku *komisie športovcov MOV*, následne sa vďaka tomu v roku 2013 stala aj členkou samotného MOV. Po V. Černušákovi sa stala *druhým* členom MOV na Slovensku (člen MOV zastupuje MOV vo svojej krajine, nie krajinu v MOV). Ďalšie dve bronzové medaily vybojovali vo svojich disciplínach ostrieľaní olympionici Michal Martikán a bratia Hochschornerovci, ale tejto trojici sa bronz očividne mánil. Podobne aj 6. miesto Jane Dukátovej a členom štvorkajaka Peter Gelle, **Martin Jankovec**

(*1987), Erik Vlček, Juraj Tarr. Naopak, so 6. miestom bol nanajvýš spokojný kanoista **Eubomír Hagara** (*1985).

Gigantické zimné hry v subtropickom podnebí v r. 2014 boli dodatočne poznamenané veľkou dopingovou aférou zo strany usporiadajúceho Ruska. Opäť zažiarila zlatá **Anastasia Kuzminová** v behu na 7,5 km. Zjazdár **Adam Žampa** (*1990) bol piaty v superkombinácii a v slalome obsadil 6. miesto. Podobné umiestenia získala A. Kuzminová – piate v štafete s **Janou Gerekovou** (*1984), Pavlom Hurajtom a **Matejom Kazárom** (*1983) a v stíhacích pretekoch na 10 km. Slovenskí hokejisti pohoreli, v štyroch zápasoch utŕžili rovnaký počet prehiev a výsledné 11. miesto z 12 účastníkov nebolo sklamaním, ale totálnym výbuchom.

OH 2016 mali premiéru v Južnej Amerike, v brazílskom Riu de Janeiro. Prvýkrát sa na hrách zúčastnil tím utečencov ako prejav olympijskej solidarity s krajinami, zmietanými vojnami a teroristickými bojmi. Slováci boli v Riu úspešnejší ako v Londýne. Získali síce rovnaký počet medailí, ibaže kvalitnejších, lebo nechýbalo olympijské zlato, dokonca dvojnásobné. Zaslúžili sa oň tradične vodní slalomári, tentoraz dvojica bratrancev – Ladislav a Peter Škantárovci, ako aj chodec na 50 km trati **Matej Tóth**. Ďalšie dve strieborné medaily pridali štvorkajak v zložení Denis Myšák, Erik Vlček, Juraj Tarr, Tibor Linka a kanoista vo vodnom slalome **Matej Beňuš** (*1987). O dve štvrté miesta sa v kanáli vodného slalomu postarala Jana Dukátová, na strelníci **Juraj Tužinský** (*1984) v disciplíne vzduchová pištoľ na 10 m. Piate miesta patrili vodnému slalomárovi v K1 **Jakubovi Grigarovi** (*1997) a **Marcelovi Lomnickému** (*1987) v hode kladivom.



Zlatí bratrance Škantárovci

Na prahu nového štvrtoročia športu na Slovensku privítal na ZOH 2018 olympionikov juhokórejský Pjongčang, ktorým končíme našu historickú exkurziu po dejinách športu na Slovensku. Tretí olympijský štart našej biatlonovej superhviezdy Anastasie Kuzminovej bol najúspešnejší – získala nielen zlatú medailu (12,5 km s hromadným štartom), ale aj dve strieborné (10 km stíhacie preteky, 15 km). Takto sa jediná športovkyňa zaslúžila o náš najúspešnejší



výsledok zo zimných olympiád! Ďalšie body za piate miesta takisto pridali ženy – biatlonistka **Paulína Fialková** (*1992) na 15 km a štafeta biatlonistiek na 4 x 6 km, v ktorej spolu s Kuzminovou a P. Fialkovou boli **Ivona Fialková** (*1994) a **Terézia Poliaková** (*1989). Piata v alpskej kombinácii skončila **Petra Vlhová** (*1995), od ktorej sa predsa len čakalo viac v jej hlavnej disciplíne, v slalome. Naši hokejisti (prvýkrát bez hráčov NHL) športovú verejnosť 11. miestom nijako neoslňali.

Medailovú bilanciu SR na OH a ZOH zobrazuje priložená tabuľka:

OH/ZOH	zlato	striebro	bronz
ZOH 1994	-	-	-
OH 1996	Michal Martikán , vodný slalom	Slavomír Kňazovický , rýchlostná kanoistika	Jozef Gönci , športová strelba
ZOH 1998	-	-	-
OH 2000	Pavol a Peter Hochschornerovci , vodný slalom	Michal Martikán , vodný slalom Martina Moravcová , plávanie Martina Moravcová , plávanie	Juraj Minčík , vodný slalom
ZOH 2002	-	-	-
OH 2004	Elena Kaliská , vodný slalom Pavol a Peter Hochschornerovci , vodný slalom	Michal Martikán , vodný slalom Jozef Krnáč , džudo	Juraj Bača , Michal Riszdorfer , Richard Riszdorfer , Erik Vlček , rýchlostná kanoistika Jozef Gönci , športová strelba
ZOH 2006	-	Radoslav Židek , snoubording	
OH 2008	Elena Kaliská , vodný slalom Pavol a Peter Hochschornerovci , vodný slalom Michal Martikán , vodný slalom	Zuzana Štefečeková , športová strelba Michal Riszdorfer , Richard Riszdorfer , Erik Vlček , Juraj Tarr , rýchlostná kanoistika David Musulbes , zápasenie	
ZOH 2010	Anastasia Kuzminová , biatlon	Anastasia Kuzminová , biatlon	Pavol Hurajt , biatlon
OH 2012	-	Zuzana Štefečeková , športová strelba	Danka Barteková , športová strelba Pavol a Peter Hochschornerovci , vodný slalom Michal Martikán , vodný slalom
ZOH 2014	Anastasia Kuzminová , biatlon	-	-
OH 2016	Matej Tóth , atletika Ladislav a Peter Škantárovci , vodný slalom	Denis Myšák , Erik Vlček , Juraj Tarr , Tibor Linka , rýchlostná kanoistika Matej Beňuš , vodný slalom	-
ZOH 2018	Anastasia Kuzminová , biatlon	Anastasia Kuzminová , biatlon Anastasia Kuzminová , biatlon	-



Na pomery v *rekreačnom športe* ťažko môžeme skladať oslavné ódy. Aj tu reálny stav zostáva viac v rovine želaní a nezrealizovaných návrhov. Napríklad výzva, aby sa v spolupráci so samosprávnymi orgánmi krajov, miest a obcí vytvárali podmienky na intenzívnejšie využívanie športových objektov na záujmovú športovú činnosť, a to pri aktívnom zapájaní učiteľov, cvičiteľov, rodičov a trénerov do tejto činnosti (*Správa o stave športu v SR z r. 2004*) je po rokoch možno ešte naliehavejšia. Rovnako hmlistý ostáva zámer o potrebe finančne podporovať organizovanie regionálnych športových súťaží a podujatí športu pre všetkých.

Doteraz sme v tejto knižke venovali málo miesta asi tomu najdôležitejšiemu – mládeži, jej možnostiam a podmienkam na športovú realizáciu. A takmer nulový priestor dostal paralympijský šport, ktorého reprezentanti vzbudzujú nekonečný obdiv a zasluhujú si zbožnú úctu a kde mám veľa priateľov: od paralympionikov Aleny Kánovej, Dušana Pitoňáka, Mareka Kubacku, Zdenka Šafránka, Ladislava Gáspára cez Mariána Ligdu až po samotného šéfa paralympijského výboru Jána Riapoša. Rád by som im venoval osobitnú knižku, len si myslím, že k dispozícii sú erudovanejší autori.

Vráťme sa však k „držiteľke rána“ – našej športovej budúcnosti. Situácia v *školskom športe* a v *školskej telesnej výchove* nie je za „slovenské štvrtstoročie“ uspokojivá, hoci v tejto oblasti sa prijal celý rad opatrení. V poslednom období napríklad dokument MŠ *Koncepcia práce so športovo talentovanou mládežou na roky 2015 – 2020* alebo *Koncepcia práce so športovo so športovo talentovanou mládežou v súlade s Koncepciou štátnej politiky v oblasti športu na roky 2015 – 2020*. V programovom vyhlásení vlády SR na roky 2012 - 2016 sa uvádza, že „*vláda presadí vytvorenie podmienok na prípravu športových talentov a predloží novú koncepciu práce s talentovanou mládežou*“.

Najprv si zopakujme niektoré základné fakty:

- v školskom roku 2002/2003 bolo evidovaných 1544 *útvarov talentovanej mládeže (ÚTM)* so 43 987 členmi
- MŠ SR v roku 2002 podporilo aj zriadenie špecializovaných útvarov pre *zdravotne postihnutú športovo-talentovanú mládež* v Bratislave, Poprade, Košiciach, Vrátnej a na Remate pri Handlovej v celkovej čiastke 2,99 mil. Sk
- náklady na činnosť ÚTM postupne rástli, lenže to, žiaľ, nesúviselo so skvalitňovaním činností, ale s nárastom cien energií, spotrebných daní a telekomunikácií

Zmienená *Správa o stave športu v SR z r. 2004* uvádza:

- viac ako 50 % žiakov základných a stredných škôl sa vôbec nevenuje organizovanej športovej činnosti, pričom športuje významne menej dievčat
- negatívny dopad zníženia počtu hodín povinnej telesnej výchovy na II. stupni ZŠ z troch na dve vyučovacie hodiny
- neplnenie noriem v počte žiakov v telocvični, najmä z dôvodu nedostatočného priestorového vybavenia

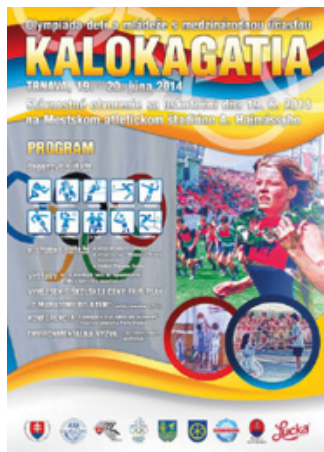


- nízka úroveň športového vybavenia škôl
- v univerzitnom športe sa stále nedarí zvyšovať záujem o povinnú telesnú výchovu na vysokých školách

Projekty *Vráťme šport do škôl* či *Otvorená škola* napriek štátnym dotáciám dostatočne neplnia cieľ, že škola sa má stať v regióne kultúrnym, športovým a osvetovým centrom. Varovanie, že treba riešiť lepšie spoločenské a finančné docenenie práce pedagógov, trénerov, inštruktorov a cvičiteľov, aby nehrozilo sústavné znižovanie kvality vyučovania a nezáujem o prácu v rezorte školstva, stále nepadá na úrodnú pôdu.

V dokumente *Koncepcia práce so športovo so športovo talentovanou mládežou* sa píše, že:

- „... v systéme podpory športovo talentovanej mládeže, z rôznych príčin (sa princípy spolupráce) **dôsledne nedodržiavajú** (podč. autor)
- „Prišlo k zrušeniu jednotlivých článkov systému športovej prípravy mládeže tréningových stredísk mládeže a školských športových stredísk, k znižovaniu hodín a hlavne kvality vyučovania telesnej výchovy v školách, nezaujímajú deti a mládeže o šport a pohybovú aktivitu“
- „Prišlo k zmenám v podpore športu a inflácii cien v športe, privatizácii a rušení športovísk, na druhej strane sa ale rokmi postupne zvyšujú nároky pre športovú prípravu v rôznych športových odvetviach“



Plagát Kalokagatia z r. 2014

Chvíľocku pookrejme. Svetlou výnimkou vo svete školského športu je letná a zimná *Kalokagatia* (od r. 1991, od r. 1996 medzinárodná), celoslovenská *Olympiáda detí a mládeže*, ktorej letná vetva sa zrodila v Trnave (zimná vetva sa nikdy ne realizovala v Trnave). Toto podujatie však nemôže zakryť skutočnosť, že v socializme dobre vybudovaný systém výberu a prípravy útvarov športovo talentovanej mládeže ako organickej súčasť vrcholového športu sa od roku 1990 postupne rozkladal a ani v súčasnosti sa situácia vrátane materiálnej podpory výraznejšie nezlepšuje.

Ministerstvo školstva v spolupráci s národnými a športovými zväzmi (NŠZ) a rezortnými strediskami našartovalo proces obnovy starostlivosti o športovo nadanú mládež zriadením zväzových *Centier talentovanej mládeže* (CTM) a stredísk mládeže v rámci *rezortných centier prípravy športovej reprezentácie* (ZCPM). Pôsobenie ÚTM majú zabezpečovať

športovými zväzmi, kluby, zriaďovatelia škôl a MŠ.

Cieľom bolo skvalitnenie prípravy športovo talentovanej mládeže, zvýšenie efektivity výberu športových talentov a kvality ich prípravy do 23 rokov, najmä pre potreby športovej reprezentácie SR, a to diferencovane, so strategickým zámerom do roku 2020. Mala sa prehĺbiť spolupráca štátnych inštitúcií, samospráv a športových organizácií. Ale v materiáli možno čítať dôležitú poznámku: „*Tieto tri systémy nedostatočne medzi sebou komunikujú a spolupracujú*“. Prečo by aj? Ved' sme na Slovensku...



Systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež tvorí kombináciu troch systémov:

- školský systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež
- systém NŠZ
- systém starostlivosti o športovo talentovanú mládež troch rezortných športových stredísk:
 - Národného športového centra (NŠC) v Bratislave v rezorte školstva
 - Športového centra polície Ministerstva vnútra SR (ŠCP)
 - Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica (VŠC BB)

Práve tieto tri rezortné športové strediská tvoria najvyššiu úroveň:

NŠC Bratislava	ŠCP Ministerstva vnútra SR	VŠC Dukla Banská Bystrica
NŠC zabezpečuje komplexnú starostlivosť v príprave vrcholových športovcov, športových reprezentantov SR a športovo talentovanej mládeže do 23 rokov vo vybraných športoch	ŠCP zabezpečuje prípravu športovcov na vrcholné športové podujatia vrátane vyhľadávania talentov, komplexnej zdravotnej starostlivosti, spolupráce so školami, rodičmi a ďalšími partnermi	VŠC zabezpečuje starostlivosť a prípravu športovcov na športovú reprezentáciu ozbrojených síl SR a štátnu reprezentáciu na vrcholových súťažiach, organizovanie športových podujatí pre domácich a zahraničných športovcov, spoluprácu so športovými subjektmi s cieľom poskytnutia profesionálnych podmienok pre najlepších talentovaných športovcov
V r. 2014 bolo zaradených 75 športovcov v individuálnych športoch, 54 športovcov širšieho tímu ľadového hokeja do 20 rokov		
V r. 2014 získali športovci NŠC 7 medailí na vrcholných podujatiach typu MS, ME, MSJ a MEJ juniorov do 23 rokov	V r. 2014 získali športovci ŠCP na MS a ME dospelých 13 medailových umiestnení	V r. 2014 športovci VŠC BB získali v na vrcholných majstrovských súťažiach spolu 47 medailí

Tieto rezortné športové strediská museli riešiť celý rad problémov, ktoré pretrvávajú dodnes (absencia jednotných pravidiel a kritérií na zaraďovanie športovcov do športových stredísk, nízky počet talentovaných športovcov aj pre nízky rozpočet stredísk, absencia spoločného tréningového procesu, nedostatočný počet tabuľkových miest na zaradenie športovcov a športových odborníkov – tréneri, členovia realizačných tímov – masér, lekár, technik a pod.)

Aby sme s útvarmi talentovanej mládeže (ÚTM) boli v obraze, uveďme, že sem patria športové triedy (ŠT), školské športové strediská (ŠŠS), športové školy (ŠŠ), centrá talentovanej mládeže (CTM), zväzové centrá prípravy mládeže (ZCPM) a centrá olympijskej prípravy (COP).

Financovanie systému starostlivosti o športovo talentovanú mládež malo byť zabezpečené z viacerých zdrojov:

- z verejných zdrojov MV SR, MO SR (rezortné športové strediská) a ministerstva MŠ
- z verejných zdrojov samospráv
- zo súkromných zdrojov (rodičia a sponzori)
- zo zdrojov národných športových zväzov
- zo zdrojov športových klubov



Vzdelávanie mládežníckych trénerov v trénerských kvalifikáciách mali naďalej zabezpečiť verejné vysoké školy (IV. a V. kvalifikačný stupeň) a NŠZ (I., II. a III. kvalifikačný stupeň).

Môžeme konštatovať, že napriek zlepšenému stavu problémy v oblasti mládežníckeho športu pretrvávajú. Veď SR naďalej vynakladá na túto oblasť menej ako napríklad Maďarsko a Česká republika. Sieť ÚTM nie je z hľadiska štruktúry optimálna (priveľký nárast málo produktívnych ŠT, málo kvalitný proces výberu talentov, nekorešpondujúci s uplatnením najnovších vedeckých poznatkov, nedostatočné zdravotné zabezpečenie). A hoci sa prijal celý rad opatrení (zlepšovať štruktúru ÚTM, pokračovať v diferencovanej podpore, skvalitňovať výber do útvarov, zvýšiť dotácie pre rozvoj mládežníckeho športu, pripraviť komplexnú pasportizáciu športových stavieb, zariadení a športového vybavenia s cieľom stanovenia priorit vo výstavbe a pod.), dodnes musíme opakovať Hamletovo: *slová, slová, slová ...*

ZÁVEROM

Čo teda povedať na záver o historickom vývoji športu na Slovensku, jeho súčasnom stave a výhľadoch do budúcnosti?

Pravdaže, môžeme byť právom hrdí na všetkých, čo vo svete preslávili náš šport a tým aj našu krajinu, ako aj na tých, ktorí zanietene pracovali na formovaní nášho športového hnutia. Lenže pri pohľade na súčasný stav niet veľa dôvodov na chválospevy. Isteže, dobre by sa písalo o sľubnom napredovaní a samých radostných udalostiach v našom športovom diani. Lenže historik sa musí držať faktov a musí ich interpretovať neskreslene. Preto v súčasnosti musíme hovoriť častejšie o stojatých (ak nie vysychajúcich) vodách v rybníku slovenského športu než o nádejných sviežich prúdoch.

Šport na Slovensku nemôže byť iný, ako je spoločenský život s jeho ekonomickými a politickými turbulenciami. Na jednej strane egoistická chamtivosť, korupcia, protekcionárstvo, na strane druhej pasivita, timravovská „nedvížnosť“. Timrava, vari najkritičkejšia spisovateľka svojej doby, sa nebála odložiť ružové okuliare a kriticky poukazovať na slovenské zápečníctvo. Dnes pece z našich domovov miznú, ale zápečníctvo pretrváva. Hoci Timrava napísala svojich Ďapákovcov pred vyše sto rokmi, akoby sa prorocky poze-



rala na (ne)činnosť mnohých našich ľapákovských (ne)činiteľov: „Iba u Ťapákov chlapi postávajú po dvore a nemôžu striasť zo seba zimnú lieň. Nemôžu sa nahútať, či ísť začať dnes oračku, či nie. Role síce túžia už za pluhom – no nie je piatok, ale streda. U Ťapákov však odjakživa nezačínali práce v iný deň. V minulý piatok orať nemohli, bolo primokro, treba im šetriť slabo prezimovaný statok, ale ak budú čakať do piatku, zatordne zem. Mali by teda ísť dnes, ale či to bude dobre, či sa vydarí, keď začnú prácu v iný deň?“

Viaceri našinci vo funkciách sedia, slovka nepovedia, po ľapákovsky „...neohlásia sa, keď si má kto za ne jazyk drať“. Lebo „Ťapákovci spokojní sú.... Dusia sa v jednej izbe štrnásti, ako ich predkovia žili. Nikoho nič neomína, nik nepanuje, nik ich nenúti starootcovské zvyky zanechať, irečité obyčaje odvrhnúť.“

Samozrejme, nie je dobré vidieť v našom súčasnom športovom dianí iba ľapákovčinu, ale realita nepustí: aj po štvrtstoročí platí konštatovanie z r. 1992, že transformácia športovej sféry deštruovala socialistický systém, žiaľ, nie iba jeho negatíva (politický diktát, dôrazná centralizácia, pseudoamaterizmus, štátny doping), ale aj pozitíva (napr. starostlivosť o mládežnícky šport), avšak ešte stále sa na Slovensku nevytvoril vhodný model športového hnutia. Stále sa nenaplnilo úsilie vytvoriť novú organizačnú štruktúru hnutia jeho zoštíhlením na čele so strešnou organizáciou. Športových funkcionárov máme možno dostatok, ale zase môžeme zacitovať Timravu: „Ludu dosť, ale to je chyba, že nieto hlavy v dome“. Niežby mnohí chceli byť „hlavou“, akurát hlavu nechcú, lebo lepšie je byť kohútom síce na menšom, ale zato na svojom smetisku.

Stále nedotiahnuté ostávajú vzťahy štátnej a spolkovej sféry, nedopracovaná zostáva legislatíva, ubúdajú beztak nedostatočné počty športových objektov a zariadení, pomalá je obnova mládežníckych centier športu, stály je nielen nedostatok financií, ale aj ich neefektívne využívanie a neprehľadnosť, neschopnosť tvorby kvalitných projektov pre čerpanie z fondov EÚ, problémom je aj ich transparentné a racionálne využívanie.

K ďalším mínusom športového hnutia na Slovensku patrí malá členská základňa hnutia, ale aj nízka úroveň všeobecnej pohybovej výkonnosti mládeže a nezáujem vykonávať vôbec šport. Zlý dopad má oslabenie pozície rodiny a školy, ako aj čoraz nákladnejšia ekonomická náročnosť športovania. Výsledkom zostáva zlý telesný a zdravotný stav populácie, rovnako mládeže ako dospelých.

Nevníme však len štát a občianske združenia, ale aj nás občanov, obligátnu mlčiacu väčšinu, voľkajúcu si v príslovečnej ľapákovskej pasivite. Lebo pozitívne zmeny postoja verejnosti k plnohodnotnému akceptovaniu fyzických aktivít sú žalostné. V značnej časti verejnosti ešte stále pretrváva socializmom zakódovaný názor, že za zdravie človeka je v prvom rade zodpovedný štát, nie on sám.

Takže otázka otázok znie, ako vybrádnť zo súčasnej biedy. Hľadať a navrhovať reálne východiská nie je jednoduché, ale nevyhnutne potrebné je legislatívne dotiahnuť zámery, aby organizácie mali možnosť získať prostredníctvom vlastnej ekonomickej činnosti na telovýchovné a športové aktivity dodatočné zdroje finančných prostriedkov. Určite treba zjednodušiť štruktúru spolkovej sféry a vytvoriť strešný orgán. V neposlednom rade treba zlepšiť spoločenské a finančné docenenie práce pedagógov na všetkých typoch škôl, trénerov, inštruktorov a cvičiteľov, aby nedochádzalo k znižovaniu kvality vyučovania a tréningových metód, a aby sa práca v školskom i mimoškolskom športe stala atraktívnou.



Doslov

V úvode poslednej kapitoly som uviedol, že prehľad dejín športu na Slovensku končím záverom prvého štvrtstoročia existencie samostatnej Slovenskej republiky, teda rokom 2017 (je to zároveň aj 25-ročné jubileum pôsobenia SOV). A pretože olympijské hry hrajú vo svetovom športe prvé husle, ako bonus som nad vymedzený čas zaradil aj priebeh ZOH 2018, ktoré sú ouvertúrou druhého štvrtstoročia.

V texte sme konštatovali veľkú atomizáciu nášho športového hnutia, jeho zložitú organizačnú štruktúru a absenciu prepotrebnej strechy. SOV ako a najstabilnejší subjekt slovenského športu s medzinárodným renomé a širokou škálou pestrých aktivít sa prinajmenšom od r. 2006 snažil zastrešiť všetky subjekty nášho športového hnutia. A hoci už viackrát bol tento projekt „na spadnutie“, do konca r. 2017 nemalo čo spadnúť, lebo strechy kde nič tu nič. Avšak v tomto doslove si už možno zanôtiť chválospev o vytvorení strechy v podobe Slovenského olympijského a športového výboru (SOŠV) v decembri 2018. Naozaj pekná bodka za prvým rokom nového štvrtstoročia.

Nedovolím si zasvätené prognózovať, aké kvality a hodnoty bude mať náš šport v nasledujúcom 25-ročí, o historikoch sa hovorí, že sú prorokmi iba ak do minulosti. V prognózach v každom prípade treba byť opatrní, je tu množstvo determinantov, križujúcich sa známých i nových ešte nepoznaných faktorov, ktoré sa dajú nanajvýš predvídať. Isteže, slušnosť káže zaželať nastávajúcej dobe všetko najlepšie, lenže ide iba o želanie v dobrej vôli, avšak želania bývajú od reality vzdialené viac ako je to zdravé.

Pretože mi je vzdialený prehnaný optimizmus (viac ako je to zdravé...), nemienim síce parafrázovať kamaráta humoristu, aby to nové štvrtstoročie bolo lepšie ako bude. Osobne si postačujem nádejou, že druhá päťadvadsaťročnica bude aspoň o kúsok lepšia ako tá predchádzajúca.

Autor

December 2018



O autorovi



Narodil sa 9. 3. 1941 v Brezne (od r. 2010 Čestný občan Brezna), kde absolvoval základné a stredoškolské vzdelanie.

Po maturite v rokoch 1958 – 62 študoval na Vysokej škole pedagogickej, resp. Filozofickej fakulte UK aprobáciu slovenčina – dejepis a získal titul promovaneho historika.

Po absolvovaní vojenskej služby v rokoch 1963 – 1969 pôsobil v Brezne ako stredoškolský profesor, od 1. novembra 1969 začal pôsobiť na FTVŠ UK Bratislava, kde prednášal a viedol semináre z dejín športu, dejín školskej telesnej výchovy, olympizmu a rétoriky. V rokoch 1990 – 1991 bol dekanom fakulty, v rokoch 1991 - 2006 bol vedúcim Katedry spoločenských vied, resp. Katedry športovej humanistiky. V rokoch 2006 - 2012 prednášal dejiny športu na Fakulte športových štúdií Masarykovej univerzity v Brne.

V r. 1973 získal doktorát filozofie za prácu o orolskej telovýchovnej organizácii na Slovensku, v r. 1980 obhájil kandidátsku dizertáciu (Dejiny telesnej výchovy na Slovensku do roku 1848), v r. 1990 bol habilitovaný za docenta vo vednom odbore národné dejiny a v r. 1998 bol vymenovaný za profesora dejín. Všetky kvalifikačné postupy absolvoval na Filozofickej fakulte UK Bratislava.

Za svoj vedecký prínos považuje uskutočnenie prvovýskumu v oblasti dejín športu na území Slovenska v období feudalizmu, v spracovaní dejín školskej telesnej výchovy na Slovensku, v prehodnocovaní dejín športu na Slovensku po r. 1989, ako aj v spracovaní dejín olympijského hnutia na Slovensku.

Ako autor či spoluautor publikoval rad monografií, učebníc, štúdií a odborných prác: Naši olympionici (1978), Dejiny telesnej kultúry (1985), Dejiny telesnej kultúry na Slovensku (1995), Olympijské hnutie na Slovensku (1996), Olympijská abeceda (2001), Olympijská výchova (2006), Slovensko v znamení piatich kruhov (2007), Dejiny športu (2011), Zážitkové olympijské príbehy (2018).

Od r. 1987 sa angažoval v čs. a slovenskom olympijskom hnutí. Najprv v Čs. olympijskej akadémii (ČSOA), od r. 1990 v Slovenskej olympijskej akadémii (SOA), kde v r. 1995 - 2008 zastával funkciu predsedu, v súčasnosti je podpredsedom. Bol riadny člen SOV ako osobnosť, od 2008 je čestný členom SOV.

Za prácu na poli propagácie a šírenia dejín olympijských hier a olympijských ideálov získal viaceré ocenenia: Cenu SOV Vladimíra Černušáka (2006), Bronzové kruhy SOV (2001), Strieborné kruhy SOV (2007), Zlatý odznak SOV (2012), Cenu Fair play SOV (2016).

Aktívne hrával volejbal (TJ Mostáreň Brezno, TJ Slávia Bratislava) a futbal (TJ Mostáreň Brezno).

Okrem vedeckej práce sa venuje aj publicistickej činnosti a literárnej práci, predovšetkým v oblasti humoru.



PRAMENE A LITERATÚRA

Archívy:

Archív Fakulty telesnej výchovy a športu UK Bratislava, Bratislava.
 Archív Medzinárodného olympijského výboru, Lausanne.
 Archív mesta Bratislavy.
 Archív Slovenského olympijského a športového múzea, Bratislava.
 Archív Muzea telesnej výchovy a športu, Praha.
 Archív Univerzity Komenského v Bratislave.
 Archív Ústavu pamäti národa, Bratislava.
 Národný archív, Bratislava.
 Státní ústřední archiv, Praha.

Literatúra:

BOSÁK E. a kol.: *Stručný přehled vývoje sportovních odvětví v Československu*. I.díl. Praha, 1969.
 BOSKOVICS, J.: *Die Geschichte des ungarischen Sports*. Budapest, 1983.
 BUREŠ, P. – PLICHTA, J.: *Sport a tělesná kultura v Čsl. Republice a cizině*. Praha, 1931.
 COURTOIS, S. et al: *Čierna kniha komunizmu*. Bratislava, 1999.
 ČAPLOVIČ, J.: *O Slovensku a Slovákoch*. Bratislava, 1975.
 DOKUMENTACE K DĚJINÁM ČESKÉHO OLYMPISMU, 3. a 4. díl. Praha, 1999.
 DOVALIL, J. et al.: *Olympismus*. Praha 2004.
 DOVALIL, J., DVOŘÁK, F. a kol.: *Postavení, organizace a financování sportu v ČR*. In: Sborník příspěvků z konference. Praha, 2006.
 DUDEKOVÁ, G.: *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava, 1998.
 DUŠEK, R.: *Sport a jak to bylo*. Praha, 2009.
 DVOŘÁK, F.: *Transformace tělesné výchovy a sportu v České republice po roce 1989*. In: Sborník referátů z národní konference Tělesná výchova a sport na přelomu století. Praha, 1996.
 FIKAR, A.: *Stručné dějiny Sokolstva (1912-1941)*. Praha, 1947.
 FÖLDES, É., KUN, L., KUTASSI, L.: *A magyar testnevelés és sport története*. Budapest, 1977.
 GREXA, J.: *Vznik a zánik Slovenského olympijského výboru*. In: Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianae, 33, 1992.
 GREXA, J.: *Politický zápas o koncepciu telovýchovy a športu v rokoch 1945-1948*. In: Historický časopis, 43, 1995, 2, s. 263-281.
 GREXA, J.: *The Olympic Movement in Slovakia*. In: Citius. Altius, Fortius, 4 (1996), s. 24-30.
 GREXA, J.: *Olympijské hnutie na Slovensku a jeho kontinuita*. In: Historický časopis, 45, 2, 1997, s. 305-316.
 GREXA, J.: *Podiel športu na humanizácii jednotlivca a spoločnosti v historickom vývoji*. In: Športová humanistika '98. FTVŠ UK : Bratislava, 1998, s. 17-30.
 GREXA, J.: *Šport v Slovenskej republike - súčasnosť a možné východiská*. In: Tel. Vých. Šport, 9, 1999, č. 3-4.



- GREXA, J.: *Riadenie JTO Sokol v rokoch 1948 – 1952*. In: Acta Facultatis Educationis Physicae Universitatis Comenianae, 41, 2000, s. 63-71
- GREXA, J.: *Šport na Slovensku - štát versus občianske združenia*. In: Tel. Vých. Šport, 10, 2000, č. 3.
- GREXA, J.: *(Po)olympijské reflexie*. In: Tel. Vých. Šport, 14, 2004, č. 3-4.
- GREXA, J.: *Šport v tieni ŠtB*. In: Pamäť národa, 9, 2013, č. 3., s. 53-78.
- GREXA, J. – NOVÁK, M.: *Naši olympionici*. Bratislava, 1980.
- GREXA, J. et al.: *Olympijské hnutie na Slovensku. Od Atén po Atlantu*. Bratislava, 1996.
- GREXA, J. – SOUČEK, Ľ.: *Slovensko v znamení piatich kruhov*. Slovenský olympijský výbor, Bratislava, 2007.
- GREXA, J. – STRACHOVÁ, M.: *Dějiny sportu. Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Masarykova Univerzita, Brno, 2011.
- HLADKÝ, M., KOHOUT, P.: *Olympijský zápisník*. Praha, 1952.
- HOUDEK, I. - BOHUŠ, J.: *Osudy Tatier*. Bratislava, 1976.
- CHROPOVSKÝ, B.: *Slovensko na úsvite dejín*. Bratislava, 1970.
- IHRING, A. – MIČEK, Š.: *Lillehammer'94. XVII. ZOH – Prvá slovenská olympiáda*. Bratislava, 1994.
- KÁLMÁR, J.: *Régi magyar fegyverek*. Budapest, 1971.
- KOLÁŘ, F. et al.: *Kdo byl kdo, naši olympionici*. Praha, 1999.
- KOL.: *XIV. Zimní olympijské hry Sarajevo 1984*. Praha, Bratislava, 1985.
- KOL.: *Svet deväťdesiatich minút*. Praha, Bratislava 1979.
- KOL.: *Encyklopedie tělesné kultury I-II*. Praha, Bratislava, 1998.
- KOL.: *Český olympismus – 100 let*. Praha 1999.
- KOMENSKÝ, J. A.: *Orbis sensualium pictus*. Levoča, 1685.
- KOZÁKOVÁ, Z.: *Sokolské slety 1882 – 1948*. Praha, 1994.
- KOŽÍK, F.: *Vítěz marathonský. Příklad Emila Zátoka*. Praha, 1954.
- KRÁTKÝ, F.: *Dějiny tělesné výchovy do roku 1848*. Praha, 1974.
- KRUSEOVÁ, B. – MENDE, A.: *Kronika olympijských hier 1896 – 1996*. Bratislava, 1996.
- KRŠÁK, P.: *Novoveké olympiády. Olympijské hry a ich hrdinovia od Atén po Moskvu*. Bratislava, 1982.
- LUGS, J.: *Stělci a čarostřelci*. Praha, 1977.
- MAREK, J. (ed.): *Za socialistický systém tělesné výchovy: poučení z hodnocení vývoje tělovýchovné organizace v uplynulém období schválené XII. plenárním zasedáním ÚV ČSTV dne 25. září 1971 a potvrzené IV. sjezdem ČSTV dne 17. listopadu 1973*. Praha, 1978.
- MAREK, K. et al.: *Hrdinové XIV. olympijských her*. Praha, 1948.
- MAŠLONKA, Š. – KŠIŇAN, J.: *Zlatá kniha futbalu na Slovenku*. Bratislava, 1998.
- MUCHA, V.: *Dějiny dělnické tělovýchovy v Československu*. Praha, 1975.
- NIEDERLE, L.: *Rukověť slovanských starožitností*. Praha, 1953.
- OLYMPIJSKÁ CHARTA. www.olympic.sk
- PAŠUTH, P. – RIŠA, R. et al.: *Kronika športu 20013 – 2017*. Bratislava, 2018.
- PĚT rokov slovenského školstva 1939 – 1943. Bratislava, 1944.
- PELIKÁN, J.: *Sokolstvo a sport*. Praha, 1931.
- PERÚTKA, J.: *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku*. Bratislava, 1980.
- PERÚTKA, J. et al.: *Športy na Slovensku*. Bratislava, 1967.



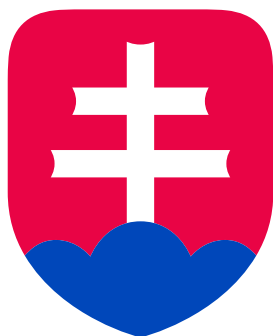
- PERÚTKA, J. et al.: *Športovci v Slovenskom národnom povstaní*. Bratislava, 1969.
- PERÚTKA, J. – GREXA, J.: *Dokumenty k seminárom z dejín telesnej výchovy v Československu*. RUK Bratislava, 1984.
- PERÚTKA, J. – GREXA, J.: *Dejiny telesnej kultúry na Slovensku*. RUK Bratislava, 1995.
- PERÚTKA, J. – GREXA, J.: *Dejiny telesnej kultúry na Slovensku*. RUK Bratislava, 1999.
- PERÚTKA, J. – GREXA, J.: *Telovýchovné hnutie na Slovensku socialistickou cestou*. Bratislava, 1988.
- PERÚTKA, J. – MAREK, J. – GREXA, J. – KÖSSL, J. – REITMAYER, L. *Dejiny telesnej kultúry*. Bratislava, 1985.
- PLUHÁR, I.: *Magyarországi sportegyesületek története*. Budapest, 1941.
- POSPÍŠIL, P. – SÚKUP, J. – ZERER, A.: *Nagano '98. XVIII. Zimné olympijské hry*. Bratislava, 1998.
- PREHLAD o činnosti Slovenskej telovýchovnej organizácie 1969 - 1972*. Bratislava, 1973.
- PREHLAD o činnosti Slovenskej organizácie ČSZTV 1973-1977*. Bratislava, 1978.
- ROZVOJ telesnej výchovy a športu na Slovensku v rokoch 1948 – 1973*. Bratislava, 1973.
- SIKLÓSSY, L.: *A magyar sport ezert éve I - III*. Budapest, 1927, 1928.
- SLEPIČKOVÁ, I.: *Sportovní organizace*. Praha, 2007.
- SOUČEK, L.: *Novoveké olympijské hry*. Bratislava, 2011.
- SOUČEK, L. et al.: *Kronika športu 1993 - 1997*. Bratislava, 1998.
- SOUČEK, L. et al.: *Kronika športu 1998*. Bratislava, 1999.
- SOUČEK, L. et al.: *Kronika športu 1999*. Bratislava, 2000.
- SPEER, D.: *Uhorský Simplicissimus*. Bratislava, 1964.
- SPRÁVA o činnosti ČSZTV na Slovensku 1957-1960*. Bratislava, 1961.
- STEINIGER, B.: *Přehled dětských organizací v českých zemích (v 19. a 20. století)*. Praha, 1975.
- STLOUKALOVÁ, B.: *Olympijské hnutí v Československu v letech 1945 až 1989*. Hradec Králové, 2014.
- ŠTERC, J.: *Československé spartakiády. Nejmasovější projev naší tělesné výchovy*. Praha, 1975.
- ŠTOLL, L.: *Politický smysl sokolství*. Praha, 1932.
- STRACHOVÁ, M.: *Vývoj a transformace Českého svazu tělesné výchovy v letech 1993–1998*. In: Sport a kvalita života 2008. Brno 2008.
- STRACHOVÁ, M. – GREXA, J.: *Od totality k pluralitě (1989–1992) Změny organizačních struktur v české tělovýchově a sportu po roce 1989*. In: Studia sportiva, 2008/2, s. 71-82.
- ŠEFRÁNEK, P. ed.: *Vancouver 2010. XXI. Zimné olympijské hry*. Bratislava, 2010.
- ŠIMO, M. – ZERER, A.: *Atlanta '96. Hry XXVI. olympiády*. Bratislava, 1996.
- ŠIMO, M. – ZEMAN, M.: *Športové legendy spomínajú*. Bratislava, 2005.
- ŠIMO, M. et al.: *Peking 2008. Hry XXIX. olympiády*. Bratislava, 2008.
- ŠIMO, M. ed.: *XX. Zimné olympijské hry Turín 2006*. Bratislava, 2006.
- ŠIMO, M. ed.: *Londýn 2012. Hry XXX. olympiády*. Bratislava, 2012.
- TOPINKA, J., STANJURA, J.: *Občanská sdružení ve sportu – právní, účetní a daňové problémy*. Praha, 2001.
- VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2000*. Bratislava, 2001.
- VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2001*. Bratislava, 2002.
- VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2002*. Bratislava, 2003.
- VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2003*. Bratislava, 2004.



- VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2004* Bratislava, 2005.
 VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2005*. Bratislava, 2006.
 VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2006*. Bratislava, 2007.
 VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2007*. Bratislava, 2008.
 VRANKA, M. et al.: *Kronika športu 2008*. Bratislava, 2009.
 VRANKA, M. ed.: *XXII. Zimné olympijské hry Soči 2014*. Bratislava 2014.
 VRANKA, M. ed.: *Pjončang 2018. XXIII. Zimné olympijské hry*. Bratislava, 2018.
 WAIC, M. – KÖSSL, J.: *Český tramping 1918 – 1945*. Praha, 1992
 ZEMAN, M. ed.: *Rio 2016. Hry XXXI. olympiády*. Bratislava, 2016.
 ZERER, A.: *Atény 2004. Hry XXVIII. olympiády*. Bratislava, 2004.
 ZERER, A.: *Hry a sny*. Bratislava, 2007.
 ZERER, A. – POSPÍŠIL, P.: *Albertville '92. XVI. Zimné olympijské hry*. Bratislava, 1992.
 ZERER, A. – POSPÍŠIL, P. – SÚKUP, J.: *Sydney 2000. Hry XXVII. olympiády*. Bratislava, 2000.
 ZERER, A. – POSPÍŠIL, P. – SÚKUP, J.: *Salt Lake 2002. XIX. Zimné olympijské hry*. Bratislava, 2002.

Internetové zdroje:

- www.olympic.sk
www.olympic.cz
http://www.sportcenter.sk/userfiles/file/Studovna/Rozvoj_pohybovych_schopnosti_deti.pdf
<http://www.sportcenter.sk/userfiles/file/pdf>
<http://www.scpolicie.sk/dokumenty/verejne/.pdf>
http://www.dukla.sk/uploads/media/Vyrocná_správa_2014.pdf
<http://www.minedu.sk/elitny-sport/>
https://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/dohovor_o_pravach_dietata.pdf
<https://www.iuventa.sk/sk/Vyskum-mladeze/Vyskumy-katalog-dat/2013/Vplyvy-medialnej-komunikacie-nanove-vzory-mladeze.alej>
<https://www.sme.sk/c/1777160/sport-je-v-horsom-stave-ako-vravia-vysledky>
<https://www.rtvs.sk/televizia/program/1940>
https://en.wikipedia.org/wiki/Martina_Moravcov%C3%A1
<https://zivotopis.osobnosti.cz/martina-moravcova.php>
https://sk.wikipedia.org/wiki/Majstrovstv%C3%A1_Eur%C3%B3py_vo_vodnom_slalome
<https://www.slovenska-kanoistika.sk/>
<https://rtvs.sk/rio2016/profil/danka-bartekova>
https://www.google.sk/search?ei=RI3IW_-fLuSFgAb3hKDoAw&q=zuzana+reh%C3%A1k+%C5%A1tefe%C4%8Dekov%C3%A1&oq=Zuzana+Reh%C3%A1k&gs_l=psy-ab.1.0.0j0i22i-30i5.20073.27733..30258...0.0..0.346.1827.5j3j3j1.....0....1..gws-wiz.....0i67j0i22i10i30.nE-3tqOetRfU
https://sk.wikipedia.org/wiki/Jozef_G%C3%B6nci



Edícia

OLYMPIZMUS V PRAXI



SLOVENSKÝ
OLYMPIJSKÝ
A ŠPORTOVÝ
VÝBOR

